

Sa' an Ñuu Savi Nuu Vijin

Lengua mixteca

Región Alta, Oaxaca

Tercer y cuarto grados

Ejercicios

NOMBRE DEL ALUMNO (A)

ESCUELA

GRUPO

POBLACIÓN

ENTIDAD FEDERATIVA

Este libro de texto ha sido elaborado por el Gobierno de la República y se entrega en forma gratuita a los niños de las escuelas primarias del país.

Los juicios y opiniones de los maestros, de los padres y de los alumnos son muy importantes para mejorar la calidad de este libro. Sus comentarios pueden ser enviados a la siguiente dirección:

COMISIÓN NACIONAL DE LIBROS DE TEXTOS GRATUITOS

Rafael Checa núm. 2 col. Huerta del Carmen
C.P. 01000, México, D.F.

Las obras de arte que ilustran las cubiertas de los libros de texto gratuitos son representativas de las grandes etapas del arte mexicano. Constituyen un valioso respaldo educativo y son motivo de orgullo nacional.

SEP

Libro de texto en lengua mixteca Región Alta, Oaxaca.
Elaborado en la Dirección General de Educación Indígena de la Subsecretaría de Educación Básica de la Secretaría de Educación Pública.

Autores

Anastasio P. Zárate, Gabina Reyes Bautista, Constantino Montesinos Sánchez,
Cándido E. López y Diego L. Feria Zárate

Ilustración

Marco Antonio Ávila, José Joaquín Meza Rodríguez, Julieta Pinzón,
Artemisa Bahena Radillo, Eduardo Bautista, Efraín Rodríguez y Ramón Barba

Fotografía

Archivo Iconográfico de la Dirección General de Educación Indígena

Ilustración de Portada

"La boda", 5.42 x 3.86 m.

Pintado por los niños mixtecos de la comunidad

Magdalena Peñasco, Oaxaca

Merced Ortiz Hernández, Lucía Reyes Sandoval, Mario Rojas Zárate,
Nicolás Reyes Maldonado, Leonardo Reyes Aguilar, Juan Aguilar García,
Ángel Hernández García, José Ortiz Reyes, Patricia Sandoval Ortiz,
Pedro Maldonado Reyes, Pablo Hernández Ortiz, Félix Aguilar Barrios,
Maximino Zárate Aguilar, Alejandra Bautista Cruz, María Barrios Cruz,
Sofía Reyes Sandoval, Odilón Sandoval Cortez, Abraham Aguilar García,
Gil Ortiz Aguilar, Dominga Hernández y Lourdes Reyes Sandoval

D.R. © Colorín colorado. El arte de los niños indios. México, 1993
Reproducción autorizada por el Fidecomiso para la
Salud de los Niños Indígenas de México, A.C.

D.R. © Secretaría de educación Pública, 1996
Argentina No. 28
Col. Centro, C.P. 06029
México, D.F.

ISBN 978-968-29-9140-0

Tercera reimpresión 1999

Décima sexta reimpresión 2013

Impreso en México

La Patria (1962),
Jorge González Camarena.

Esta obra ilustró la portada de los primeros libros de texto. Hoy la reproducimos aquí para que tengas presente que lo que entonces era una aspiración: que los libros de texto estuvieran entre los legados que la Patria deje a sus hijas y a sus hijos, es hoy una meta cumplida.

A seis décadas del inicio de la gran campaña alfabetizadora y de la puesta en marcha del proyecto de los libros de texto gratuitos, ideados e impulsados por Jaime Torres Bodet, el Estado mexicano, a través de la Secretaría de Educación Pública, se enorgullece de haber consolidado el principio de la gratuidad de la educación básica, consagrada en el Artículo Tercero de nuestra Constitución, y distribuir a todos los niños en edad escolar los libros de texto y materiales complementarios que cada asignatura y grado de educación básica requieren.

Los libros de texto gratuito son uno de los pilares fundamentales sobre los cuales descansa el sistema educativo de nuestro país, ya que mediante estos instrumentos de difusión del conocimiento se han forjado en la infancia los valores y la identidad nacional. Su importancia radica en que a través de ellos el Estado ha logrado, en el pasado, acercar el conocimiento a millones de mexicanos que vivían marginados de los servicios educativos y, en el presente, hacer del libro un entrañable referente gráfico, literario, de conocimiento formal, cultura nacional y universal para todos los alumnos. Así, cada día se intensifica el trabajo para garantizar que los niños de las comunidades indígenas de nuestro país, de las ciudades, los niños que tienen baja visión o ceguera, o quienes tienen condiciones especiales, dispongan de un libro de texto acorde con sus necesidades. Como materiales educativos y auxiliares de la labor docente, los libros que publica la Secretaría de Educación Pública para el sistema de Educación Básica representan un instrumento valioso que apoya a los maestros de todo el país, del campo a la ciudad y de las montañas a los litorales, en el ejercicio diario de la enseñanza.

De esta forma, el libro ha sido, y sigue siendo, un recurso tan noble como efectivo para que México garantice el Derecho a la Educación de sus niños y jóvenes.

Sa'an Ñuu Savi Nuu Vijin

*Lengua mixteca
región alta, Oaxaca*

Tercero y cuarto grados

Ejercicios

PRESENTACIÓN

Este libro de texto está dirigido a las niñas y los niños indígenas que cursan la educación primaria, tiene el propósito de favorecer el aprendizaje de la lectura y la escritura de la lengua indígena que se habla en su comunidad.

Se espera que este libro sea utilizado en forma creativa, tanto por el profesorado como por las niñas y los niños, en este ciclo escolar y los subsecuentes, para dar respuesta a los problemas particulares que se presenten en el desarrollo de la expresión escrita y la comprensión lectora.

En el libro se encuentran diferentes textos, algunos hablan del entorno físico de los alumnos, objetos y cosas que hay en la comunidad, y otros se refieren al entorno social y cultural, pues relatan las costumbres, fiestas y leyendas de la región.

Su elaboración estuvo a cargo de profesores indígenas bilingües con experiencia en la enseñanza de su lengua materna así como con profundo conocimiento de la cultura de sus comunidades. Para la redacción, los autores consideran el enfoque comunicativo propuesto en el *Plan y Programas de Estudio para la Educación Primaria 1993*.

Este libro de texto podrá ser enriquecido a partir de las observaciones y consideraciones que profesores, padres de familia, comunidades y organizaciones civiles indígenas realicen acerca del lenguaje utilizado, los contenidos, las ilustraciones, el formato y la presentación.

TU'UN KAJIE'E

Tutu jinimani ya'a va vaji nuu dakuachi tata ñivi ñuu-on, kajie'e a sukua'a uvi ve'i Xi'nañu'un, a kuvi chinei dano'o sava kutu'va danci ka'vi de tee danu tu'un ka'an dañuu-on.

Kuvi tiin ñivi xine'en jin dakuachi a yoso nuu-jun de nasa'a danu maa-jan kua kuvi danu kuantinũ danu kuiya sukua'a iñi danu jin dakuiya ichinuu, sava kuvi tee de kuika'un va'a ini danu nuu tiñu ka'vi.

Sin sin jie'e ka'an da a yoso nuu tutu ya'a, sava-ja ka'an siki danantiñu iyo dañuu, inka ka naku jie'e kua jia'un-on, viko jin datu'un nakani.

Dañivi nneesiki nsa'a maa-jan vi dañivi yi'i tiñu xine'en de jini daja kua sukua'a datu'un yoso nuu tutu ya'a, de saa ni jini daja kua jia'nu dañuu. Dañivi ntee va ñanini a tu'un ka'an va yiva'vi nuu sukua'a-o datu'un, kua kachi tutu ka'un jiso tiñu sa'a ve'i sukua'a xi'nañu'un nkene kuiya 1993.

Kuvi nasa'a va'a-o ka tutu ya'a naja kua kachi dañaba xine'en, va'a ni datata dakuachi, dañuu a xin dañivi kututu iyo nuu ini, sa'a de Jiantinũ tu'un ka'an, jin da a yoso nuu datutu yi'i na'a danu ya'a.

ÍNDICE

TÍTULO	PÁGINA
Tna'an Ve'i-yo	10
Tiñu sa'a se'e ve'e	16
Ve'i	22
Koo va'a-yo	28
Tnunto'o ve'i-yo	34
Ja iyo ñu-yo	40
Viko ñuu-yo	46
Tniñu ñuu-yo	52
Tnuu'un ntakani je iyo nuu ñuu-yo	58
Tu'un ñuu nuyoo	64
Skua'a-yo inka kuiya	70
Kanteka tna'an mani-yo	76
Kusiki-yo ji-in tnu'un	78
Tnu'un sa'ayo	80
Ja kutu'va-yo ve'e skua'a	82
Je kukaji ini-yo ve'i skua'a	88
Kunaka noo ve'i sukua'a	94
Naku jun savi	100
Jito tna'an-yo jin ñu'un nte'yu	106
Yuku jiin kiti	112
Ntute	118
Tu'un kute'en	124
Ya taji-yo je yaji-yo	130
Nta'a tniñu jaan -yo	136

Nta'a tniñu xiko-yo	142
A jiantiñu-yo jiso	148
Ñayivi kaje'en nuu ya'u	154
Ñu'un nu kuu va'a	160
Ya taji-yo	166
Tnu'un nakani siki au	172
Kiti ve'e	178
Tiñu'un ka'an-on	196
Na va'a ka ku'u-o	198
Ita kuaan na'nu	200
Nu kajukoo ñuu savi	202
Yuu iyanikantii	208
Nasa nika oo tee ñuu savi	214
Ñu'un Ñuko'yo	220
Ta'an-yo ka'an inka nu san'an	226
Ntusu tee Ñuu ko'yo	232
tutu tatnuni nuu ñuu teyu	238
Tee nee tiñu	244

TNA'AN VE'I-YO

Nuu ve'i-yo ntee ke'in ta'an-yo ja kakuu; tata, nana tata ja'un, nana ja'un, ku'va jiin ñani.

Ratata ña'un-ni skue'un tata-ni, je nnuku-ra ñasi'tre ya kuvi nana-ni, te vitan saa tata-ni jiin nana-ni jito-de un'u.

Nuvi-ra satiñu nava'a koo ya kaji ntí't-yo. Tata-ni sa'a tiñu itu nuni. Suni jitu-de ntuchi jiin inka tata jia'a nuu ñuu-ni.

Ne'e xeen ntakoo nana-ni sa'a-ña xita jiin nteyu je keji-na

Natnuun sa'a tata-ni, sukuan kasa'a tiñ xito-ni nava'a kokuteku-de. Iyo kivi chinei tata ña' nu-ni jiin-ra xito-ni.

De suni sa'a tiñu ntakara-ni. A ini ntijin naa inka tu'un kuechi iyo nuu-na naana.

Tusu iyo kue'e tu'un jiani ini ya'a vii. Kuenta chii sava re suu sa'a tiñu ntaka-ran itu nuni sin nuchi re ntuvi kuun yachi savi, yukua re ntuvi kei kue'e tata taji-yo chii suni iyo kuiya je jinu niva'a tachi.

Suni iyo inka tnunto'o nuu ve'e kua-ra kue'i: kuun chiji, ntujen, ntiyi jiin inkaka jie'e nika ya yu'vin-ni ku'vi-ni de kumi-ni maa-ni, yakua re jichi-li, nakete-li sa'ma-li, chii sukuan kachi nana-li.

Ja jini-ni da-nuja kua'a da-ni nuu ve'i: Tata-ri nani Pelu, nana-ni nani Chika, iyo-ra ta'an-ni nani Palu jiin Koriu, jeen maa-ni nani Rosa. Da xito-ni nani Senovio jiin Lariu. Ra xixi-ni nani Juana jiin Teresa. Nti't-yo kaka'an tu'un ñuu savi ;Ja va'a kuu ka'an-yo tu'un ñuu savi!.

NTAKANI-YO TU'UN NI KA'VI-YO

Jintatnu'un-yo nuku ka'an tutu ni kakanuyo.

- Naxa nani tnu'un ni ka'avi-yo.
- Kachi sivi ntaka tna'an-yo jee tekku ve'i-yo.
- Na tniñu sa'a tata-yo.
- Na-i chintee tata-yo.
- Maro na tniñu sa'a-ro.
- Nte sa'a-yo nava tuu kuu-yo.
- Nte taji tata-yo.
- Najen tuva kuu va'a itu.
- A kun sau un nte-ro.

TNU'UN TEE SATNIÑU

Kanuu te tee-ro tnu'un jikan tutu ya'a

-Tata-yo sa'a tiñu itu nuni.

Nakuu je sa'a tata-yo _____

Ntee kuu nu sa'a tiñu tata-yo _____

Datata ña'nu skue'nu tata-yo _____

Na in niskue'nu tata-yo _____

Ntee kuu nu ni ja'nu tata ña'nu-yo _____

Te nana-yo ntee kuu nu nija'nu-ña _____

TU'UN IN ÑA'AN JE NINTU-ÑA VA'U

Nakani tee jetnu Ñuu San Esteban je jena'an nii iyo in-ña'an je nikonani Teya, nintuña'a va'u, kachije ntikivi je'e-ña nteyu kuñu yeji yñ-ña te maa-de tuu nikutnuni ini-de, nikoneni-de-ñaje ntexe sa'a-ña je ni'in-ña kuñu, te in kivi je kua'a-ña nikontikin-de-ña te tuu nijini-ña je kua'an-de yata-ña nuu ntua yoo te nijinu-ña nuu natna'a ichi te nikituchini-ña te ntuuni-ña va'u.

Sukuan nikukaji ini-de ntexe ni'i-ña kuñu.

Ena'an xiin niyo ñavivi nintuu taka kití jee nichinteña'a si jee nisa'a nteva'a, tee vitna tuka iyo sukuan.

Vitna naa tee maa-yo inka tnu'un ini-yo
tee naka'u-yo nuu tna'a-yo.

TU'UN XA'U

- 1.- Kusi ne'en na ntakoo masu tu yachi.
- 2.- Ñayivi tuu ñu'un so'o tnu'un ka'an ñayivi ne'nu, tuu je kuu niyi.
- 3.- Tee ka'an vi'i tuvi nasa'a.
- 4.- Tuu sa'a-yo jin inka ñayivi jee tu kuni-yo sa'a naa jin-yo.
- 5.- Ina jian'u xiin tu eyi'i.

Tee-yo inka tnu'un xa'u je ini-yo nu tutu
maa-yo nu tee-yo nti'i kivi.

TIÑU SA'A SE'E VE'E

Niyo ñin kivi nnaketa'an uni ñani ta'an ichi kua'an Ñuu NTIJINU, nijikada te nikakeji-de, nakani-de tu'un sa'a tan iin-de, Jua nikejee nakani san kumi-de daa se'e-de te kachi-de:

Naxii, nasa no'o-nu jiin ra se'e-nu, chii yñ xeen jini-ri tiñu ya'a, tuu kua'a xeen se'e-ni chii unini tna'a o ini-ni jee kuni jee kaji-yo jiin-ra, ke'en-yo sa'ma-i, sa'a tatna-yo-i nuu kaku'u-i, sini ke'en-yo tutu-i jiin yutnu ka'yu nuu tutu nava ki'in-i ve'i sukua'a.

Ntinu.- Naka'an ka-ni chii suni sukua kuu nuu ve'i-sa, suni kankakara-ni sa'a tiñu, kuenta maa-ri sa'a tiñu se'e-ri, tiñu sa'a-ni ñasi'ñ-ni ntiko tatu-ña. Suni ntñ'i se'e-na kachinte-i de ni sukua ntukunei koo va'a dani nuu ve'i.

San ni'í nka'an Ntinu de suni nka'an Pelu nakani-de tu'un sa'a-de nuu ve'i-de.

Pelu.- Suni sukuan no'o-ri jiin-ra sana-ri, kumi-ni ntixi'yu, kini, xiniki, tiuun de kumani yuku kaji-ti, tatna-ti sova koo va'a-ti kivu xiko-ni-ti.

Nii keika-de kua'an-de, nii kanta trnu'un-de jee yíi xeen kaa kuntee tiñu-yo nuu ñuu, chii sñin jee tuu keei ya'vi-de te ntii kivi kajjiyo-de; Yukua kuu jee xiko-de in ntatiñu axi in kiti tata neva'a-de.

Sukuan nakani-de nuu tna'an-de te ntuuni jini-de de kenta- de Ntjjinu.

Ya'a de nikakuu sñin-de chii nkeja'a ke'en-de ntatiñu nikajide nuu ve'i-de. In-de kuu tee Ñuu nani Nuyoo, inka-de kuu tee ñuu nani Yuku lti te inka-de kuu tee ñuu nani Ntoyonuyuji.

TEE NIKAKETNA'AN ICHI

NAKA'U TUKU TNU'UN TIÑU SA'A SE'E VE'I
TE, NTATNU'UN JIN TNA'AN-YO TE TEE-YO
NUU TUTU-YO

- Ntee kuu je enini xiin Jua.
- Ntee nintatnu'un Tinu.
- Naje kuu je Pelu neva'a ntixi'yu, stiki, kini jiin tiuun.

YA'A KUVI TU'UN NASA KA'AN

Na nani-ra tiluu luli ñaa, chi nee sukun
ne'ya-yo ma ya jiete-ra.

ya-ra je kaji-ra
suni vinji-ra je vii iyo-ra,
je nee kuenta jienne-ra na'a yuku.
(Niñi)

Vii xa iyo ma kuijin kuvi,
je ne'ya-ra nuu nee sukun;
suni sama-ra ya iyo-ran,
je kanta tachi je jinu-ran
(Viko)

San luli je,
kachi-ra ya jia kuvin,
je renkutiyun je kachi-ra ya
iyo chitun.
(Yoo)

Kantan un ñu'un
ntaka kivi
nteñu-ra nu kati,
sa'an je kixi-ran.
Kanta-ra ka'an jin
ya kuvi yoo jin tiuun
yakuua sukun tuvi.
(Yakuu)

KUSIKI-YO JI'IN TNU'UN NTANTUKU-YO NAA KUU TE NUSA'A

- Ña'a sí'i Tinu ntiko tatu
- Pelu jito kiti nee va'a-te.

NAA KUU
Ña'a sí'i Tinu
Pelu

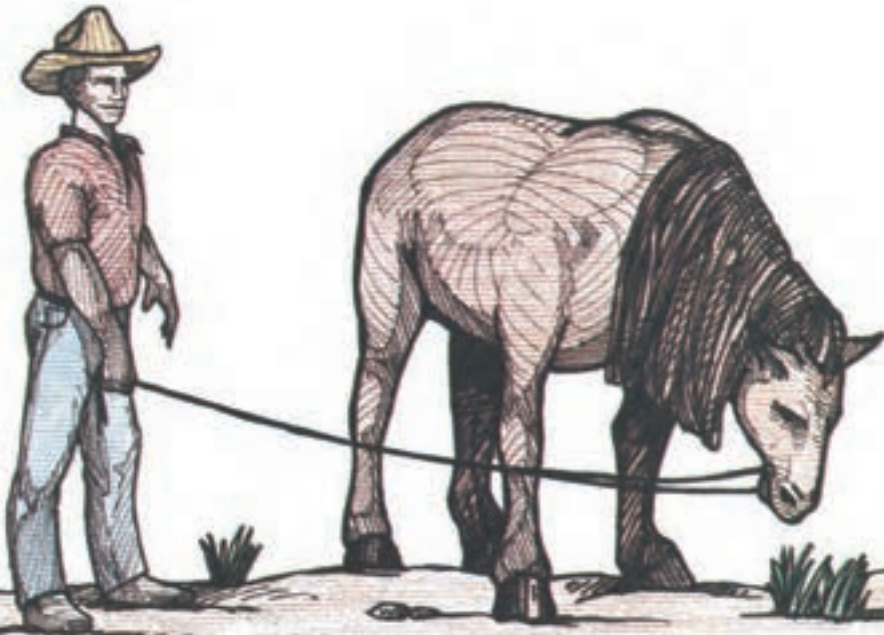
NUSA' A
ntiko tatu
jito kiti nee va'a-te

Ka'vi nuu tutu ka'an "TIÑU SA' A SE'E VE'I", te ntuku inka tnu'un ka'an ja sa'a tniñu de tee na'a iyo ichi ninu, nuu yukun ichi vee.

NAA IN KUU

NUSA' A

Naa kuu = Ja sa'a
Nusa'a = Tniñu

RALANCHI-NI, NANA ÑA'UN-NI JIIN MAA-NI

Ntaka kivu, re tun nkuvi nniko nana ña'nu-ni, re tavara-ni ra lanchi je ña'an sikajira-ni-ti nuu ku'u.

Iso nana ña'nu-ni isa-ña sava kunu-ña na nvi.

Nikunu-ña isa-ña re nu'u jiko nuu-ra lanchi sava ntuvi kujika- ti nuu kunu nana ña'nu-ni.

Ña'an koso-ni nee in nuu yuu ka'nu, nee jia'a kumi nasa jika ralanchi-ni. Saa ñakuiñi-ti, yaji va'a-ti re nu'u ñakunee nuu yuu yukuan je kije'e jita yu'u-ni axi jita tutu-ni.

Kuachi kuiti re tun kenta soko chiji-ni ña'a-ni nuu nee kunu nana ña'un-ni je sikusama-ña nu'u.

Re tu nkuvi ñaji-ni re tuku naa-ni nuu yuu ne'ya-ni nasa iñi ralanchi-ni.

Re tu kua'an nta'nkani re nsatutu nana ña'nu-ni ra lanchi, iña re naku'un ichi-ra-ni jiin-ti yawi.

Yukua re najia'vi-ra-ni chii teen re tuku ña'a ra niji ralanchi nuu ku'u.

Nuni nti'i ni kanu-ro, nta'kani inka nuu tna'an-ro xi nu te skua'a

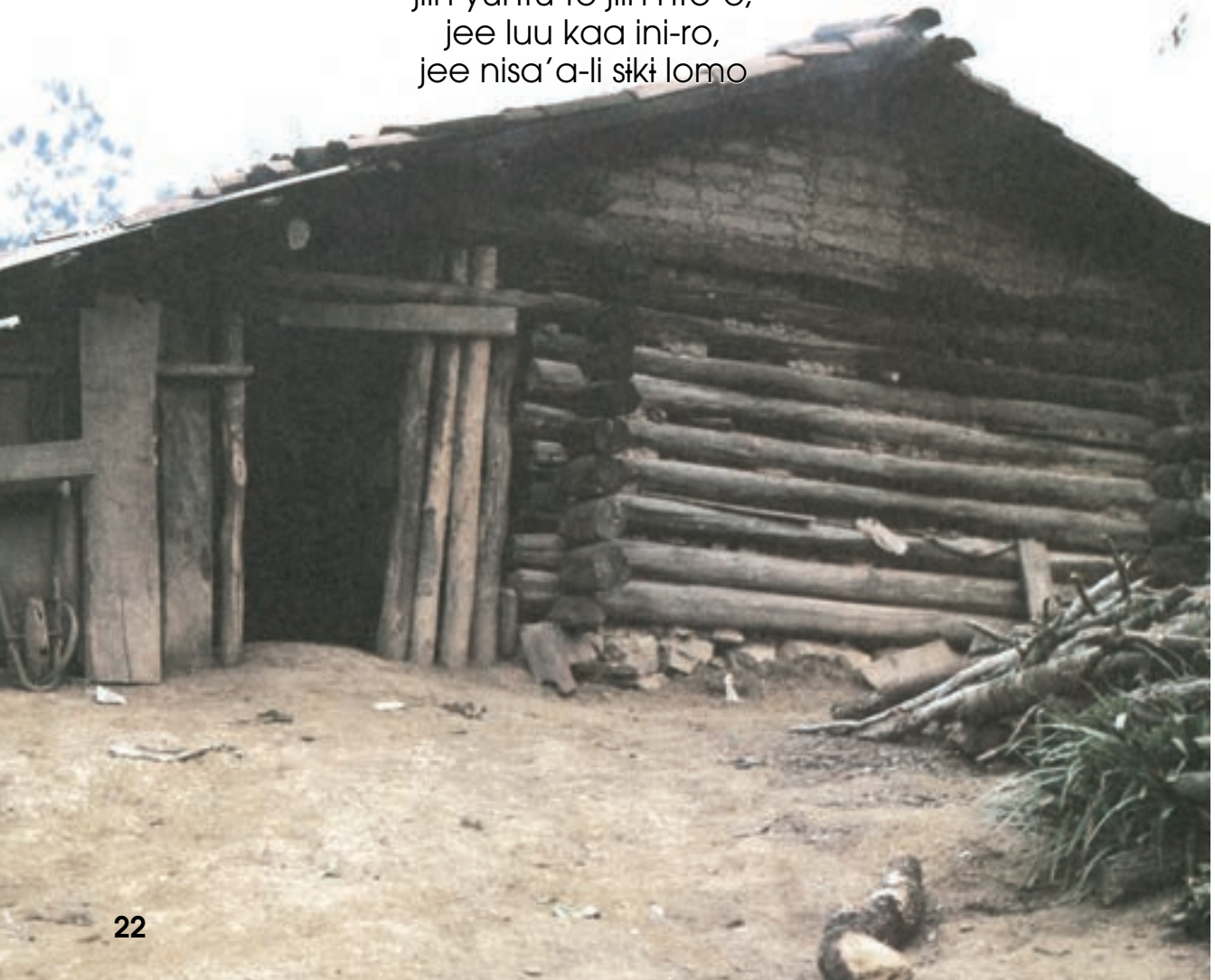
VE'I

Ve'i luli, ve'i luu
ve'i sikuniji nu'u
ve'i nsa'a tata-ni jiin nana-ni
nuu koo-ni jiin yakua.

Ve'i luu, ve'i ntoo,
ve'i nuu nkaku-ri,
nuu nta'yu-ri, nuu yaku-ri
; Naka va'a jito-ro nuu yuku !

Luu jito xini-ro ntee ite,
te suni luu iyo yu'u ye'e-ro,
nuu kee-ri te ntivi-ri,
ntii kivi jiin se'e-ri.

Ve'i luli jee nisa'a-li
jiin yuntu te jiin nto'o,
jee luu kaa ini-ro,
jee nisa'a-li siki lomo

Nti' i se' e-ri kusii ini
chii nuu kiji tna' a-ri
kakusii xiin ini-de,
chii va' a xiin kantutatu-de.

¡ Naka luu jito-ro,
nuu ntaka' yu-ri yika-ro
koo luu ka koto-ro,
naa kunee in jito ini-ro.

Ve' i-li yikua' a iñu nta' a jaa kani
te kumi nta' a jee jite,
suni iyo jite ke' e,
nuu kasiki suchi luli.

Nikuta' vi-ri nuu-ro ve' i luli,
jee xisa' vi kati-ro se' e-ri,
nava' a tuu nto' o-i jee vijin jiin ka' ni
nii ichi kani koteku-i

TNU'UN JINU INUU

NANTUKU-YO TNU'UN JIN INUU, TNA'A IYO ICHI VEE.

Ve'i luli ve'i luu
Ve'i sikunijin nu'u

Naka luu jito-ro,
nuu ntaka'yu-ri yika-ro

NANTUKU-YO TNU'UN JINU INUU TE TEE-YO
NUU YUKUN ICHI VEE.

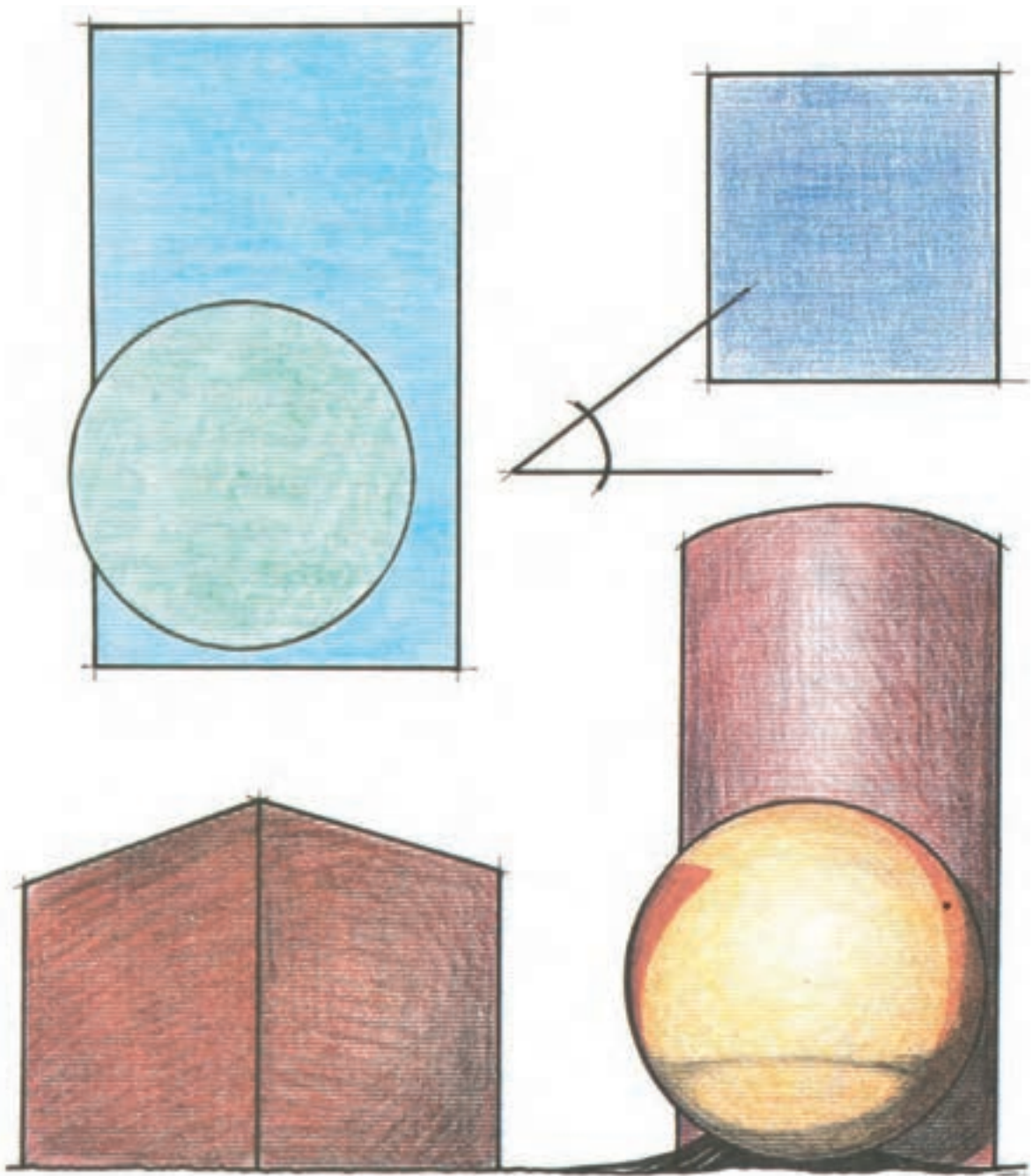

Ntakani-yo

Ntee ichi iyo ve' i-yo nu ñuu-yo.
Naa saa nta'a yi't ve'e-yo ja jite.
Kachi-yo na saa nta'a yi't ve'e-yo ja kani.
Naa saa ve'e-yo iyo.
Naa saa-yo ntee ve'e-yo.
Ntee ichi iyo veñu'u ñuu-yo.
Ntee ichi iyo ve'e triñu ñuu-yo
Ntee ichi iyo ve'e sukua'a.
Ntee ichi kenta iya kandii.

Nta kastnu'un nte ichi oo ve'e-ro

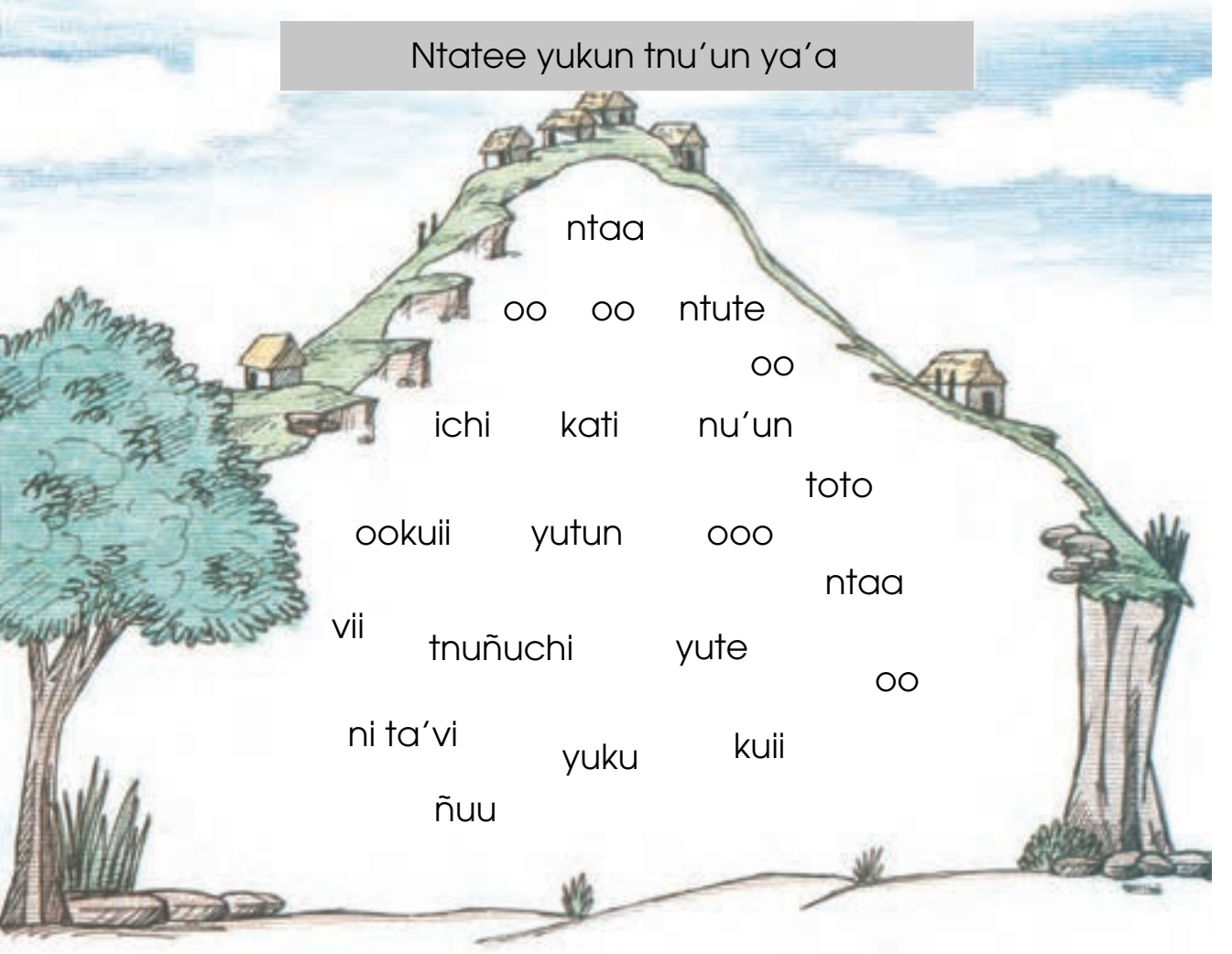

Kunte'e naxa oo

Kunte'e naxa ka oo ja ntee un tutu ya'a te saa tee-ro nu tutu-ro na nte kunu oo ja uni xiin, ja kun xiin, nteja oo ja tiyakua, nteja oo ja oo ntaa, ja koo tiluu.

Tnu'un ni niyawa

Ntatee yukun tnu'un ya'a

ntaa
oo oo ntute
oo
ichi kati nu'un
toto
ookuui yutun ooo
ntaa
vii tnuñuchi yute oo
ni ta'vi yuku kuu
ñuu

Tiyakua tnuyuja

KOO VA'A-YO

In kivi, in tee luli jiin nana, kua'an koo nuu ichi kuiñi te sanani jini-i in saa jichi-ti nuu ntute soko. Tee luli nijakatu'un nuu nana naku sa'a saa sukua. Je jichi-ti sova koo va'a-ti. Teni jini-ro ja kiti ya'a chii jichi maa-ti, masu nana-ti sikuchi-ti.

Sa nintenta koo-i ve'i, te jikan tee luli ntute ja kuchi-i nava'a koo ntoo-i, na iyo saa. Yukuate nana-i sa'a tu'va ntute jiin nama ja kuchi-i, ntuvi nkuni-i sikuchi nanaa maa, jee kachi-ña nuu natu kutu'va kuchi maa, re nsikuchi-ña-ma, so ntuvi nyu'vi ka ntute.

Sa nkuvi jichi te nijikan-i sa'ma ntoo nuu nana-i jee ntasama-i, suni jikan-i nachu'un-ña kuka xini-i.

Nikusi xeen ini nana-i ja keja'a jikan-i kuchi-maa, yukuate

nka'an-ña nuu-i ja va'a kuu ja kuchi-i ntaka kivu, te
ntasama-i ntitna'an jichi-i sa va'a ntuvi ku'vi-i, sa ninto'o
Lisi ja kuxi-i tuu jichi-i, te nke'en-ña'a kue'e, te niji'i-i.

Kua ka'an tee luli ya'a jiin nana-i sukua sa'a nti'i-yo.

Nuu naxi nkuu ni'i kue'e-yo ntuku-yo tatna stila xii tatna
Ñuu Savi ja kuu nti'i nuu yuku tatna.

Na tu'un kue'i kuun chiji-yo, kuu kuatiñu-yo yitu yute yuku
tikueenikin.

Suni iyo tatna stila sa'a tatna-yo so de tu neva'a-yo xu'un
ke'en-yo

TNU'UN TEE SO'O

Kanuu te tee-ro un tutu-ro.

Tata-yo, nana-yo kuu ja katatnuni ve'e-yo maa-yo jin
tna'an kuechi-yo kajinu kuechi ve'e-yo

Va'a ja sa'a nuu-yo ja ka'an tata nana-yo chi ya'a kuu ja
va'a ja vii kachi.

Tutu ka'an

KUCHI-YO

Kanuu ja kuchi-yo

Nuu tuu kuchi-yo chi ki'in kue'i-yo'o.

Iyo tatna stila te iyo tatna yuku kutatna-yo nuu ku'u-yo.

Nta kani nuu tee skua'a, tee ntatnu'un
ji'nte.

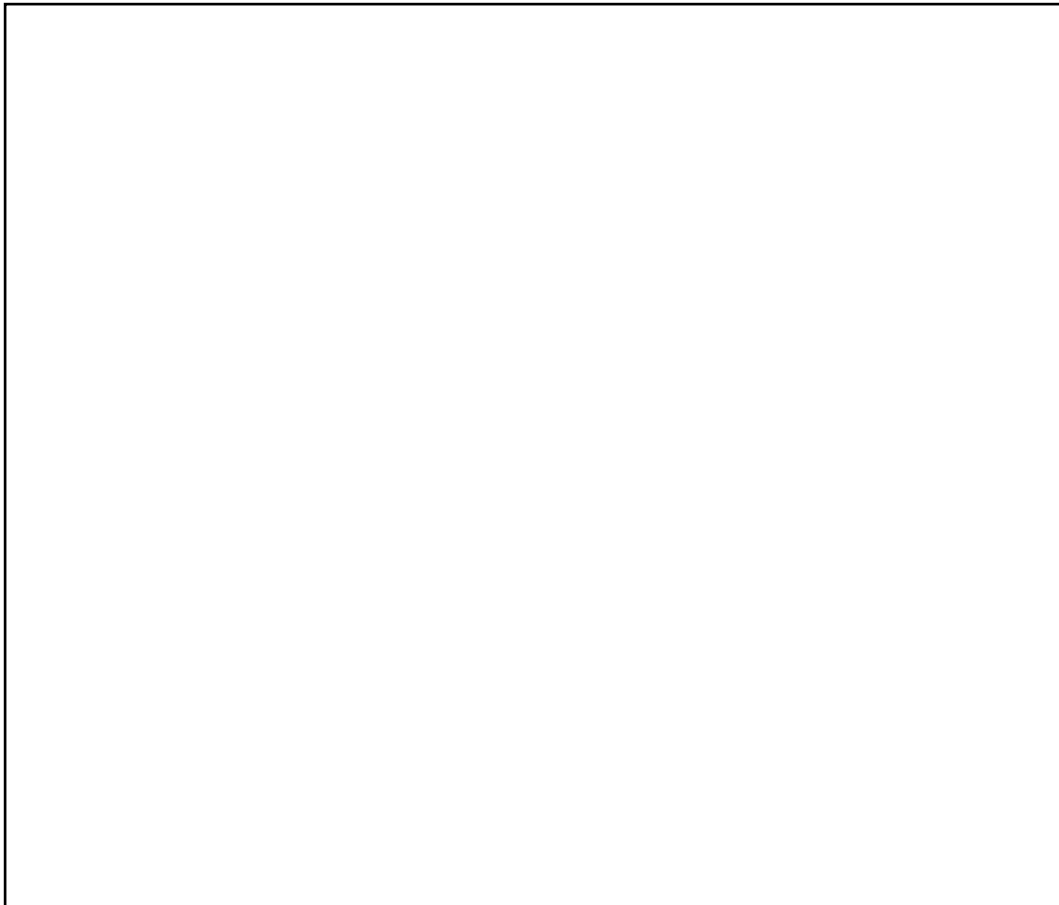
NTENE'E-YO YUKU

NTUKU-YO ita minu, nte'ya-yo naxi iyo
ka'an-yo ntee nuu ja'nu, naxi ja'un te nte
jatniñu.

Ita minu chii ja'nu nuu iyo kua a ntute masu ja'nu sukun te
kuiñini yutnu-i te yikin, yikin ntee nta'a-i, ñatuu jaa ita-i

Jatniñu nuu u'u chii-yo, nuu tna'a-yo kue'e kuun te suni
jatniñu ja kuu asi nteyu-yo.

NTENE' E-YO ITA MINU

SAA NUU TACHI JI'IN LONGRI

Nuni nti'i ni kanu-ro, tee kakatnu'un nu
tata-ro na kiti ka'an ne'en.

Nkantatnu'un saa nuu tachi ji'in longri ja kujixintaati sa'a ntakuetu nuu iyo i'ya antivi, te ngakentoo-ti ja kaa in ntikinka kuntani'itna'a-ti antivima, te maa nuu kakeja'a i'yama kantakuete-ya, jaan saama chii ne'e xeen ntakoti, kua'an-ti antivima, yukua kuu ja nkutu'va-ti ntakuetu-ti, te longri chii nkixi xeen-ti ñanintoto-ti kaa in ntikinka chii kaa un'un nga kuu ntoto-ti te kua'an-ti te savani antivi ngenta-ti te nguntijin yukua te nuu nteyi-ti ventii-ti, kuja nngetoo-ti ka'an, ka'an-ti ntoto kiti niyii ntoto kiti niyii kuu-ti ka'an-ti ntee vitna, chii ja kuxi-ti kuja ñatuu nkunta-ti ntakuetu-ti, te saa nuu tachi chii nkutaa-ti ntakuetu-ti, nuu ja vekuyatni ja kuun savi chii vivi ntakuetu-ti.

Kuta'vi-o un kiti ya'a chi xintoto ne'e-ti nayivi nuu Savi.

TNUNTO'O VE'I-YO

Niyo in se'e ve'i kuka chii tee kuu tata jiin nana kuu-de ñayivi, kasa'a tiñu ve'i, ntita'an kuiya kataji-de nuni te kanake'en xeen-de niñi, kastutu-de ntee uu yaka na'nu te siin ka kachi'i- de sukun ve'i.

Sukuan sa'a-de nkuu kua'a kuiya, so suni niyo se'e yi-de, nije'nu te ni kenta kivi kuvi tnaanta'a-de.

Ka'an-de nuu tata-de ntuku-de ña'a si't-de, te nuu ni'i-de ña'a-de, niyo se'e-de.

Ntuu nkuu va'a ña'a-de chii ntuu nijini-ña koto-ña taka ja neva'a ve'i-de.

Ña'an ya'a ntuuni jini koto va'a nuni, chii nijete, ya'a, nijeteña i'ya nta'vi.

Yukan de kaje'e kuanaa nuni, ntuu ka kuu itu, ntuu ka nani'ide niñi, de nduvi la'vi xeen-de.

Niyo in kivi ni jini-de in yukun choko kantiso-ti nuni kua'an-ti de ntikin-de-ti nkenta in yu'u xe'va, de jini so'o-de a ka'an in jee ka'an, de in tana de inka-i nta'yu, yukua de nkuunde kua'a-de nuu xe'va de nkenta-da ini kava, nuu nkenta da choko jiin nuni.

Nini-de kaa ntasi nuni de nikua'a-de nava kumi nuni ya'a. Yukuan de kenta in tee ña'nu xini vixi de nikatu'un-de nakuni tee la'vi ya'a, de nikachi tiñu jikan-de: Jika nuku-ni nuni kutekuni jiin ñasi't-ni, jiin se'e-ni.

Yukuan de tee ña'nu xini vixi nikachi-de nuu-de ya kava-de nuu ñu'un, sava kava, de nikana da se'e kuachi-de nkaje'e da ñeñu vi'i da tee ntuku nuni ya'a. Ne kua ntuu kuneika tee xini vixi nijasi-de nuu se'e-de de jikatu'un-de tee la'vi ya'a de nikachi-nuu-de ya. A va'a nkuvi kuni-nu..

A nta'vi-nu, chii sukua sa'a da se'e-un, se'e-ni ne yiki se se'e-ni nasa'a ntoo ñasi't-nu, se'e-nu de yukua va nnake'en-ni se'e-nu vita de niko-nu no'o-nu ve'i-nu de nakani-nu nuu ñasi't-nu sani no'o-nu, de nasatiñu-nu sova nani'i-nu se'e-ni.

Yukua va da ñayivi Ñuu Savi jito va'a da nti'i nuu tata neva'a-da.

NTAKANI XIINI-YO

Ntantuku=yo je kachi nuu tutu nika'u-yo.

1.- Naku kajito va'a ñayivi ne'nu taka tiñu kasa'a-de.

2.- Naje kuu je nikantuu nta'u se'e-de tee kuika

3.- Naxi jani ini-ro siki tee xini vixi?

TNU'UN NT AKANI

ya'a kuu in tee nta'u je kuni kaji kuñu jiiñ se'e ve'i a tuu xu'un kuann-de kuñu neni ini-de kintuku-de in kiti yuku jiiñ ina ntusu-de, yachini ninani-di in iso nuku u te iso ya'a je ini-di nuntee in chi'in jiiñ se'e, nikekononi te nto'o ninun te chi'in kua'an nijee yau nuu ntee chi'in te nintatnu'un jiiñ, kini xiin ni sa'a jeni jina tiyu, in kontiso in kotañuu nisa'a jeni jina, tuu chi'i kuechi-ni saña chii ya'a-ni ntee nta'u-na jiiñ Se'e-na; yukuaní kachi-na nuu-ni te ki'i-na chii itu kua'a, itu veji ini-na, sukua nika'an iso te nikei-ni kua'an te ina nijeni nikivi yau nuu tee chi'in te nisa'a nijeeni ito'o ina te nitni-de chi'in jiiñ se'e-ti te iso nikaku in ntiso in itañuu-de nintiko-de ve'i de natnu nintatnu'un iso jiiñ chi'in,

Ñatuu nu ni'in-o ja va'a, ini-o.

TEE-YO TNU'UN KUMANI

KUNTE' YA-YO NAXI KAJIYO TNU' UN KANTEE
ICHI VEI.

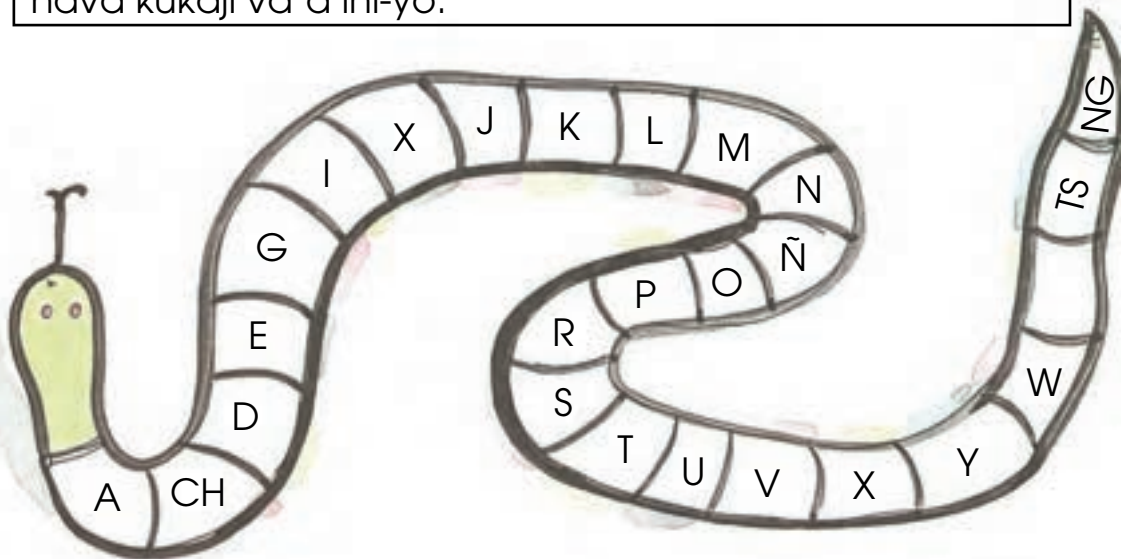
- Tee ne'nu kajito va'a-de tiñu-de.
- Nana chintee tata nuu tiñu.

VITNA DE TEE TNU' UN KUMANI:

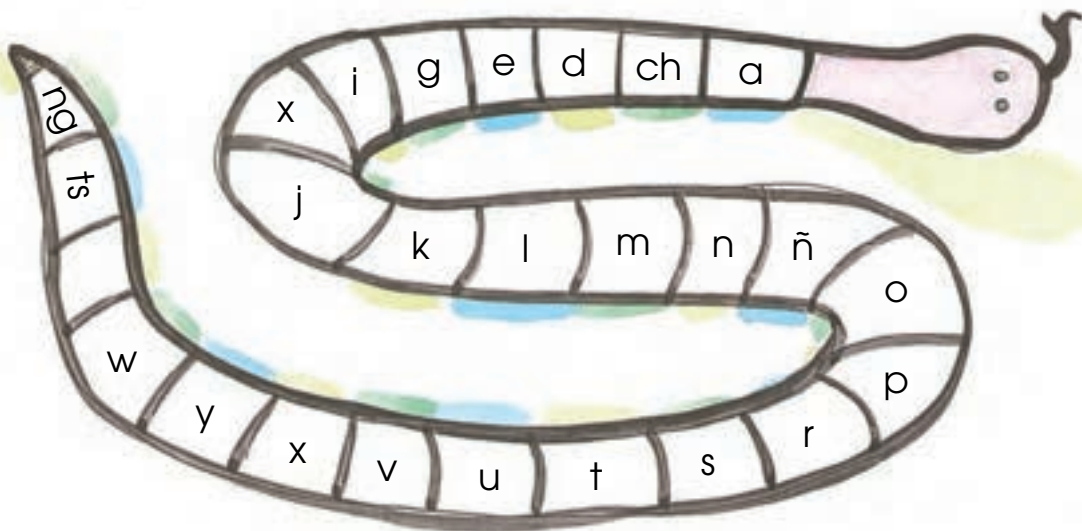
- 1.- _____ nintikin-de choko.
- 2.- Tata _____
- 3.- Tee-yo inka tnu'un jaka'an naa sa'a te ntee sa'a. _____

YA'A KUU LETRA ETNIÑU-YO ORE TEE-YO

E ni nakoto-yo letra ya'a naa nikunte-yo kuiya xinañu'un ka si ja kouu, nistnee tee sukua'a nuu-yo o naa naka'u tuku-yo nava kukaji va'a ini-yo.

Tu naa ini-yo jee jiin letra na'nu keje sivi taka ñuu si ñayivi, natnu Ntinuu, Nuntuva, Pelu, María.
Vitna tee maa-yo inkaka sivi siki yukun:

Jin letra nti'i keje sivi taka nta'a tniñu natnu: ve'i, kiti, yuku;
Vitna tee-yo naa inka sivi ini-yo. _____

Ja iyo Ñu-yo

Nitu, Sente, Nandu ji'in silia, kaka'an ñayivi ñuu chi kuntututu-yo nuu ntesi ntute kivi itu in in-yo kantee Ñuu CHii kava.

Silia ka'an xi'na ka, jiniñu'un xeen ntute kivi ja'a tnuneñu-sa, nava'a nenekoo nta'a yute-nu kukaji tintaku kene'en yu'va nteka-sa.

Nitu jikatnu'un Naxi ta'vi tintaku luli yukuan? te Silia kachi jiniñu'un-yo tnuyoo, yuu jaa ji'in nta'a yute tnuneñu, nava'a kuu ta'vi tintaku, xi'ña-yo tnuyoo ji'in yo'o kuenta jito yukuante jikustnee in yuu jaa te siki yuu sone-yo nta'a yute tnuneñu, te siki yuku yukuan jikustnee in ñajin ñu'un ntikin tintaku nava'a kuta'vi maa-ti, te kukue'nu-ti.

Ya'a sa'a-yo xini yoo uu jika kuiya nava'a sava yoo kuun kukeja'a-ti kusa'a-ti tintu'va kene yu'va, te sinka xini yoo kuun ntastutu-yo ntikin-ti te tnaan-yo in nuu sa'ma te jikunu'ni va'a, te tava'a-yo ntee kenta yoo uu inka kuiya.

Yukuante ntastutu-yo taka tintu'va-ti te sikuiso-yo ntute ji'in yaa kee nuu tikayi tnuyaa kasin saa keja'a-yo kene'e-yo yu'va, te nuu ja nkututu oko libra te yuja'an Ñuntivi kuya'vi.

Vitna chi ñatuu kanto'o xeen ka-yo ja kuya'vi chi ja kii in.

To'o ke'en yu'va ntee Ñuu-yo.

Nitu ka'an suni jiniñu'un xeen-san ntute ki'in itu chi ja jite ajusan.

Nantu jikatnu'un Naxi chi'i-ni aju te Nitu kachi xi'na ka sa'a siin-yo nu'un-ti yukuante sa'a yuchi-yo ñu'un te kani-yo yukun nuu kivi in nu'un-ti ntitna'a in too.

Nuu ja iyo va'a-ti te sa'a-yo kuenta nu'ni-ti. Te Sente jikatnu'un naa saa nu'ni aju ntastutu-ni in kuiya, nuu iyo kua'a ntute chi kee una uxi nu'ni te nuu ñatuu-te iyo chi un'un iñu nii kee.

Nantu ka'an, kanuu xeen ja kasi-yo nuu kututu ntute chi suni kumani kivi-te ja'a yutnu kui'i ñu'un itu-sa, chi ja iñi ita-nu.

silia jikatnu'un naa yutnu kui'i kaku, an te tnutichi tnutikua vixi, tnutikua iya ji'in tnuchite kachi Nantu.

Ka'an-ña inka ntee jaxiko-ni nte'ya, te Nantu kachi ñatuu ntee ja'an-sa chi kikoo to'o kajaan nti'i nuu ja vixi iyo nuu ñuu-yo.

Sente kachi ja ntukunte-yo sa'a tniñu-yo chi masu kunta'vi ñuu-yo, di iyo yuu, ñuti, yuu kaka ji'in yutnu.

Ka'vi-yo tutu te kani ini-yo naxi ntakone'e-o

Naku kanuu ja kasi-yo ntute. _____

Naxi kata'vi tintaku yu'va. _____

Naa yutnu kui'i neva'a nantu. _____

Nuu iyo tnuyoo ñuu-yo ntee jatniñu-yo nu. _____

Naa ntikin chi'i-yo ñuu-yo _____

NTUKU-YO SIVI ÑAYIVI, NTA' A TNIÑU, ÑUU JI'IN KITI.

TE' E-YO NAXI NTEE NU TUTU YA' A TE SUKUAN TEE-YO

Jua
Pelu
Ñunteya

SIVI ÑAYIVI JIN ÑUU

nto' o
ntichi
ina

SIVI NTA' A TNIÑU

NAXI TEE-YO SIVI ÑAYIVI JIN SIVI ÑUU, YA' A KUNTEE JIN LETRA NA' NU KA TE SIVI NTA' A TNIÑU KUNTEE JIN LETRA KUECHI.

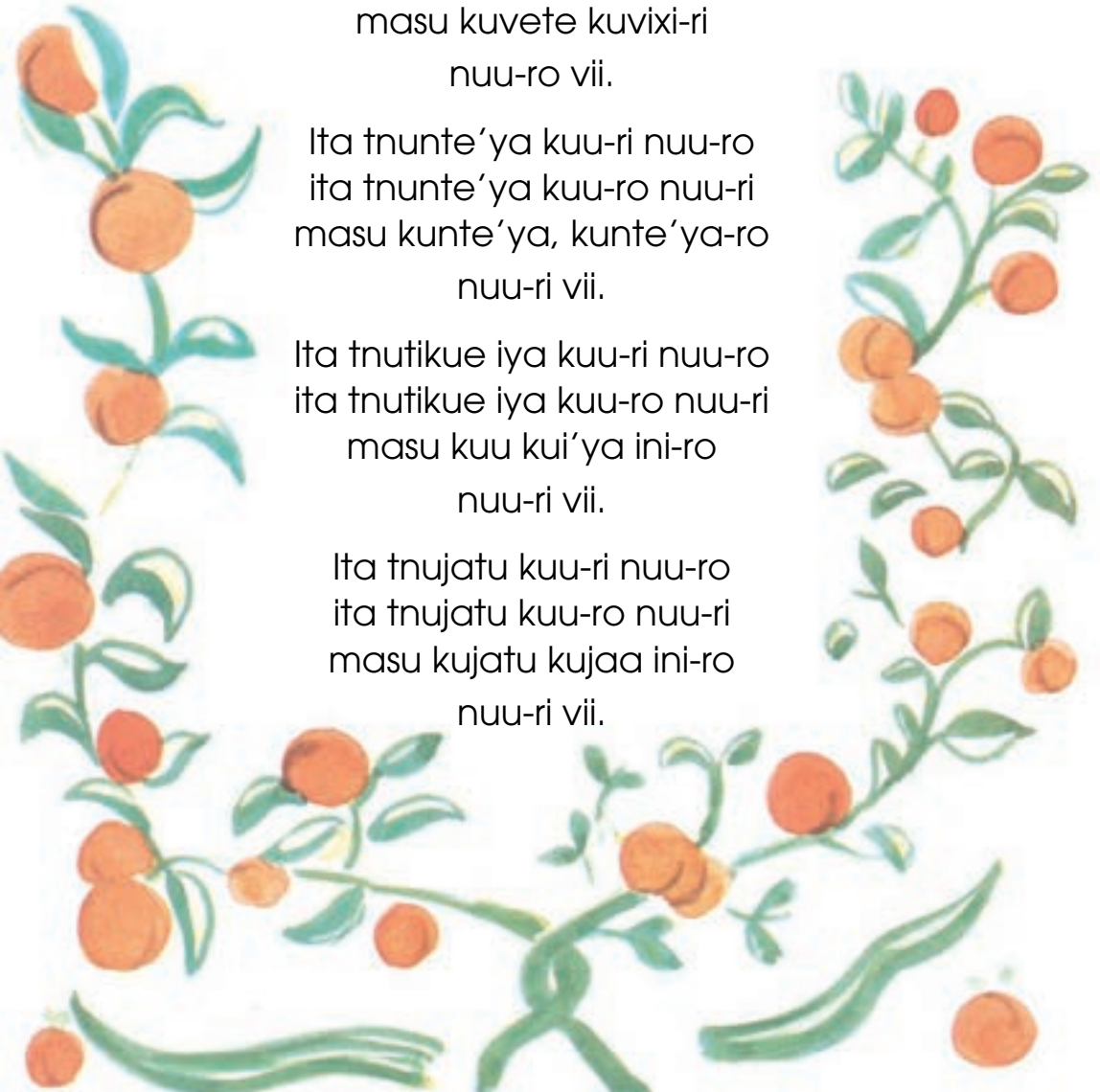
YAA JA VIXI

Ita tnutikue vixi kuu-ri nuu-ro
ita tnutikue vixi kuu-ro nuu-ri
masu kuvete kuvixi-ri
nuu-ro vii.

Ita tnunte'ya kuu-ri nuu-ro
ita tnunte'ya kuu-ro nuu-ri
masu kunte'ya, kunte'ya-ro
nuu-ri vii.

Ita tnutikue iya kuu-ri nuu-ro
ita tnutikue iya kuu-ro nuu-ri
masu kuu kui'ya ini-ro
nuu-ri vii.

Ita tnujatu kuu-ri nuu-ro
ita tnujatu kuu-ro nuu-ri
masu kujatu kujaa ini-ro
nuu-ri vii.

Kusa'a vi-yo nu kivi tata itu tna'a iyo ichi
vee.

Kani ini-yo naku kanuu ntuvi itu-yo.

Naxi chi'i-yo tata.

Naxi kaji-yo nuni tata, kivi itu.

VIKO ÑUU-YO

-Naa ntatnu'un-yo siki viko kasa'a tna'an-yo je ntee nuu Ñuu Savi.

-Luu xiin kasa'a ñayivi ñuu-yo viko chi ntí't-de kantututu de tee kasa'a viko, kaje'ni-de uu si uni ntixi'yu, rí si kini in in-de nade, kasa'a-de nteyu de kaje'e-de keiji ntí't ñayivi kajee.

-Tee kasa'a viko kajeki'in-de Sutu nava'a jee-ya nakuetu nuu santu-yo de ore sino-de jenakuetu-de tee kasa'a viko kaskanti-de kuete de tee kuu skali ve'i ñu'un tee-de kaa.

-Nuu ne'e jeen-de, ntí't nakuetu-de je'en kasini-de te yukuan ntiko-de ve'i ñu'un skua'antute-de jentí't yikin si stna'anta'a-de taka ñayivi je nikaketna'an sukuani.

-Sini kaje'en xiin ñayivi je kaxiko sa'ma, ntijin, taxini, kisi, ko'ó, jiyo te taka je ejiyo natnuu ista stila, kuñu, ya'a, tinana, ña'mi vixi, ntika, tikuti, ntoko kuijin, ntoko iñu, tukue te inka ka.

-Sini ntitna'an iyo in viko, tee kakuu to'o nuu ñuu, kantatnu'un-de jiin tee kaskua'a je kasa'a tniñu-de yukuan de kakana-de taka tee kuni kosiki jetilu, iyo

nuu kue'e xiin tee kasiki kajee-de tee kuntei kene'e yu'u
jiin, tee ntee tniñu kanakua'a-de xu'un si in kití natnu litu,
lanchi si in stiki.

-Sini kasa'a de yaa ekua te keitaje'e nti'ti ñayivi kajee nuu
ya'u si je kajee kosiki.

-Ya'a kuu in viko ka'nu je kasa'a nuu-yo ntitna'an kuiya
nuu yaa si'ti si yaa y# je kuu ne'un nuu ini ve'i ñu'un taka
ñuu-yo.

- Ñayivi kasa'a tniñu n# kuiya nava'a koo je kaji-de jin
se'e-de te xiko-de eku nava'a ni'in-de xu'un kuaan-de je
kumani nuu ve'i-de te kateva'a-de eko chi e ini-de je
kua'a kuñatni kivi viko te saa kuu je kajee-de sa'ma, ntijin,
taxini, jeku'un ñasi't-de, nti'ti se'e-de te maa - de.

- Nti'ti se'e- de, jin ñasi't-de keini je ntitna'an kuiya jee-de
nti'ti je keiñu'un se'e-de.

KA'U TUKU-YO

Ka'u tuku-yo nuu tutu te kene'e-yo tnu'un kanuu ka de tee-yo siki yukun, natnu ka'an tnu'un ntee ichi chiji.

Tee kasa'a viko, kaje'en ki'in-de sutu nava'a nakuetu-ya ini ve'i ñu'un.

Kajee xiin nayivi je kaxiko sa'ma, ntijin, taxini.

Nuu tuu na'a-yo ntexe ka'an je nika'u-yo, naka'u tuku-yo nava'a kukaji ini-yo te kene'e yo nti'i tnu'un kanuu ka je ka'an nuu tutu.

- 1.- _____
- 2.- _____
- 3.- _____
- 4.- _____
- 5.- _____

NTUKU-YO TNU'UN YH

KA'U TUKU-YO JE KA'AN TUTU, TE
NTATNU'UN-YO JIIN TNA'AN-YO NAVA
KUKAJI INI-YO NTEXE KEININI-I NAI.

TE NUU TUU KUKAJI INI-YO JE KA'AN, SU KATNU'UN-YO NUU
TEESKUA'ANAVA KACHI-DE NUU-YO, NTEXE KA'AN NUUTUTU-
YO TE NTEXE INKA KUU KA'AN-YO.

Tee-yo ichi satni nuu tutu ya'a taka tnu'un
je tuu kukaji va'a ini-yo, te ichi skua'a
tee-yo tnu'un yukuan o natnun kaka'an
maa-yo.

- 1.- _____
- 2.- _____
- 3.- _____
- 4.- _____
- 5.- _____

YA'A KUU TNU'UN ISO JIIN ISU

Ya'a kuu in kivi je luu xiin nikuntijin, nikanaketna'an uu kitikitu yuku nuu ku'u je kuu iso jiin isu te nikantatnu'un:

ntee ena'a xiin kantatnu'un tata velu-yo je niiyo ntiki xini iso, nantatnu'un-yo nteixe nikuu, je niskuita-di ntiki-di.

Ntee nikukaji ini isu je iso iyo ntiki xini-di tuu netna'an kuiti, ini-di nenini-di kinte-di ntiki nuu iso ku'un xini-di, te sukuan nisa'a-di.

In kivi, isu nije'e nantuku iso, nika xiin ni nuu ini je je'e kaji iso te ninani-di yu'u ntu'va ka'nu intee iso eji-di ite, te nikantatnu'un-di nadi.

Isu nikachi jiin iso, nantea va'a ito-ni jiin ntiki-ni yukuan koneva'a-na, in kuni-na, luu xiin kaa o ekoto xiin-na jiin nuu ku'u ore ino-na je kuechi chala xina, yukuan kuni-na, kue'nu-na ti'luka nava'a luu ka koto xini-na jiin ntiki, saña je sukun kana va'a ka koto ntiki xini-na, kua'a nuu-ni in nunta nuu-na te ki'in kua'a-na in vuelta ni ntu'va ya'a te maa-ni kachi nuu-na nteixe ito-na jiin ntiki-ni, netnu'un iso te nijenuu-di ntiki-di nuu isu te nitekono kua'an yatnini nije'en-di te nintiko-di te nikatnu'un-di nuu iso, nteixe nito-ni saña jiin niki-ni; te iso nikachiluu xiin ito-ni, va'a sin nitna'an ntiki-na xini-ni, naki'in tuku-na de nte'e va'a-ni nteixe ito-na jiin nikachi isu te kua'an tuku te taa nintiko-di, kua'an ntiti-di.

Sukuan nikuu je niskuita iso ntiki-di te yukuan kuu je ntiso isu vitna.

Naa kiti ni kanaketna'an ichi te nikanatatu'un.

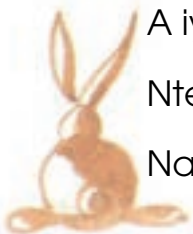
Naa kiti nikunte xina ntiki xini.

Naje nije'e nuu iso ntiki un isu.

A iyo va'a jee nii sa'a isu jiin iso.

Nte kuu jee tuu iyo va'a.

Naje niskuita iso ntiki.

TNIÑU ÑUU-YO

Kakutoo xeen-yo tee kuu xini Ñuu-yo chi nu kana-te ja koo tniñu ñuu-yo chi sa'a tniñu-te ji'in ñayivi ñuu, ñatuvi nukoo-te tatnuni-te.

Ntitna'an nuu-yo kuke'en pala ji'in piku chi taka-yo ki'in kutava-yo ñuti ji'in yuu ini yute ka'nu.

Ntee kuantniñu ñuti ji'in yuu kachi Lenchu, te xini jiña'an te kuantniñu nu kava'a ve'e kukoo tee kasikua'a suchi kuechi.

Nu kuini ka ja kuva'a ve'e yukuan, kuu inka ñayivi, te suni kuini ntava na'nu te nani, vitu ji'in na'an kachi xini.

Te ja iyo kaka kuantniñu kuu nana ja'un-ri, ñatuvi nu iyo ko tata Vinu sa'a jitnu kaka yuu kuijin kuantniñu kachi-de.

Yukuan te tata Layu jikatnu'un nasaa ñayivi kunee nu in, in tniñu kasa'a-yo un Ñuu, tee kuu xini ja uxi ñayivi kunee ntitna'an kivi nu kuu tniñu ve'e ñu'un, kuun-i kusa'a tniñu

Ve'e tee sikua'a te iñu-i kunee nu tniñu ve'e sikua'a.

Suni tee kuu xini ñuu-yo, kana taka ñayivi ñuu kusa'a tniñu nu ita ka'nu ve'e tniñu, chi nuni kee itu ya'a jatniñu nu kasa'a-yo viko nana, viko suchi kuechi, viko tee sikua'a ji'in viko kuiya jaa.

Taka tee kanee tniñu kakana nti'i ñayivi ñuu ja kuntatnu'un-i ji'in-te chi kumani kuva'a ve'e kuu-yo tatna, ve'e koo yo'o kaa ka'an jika-yo ji'in tna'an-yo na kukani ini-yo chi kumani kua'a ja sa'a-yo te kuka'nu ka ñuu-yo kachi tee kuu xini, te ñayivi ñuu nkasiviso ja kuntukuntee xeen-yo kusa'a tniñu-yo.

Tee nu kuu kasa'a-i sanu ja ka'an tutu
ñayivi ñuu joko taji ntava nani.

Nu kuu jikataji ñayivi ñuu _____

Nayivi ñuu kasa'a ve'e jaan kukoo tee skua'a.

Nu kuu sa'a ñayivi ñuu. _____

Jani tata vinu in jitnu kaka yuu kuijin.

Naxi oo yuu jatniñu tata vinu. _____

Taka ñayivi kasa'a tñinu sii ini.

Naxi kasa'a tñiñu nayivi. _____

Ka'vi-yo tutu te kani ini-yo

Ntakeṭna'an-yo te kunuu-yo tuu'un ka'an tutu nava'a jikutnuni ini-o naxi kasa'a ñayivi ñuu.

Naku kantututu ñayivi ñuu-yo kasa'atniñu-i nuu ñuu.

Ntee jatniñu nuni kee nuu itu ve'e tniñu ñuu-yo.

Naku kanuu ja koo ve'e tatna ñuu-yo.

Naa inka tniñu jani ini-yo ja kusa a-yo nuu ñuu.

Ntuku-yo te tee-yo in tnu'u ka'an vii

TNIÑU-YO

TNIÑU nuu ñuu-yo kuu tniñu ii
chi kua'a xeen kanto'o tee tniñu te
kani'i-de in tniñu kii sa' a-yo ja
kuka' nu ka ñuu-yo te suni nti'i
ñayivi ñuu, kataa nta'a-i kuu-ro
te maa-ro kunija'nu ka nuu ñuu-yo

Tniñu va'a, tniñu vii, maa-ro
kana ñayivi nii ñuu te nuu ñatuu
kajinintijan-i ro'o chi kakentoo
nta'vi kakentoo kee maa ñuu-yo
tna'a iyo ve'e ñayivi kaji'i
chi ñatuu ka naa jito, ñatuu ka
naa ta'vi tniñu nuu ve'e.

Maa-ro sikuita te ntasa'a vita-ro
yiki kunu nti'i ñayivi nii Ñuko'yo
kuu ja kutoo xeen-yo ro'o chi suu-ro
Sa'a sii ini nuu ñuu-yo chi nuu
ñatuvi-ro iyo chi kii ñuma'na kii
ja kukuxi-yo ñatuu ka kanta-yo
te kii ja ntatnii nta'a ja'a-yo.

TNU' UN NTAKANI JE IYO NUU ÑUU-YO

Ya'a kuu in tnu'un ena'a, je kanakachi tee ne'un siki in tee nikonani-de Pelu te nitna'anta'a-de jiin in ña'a nikonani CHana, ña'a ya'a e nikuntee-ña jiin inka-de o niki'in kue'i-de te tuu nikuntee-de te niji'i-de, te sukuan nintoo mañu'un-ña jiin uni se'e nti'i-ña; in suchi y# je nani Lenchu, Lantu te in suchi si'í je nani Lila.

Titni kuiya nikuntee mañu'un-ña jiin se'e nti'i-ña te in kivi ninaketna'an-ña jiin Pelu ichi te nika'an-de jiin-ña je naa tna'anta'a-ña jiin-de, netnu'u-ña nuu-de te niketna'an-ña jiin-de o tuu ini-ña ntexe ini-de, ekunikuiya niya'a te nikukaji ini-ña je tuu etna'a ini-de kaji tutu-de nade.

Je'en kuaan-de kuñu nuu ya'u te sava ichini nukoo mañu'un-de te eji nti'i-de te maa yikina najeen jiin-de ve'i-de te yukuan sa'a Nana CHana nteyu kuñu te keji nti'i-de o tetna'a ini-de kaji-de jiin inka ñayivi si kua'a-de eku je iji-de nuu tna'a-de; kanakachi tee ne'nu je nuu eji-de kantee-de te jee in ñayivi, vasuni

tña'a-de kuu o tuu sia'a-de ini ve'i chi taji-de CHana nava kachi-ña nuu ñayivi je nava kontetu chi ntee tniñu Pelu te nakasi-ña yu'u fuei chi sukuan nata'u tniñu nuu-ña.

Nijee kivi viko ntivi je kasa'a nayivi ñuu-yo kivi oko uji yoo uji ntitna'an kuiya, te nikachi nana CHana jiin Pelu je nakuaan-de ntivi je etniñi nava sa'a-ña nteyu koso nuu santu je kaji ntivi chi ntee-de nade.

Tuu jetnu'un Pelu kuaan-de je nikachi-ña chi suvii jentaa kuu yukuan kantee tee nikaji'i.

Nana CHana je eniji'i yñi-ña te nuku'un xiin ini-ña ni sa'a sa'yi-ña nteyu yuva te nijeni-ña chiji yoso-ña nava tuu koto Pelu, te saan tuu nikuu kuaan-ña yiti ñuma nita'u-ña yiti suje te nijeni-ña nava kayu nuu-de.

“TNU’UN NAKANI JE IYO ÑUU-YO”

Naka’u kue-yo ntexe ka’an tutu-yo te
ntatnu’un-yo jiin tna’an-yo ntee nikukaji

Naa ntatnu’un-yo ntexe kasa’a tata-yo viko ntiyi

Ntee kachiso-de nuu yaa ii nuu yutnu ntaa

Naa nteyu kasa’a-de kivi viko ntiyi.

Naa titi vixi kachiso-de nuu santu te naa ita keitniñu-de

Te maa-yo naa tniñu sa’a-yo ore je kivi viko ntiyi

TEE-YO TNU'UN JIKAN SIKI YUKUN.

1.- Ntexe nani tee tuu nikuni sa'a viko ntiyi _____

2.- Ntexe nani ña'a nikuntee jiin-de _____

3.- Naa siki viko ka'an nuu tutu nika'u-yo _____

4.- Ntee ito Pelu ichiun ore nije'e kui'i-de ntuku _____

5.- Ntexe inani se'e-de te naa saa tnaan _____

KACHI NTEE KUU

Ntee kuu, ntee kuu
je jin yu'u, tuu, tuu kua'an
te jin su'ma sukun, sukun.
(NKIIT KTL)

SUKUN, sukun-nu
jakuni nta'a-nu
ntee, tintuu kani
siki sukuun-nu
(EL PAPAVAL)

Ntikin ña'an jin-ro
ntikin ña'an jin-ri
ntee niketa-yo kua'an-yo
(KAT)

Nu in ntu'va iyo
stiki xe'en
te iyo stiki linki
uu kanunukava,
te uu kantakoo.
(OLIR)

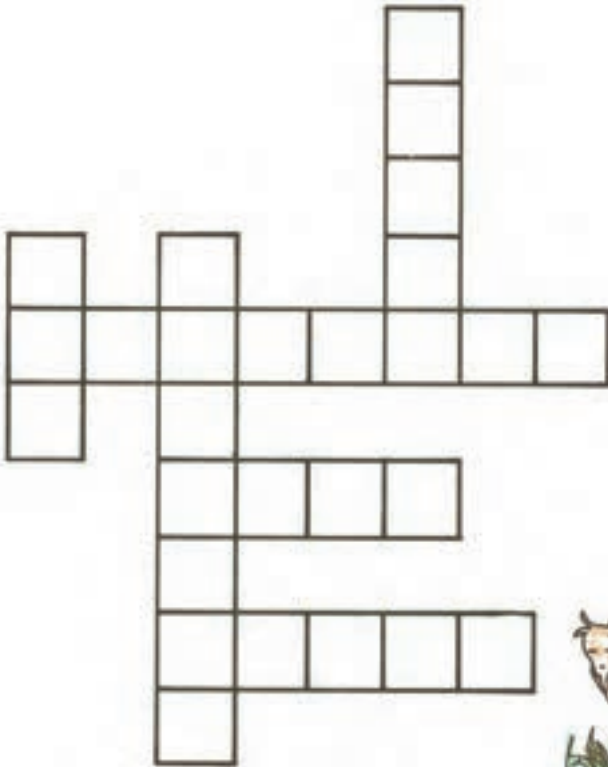
Ntantuku-o sivi-ti te tee-o nu yintesi ichi
chijin.

Tnu'un ki'in ntichi

Na kiti kuu-ti ja jito-ti ve'e chuun.
Jitu-ti itu, na kiti kuu-ti.
Kiti ka'nu titaka xini oo-ti yuku ka'nu.

Tnu'un ki'in ntijin

Jaa-ti yuku kuii te ntee ixi yu'u-ti.
Na kiti kuu-ti ja ntava, ntava-ti nu yuku kuii.
Ston, ston sa'a-ti na kiti kuu-ti.

TU'UN ÑUU NUYOO

Ñuu Nuyoo iyo nee ichi chuvei nee nuu kunu vi'i, ra teñu kava je iyo kumi mil kumi sientu xa'un uvi ya nika ñu'un ñuu, je keta'an ichi siki jiin ñuu nani Yukuiti, jiin Santu Masi. Je ya ichichiji keta'an jiin, Ñuntu'u, Yuku niki yaa kuvi ñuu ra tee Yukukuii, je ya inka ichi keta'an jiin ñuu Atatlahuca jiin ñuu Yosonotú, je ñuu Yukuiti chi iyo, jiin Nuyoo ya xa'un uvi ya nika je ya kani iyo ya kumi xiko xa'un uvi ya kani, je iyo siki nute ñu'un ya kuvi in mil un'un sientu ya ñuku'va.

Ñuu chi nani tu'un la'vi ya kuvi "ñuu" "kara" "yoo" ("cara de luna) je suni iyo in santu nani Santio tee ña'nu nuu ñuu-yo, je suni iyo iñu ñuu kuachi y'i xintin ñuu, ya kuvi: Yukuninu, Yosotatu, siikin, Yukuvei, Ñu'unlee, Nuitun vii jin Jie'e Tunyu'va.

Je suni yí'í xintin ra ñuu nani Nijnun jiin ñuu Ntuva, suni iyo in tee ña'nu ntaatuni ya kuvi re tee nee tiñu, suni iyo inka tee nee kuenta jje'e ñu'un, jiin ratee kumi nuu ñuu ka'nu.

Nuu ñuu chi iyo uni nuu ya kuvi nuu yu'un: ñu'un vijin, ñu'un vixin jiin ñu'un í'ni ví'i, suni kuun ví'i savi nee iñu yoo vii ma kuun savi, je iyo ví'i kajin nuu ñu'un, je suni jinu ví'i tachi vaji ichichiji je sa'a ví'i kuachi nuu ratata sa'a-ra tee satiñu nuu itu, nuu títí kue'e, nuu nuchi, suni iso xini ve'i jiin rainka tiñu sa'a tee satiñu nuu ku'u.

Ra tee ñuu Nuyoo suni ka'an-ra tu'un ñuu savi, je suni ka'an-on tu'un stila, je ntaka-o kuvi tee satiñu ya kuvi nuni, nuchi, nika tikuití, tikuee jiin ra inka tiñu sa'a.

Ya'a nkuvi ñuu tee nuvi kue'e kití yuku je nani "JOSE REMIGIO SARABIA ROJAS", je nkaku kivi oko uvi yoo uxa kuiya in mil uxa sientu uni xiko xa'un uni, nkuvi se'ya tee nani Vena jiin Maria je ra taa ña'nu nkuvi Pelu, jiin naa ña'nu, nani Gertru-dis, saa ni, Lusianu, jiin Kata, ntaka ra nkuvi se'ya ñuu.

Tee nuvi ñanute nsa'a tee nnani Fray Manuve Kachi tutu iyo ve'i ñu'un Nijnuu, ya'a vii tee nkene ichi nuu, sta'a tu'un keta'an ya nkuvi tee nuu ñuu, tee ya'a chi ntutuvi nuu ñuu Nduva jiin ñuko'yo.

NAXINIKO-RAN NU TU'UN KA'AN NASA IYO,
NU YUKUN IYO CHIJI YA'A

Sukunn vi'i Pelu

Nasa iyo Pelu. _____

Vii iyo ve'i sukua'a Tachu.

Nasa iyo ve'i Tachu _____

Kane'e vi'i milu.

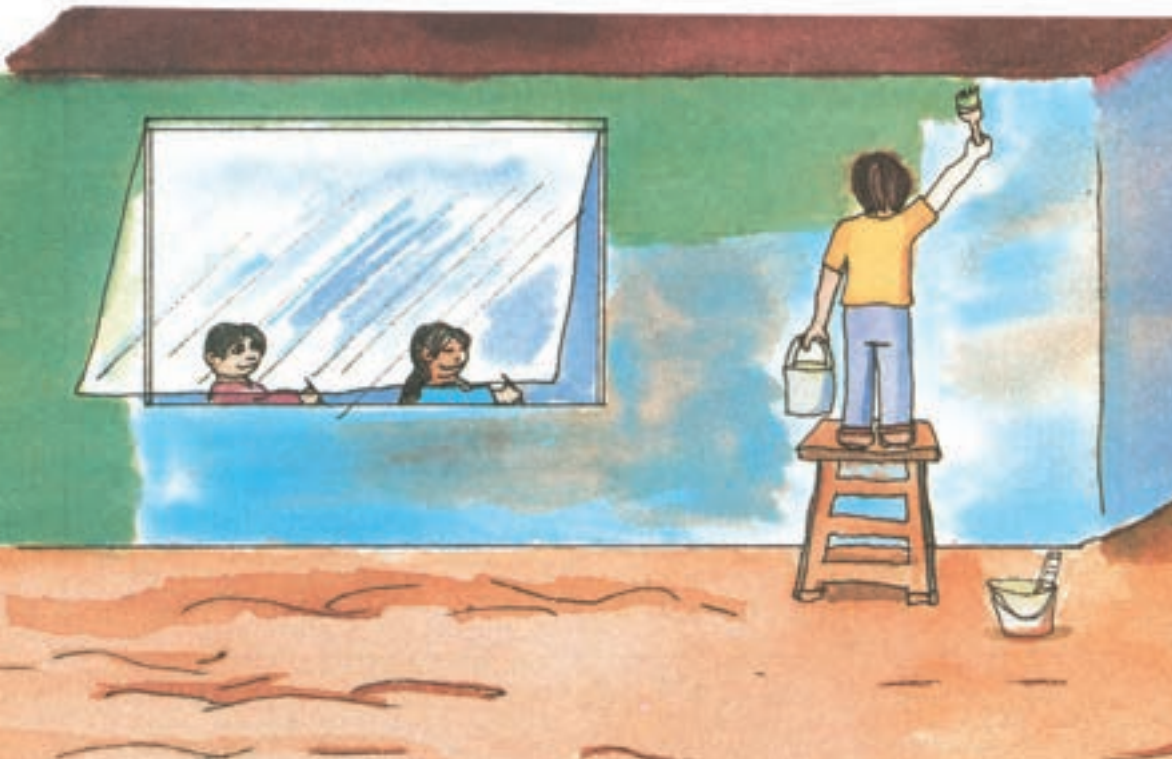
Nasa iyo milu. _____

Lanu ka'yu-re ve'i xito-re.

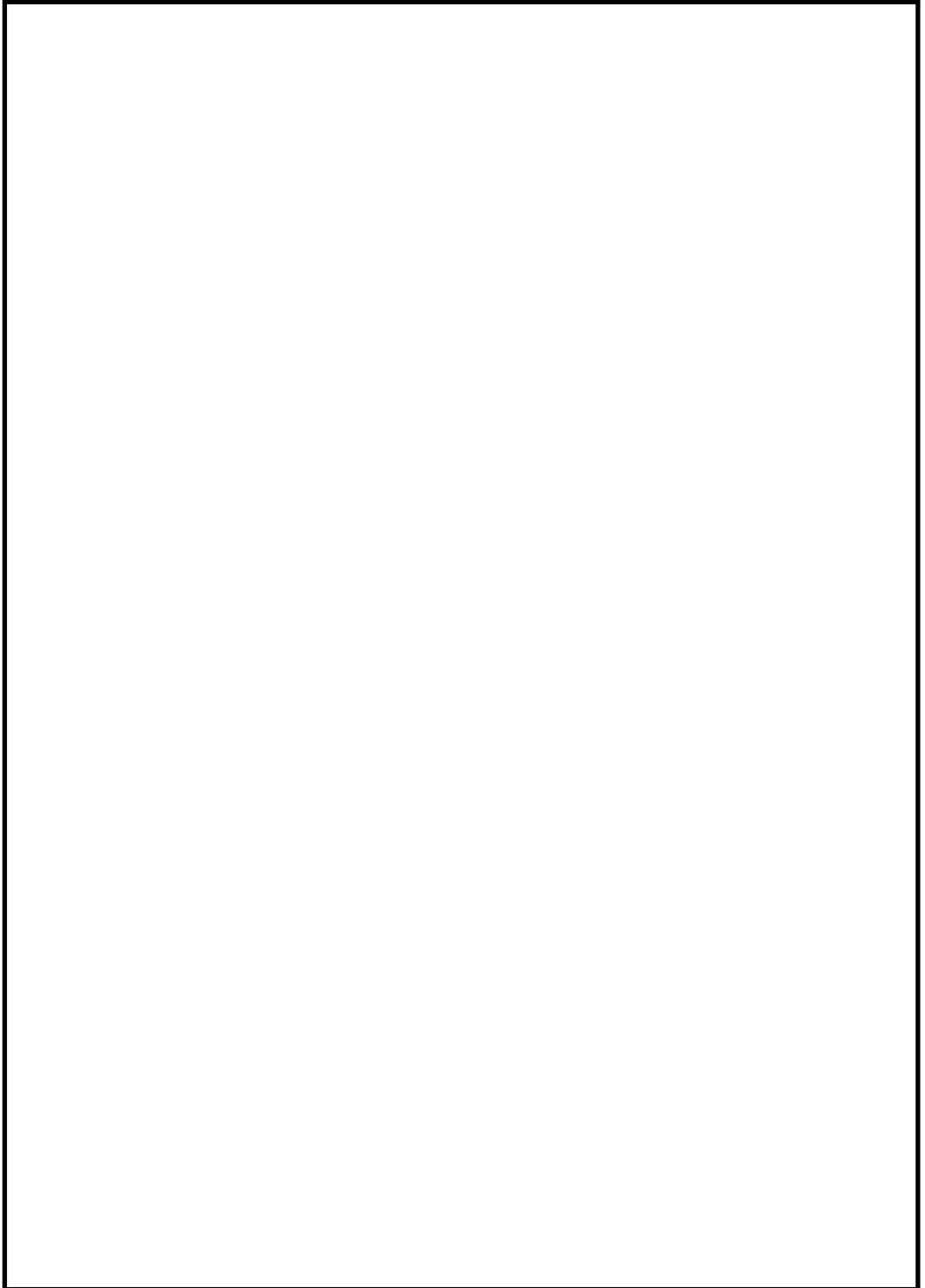
Nee in ka'yu ve'i _____

Tuun vi'i lanchi

Nasa iyo lanchi. _____

KATU'UN-RAN tata ña'jnu re tuun iyo inka tu'un nakani ñuu-yo.

Tu'un Kis inta'vi

Niyo i tee nkumi vi'i sana, tee ya'a chi nkuvi ito'o sana, je ña'a nuu iyo in kava, je nini nuu yoso kisi ñu'un nute, je nta'vi

ña chi ntuvi nkuun savi, je ntuvi niyo nute ko'o ra sana-an.

Je ya nta'vi kisi ñu'un nute, je nkuun vi'i savi in yakuaa je

SKUA'A-YO INKA KUIYA

Kakuu-yo Uli jiin Jua, inka tuku ki'in-yo ve'e skua'a kaku sii xeen ini-yo vekuskua'a-yo jiin kua'a luli-yo, kakuu Lupe jiin Lina.

Nana-yo ka'an jiin ña'an skua'a nani Juina chi suu-ña ntasone sivi suchi kuechi kuskua'a kuiya ku uni, kajani ini-yo ja kuiya ya'a chi kua'a xeen ja kutu'va-yo, ja kanu ka kuu a kuka'vi va'a ka-yo nava'a kuu tee-yo in tutu ki'in nuu xixi iyo Ñuko'yo, nuu tna'an-yo iyo Nuu Ntuva jiin Ntinuu.

Sii xeen kakuu ini-yo ja ntani'in tna'an tuku-yo inka kuiya chi kakasiki-yo nuu kekoo-yo kantetatu-yo, kaskua'a taka-yo te kakututu uni kuun tna'an-yo kasa'a-yo in tniñu taa ña'an skua'a ja kusa'a-yo te vii kentoo tniñu kasa'a-yo.

Ña'an tnii tniñu ve'e skua'a nkastnu'un nuu nana-yo ja ña'an skua'a nani Lupe kunteka suchi kuechi kuskua'a kuiya ku uni, nuu ña'an yukuan skua'a yo'o chi kukutu'va va'a-yo chi vii xeen stne'e-ña te va'a xeen ini-ña ku ja kakutoo xeen-yo-ña.

Kajatna'an xeen ini-yo kikoo-yo ve'e skua'a chi ya'a kutu'va-yo kuu-yo suchi va'a, suchi jatnu'un ja ka'an ñayivi nija'nu te suni ya'a ni'i-yo naxi kutnii-yo in in tniñu ta'vi naa kuu-yo ñayivi nija'nu.

Kivi nkeja'a tniñu ve'e skua'a chi nkachiñu'un-yo Sa'ma yiñu'un nuu Ñuu Teyu-yo, Nitu kuu tee skua'a suchi kusijinu kuiya vitna, te suu-i nkasa'a tniñu ya'a. Nitu ja'a tnu'un siki kivi nteja'a tniñu ve'e skua'a, nka'an-te nuu in in-yo ja na skua'a sii ini-yo nii kuiya, maa kumani-yo ve'e skua'a nava'a kutu'va va'a, maa kukanaa-yo te mani mani nakunteka tna'an-yo, yukuan te tna'an-yo CHee nka'an in tnu'un nuu sa'ma yiñu'un te janti'inga nkajita-yo yaa ii yiñu'un nii Ñuko'yo chi suu kuu nuu Ñuu Teyu-yo.

Nuu jinu tniñu ya'a te ntitna'an nuu-yo ntiviko ve'e skua'a te ña'an skua'a jikan nuu in in-yo ja kuntaka'an-yo nuu nkaskua'a-yo jantujin, te ntakani-yo ja skua'a in yaa tnu'un ntakani nuu ñuu-yo.

Ya'a kivi te CHee nkeja'a kumani ve'e skua'a te ña'an tniñu nka'an jiin nana Lila ja natetniñu-ña se'e-ña taka kivi ve'e skua'a te samaa-ña nkiti ini yukuan te nana-yo nkaka'an nuu Lila ja masu va'ani sa'a-ña chi nu ñatuu naa stne'e nuu se'e ñuu-yo chi kunto'o-yo tna'an nkato'o ñayivi jana'an xeen ka ja nkayukinte to'o in in nta'tniñu nkayuxiko-i, te jaku'un ini Lila chi ne'e te taka kivi ja'an CHee ve'e skua'a.

KANU-YO INKA TUKU

Kanuu yaa-yo ji'in tna'an-yo.

Yoo iin keja'a ntanune ve'e skua'a.

Te xini yoo una ntajaan koo tee skua'a Ñuu-yo, ja kantachiso-de sivi taka suchi kuechi ntivikoo ve'e skua'a. ve'e skua'a.

Te suni kanuu ja kutu'va-yo kanuu, ka'vi te tee-yo nu tutu, nava'a ki'in nu tna'an-yo.

Nu ve'e skua'a kantu tu-yo ji'in tna'an kuachi, kakasiki-yo, kasa'a tniñu iyo nu tutu-yo te kua'a nuu tniñu kasa'a-yo.

Ja ka vitna ntajakoo tee skua'a te ka'vi xeen oo yuku ye'e ji'in xiñi ve'e skua'a.

Nkachinte-yo tee kanee tniñu ja ntuvi nu oo ve'e skua'a.

KA'VI-YO TUTU KA'AN "SKUA'A-YO INKA KUIYA" TE
NTUKU-YO TNU'UN KA'AN, TNIÑU KUU VITNA, TNIÑU KUU
IKU JIIN TNIÑU JA KUU YUTNE.

VITNA

Skua'a-ri
skua'a-ro
skua'a-i
skua'a-yo
skua'a taka-i

IKU

Niskua'a-ri
niskua'a-ro
niskua'a-i
niskua'a-yo
nikaskua'a-i

YUTNEE

kuskua'a-ri
kuskua'a-ro
kuskua'a-i
kuskua'a-yo
kuskua'a-i

Se'e ka'an-yo ja ka'an uun-yo

Skua'a-san

skua'a-ni
skua'a-ña te
skua'a-yo
skua'a taka-ña te

niskua'a-san

niskua'a-ni
niskua'a-ña te
niskua'a-yo
nikaskua'a-ña

kuskua'a-san

kuskua'a-ni
kuskua'a-ña te
kuskua'a-yo
kuskua'a taka-ña te

Ntuku-yo nuu tutu nka'vi-yo tnu'un tna'an iyo ichi ninu
de tee-yo siki yukun.

YAA ÑA'AN NTA'VI ÑUU SAVI

Ña'an nta'vi kuu-san vii
Ñuu savi kuu ñuu-san
Ñu'un va'a, Ñu'un vii
nuu jitaja'a-san ntee ni'i.

Naxi kakuu-ni, ñatu nuu kanto'o-ni
chi maa-san kukueni, kukueni, kukueni.

Ña'an nta'vi kuu-san vii
natuvi ntunaa ini-san
ja maa ñuu Savi kuu ñuu-san
Sa'a-san xini te ntiso-san ntuku.

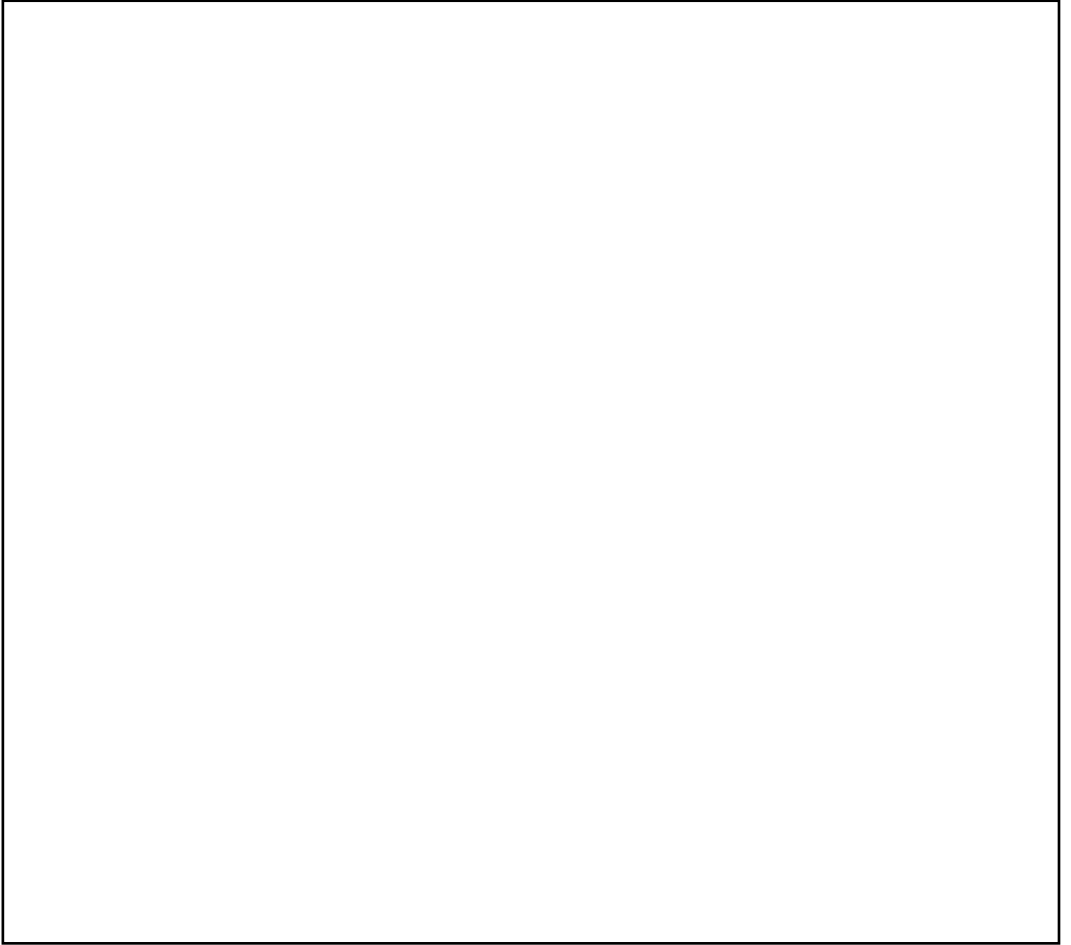
Naxi kakuu-ni, ñatu nuu kanto'o-ni
chi maa-san kukueni, kukueni, kukueni.

Tee ñuu savi
Va'a xeen ini-te
te luu xeen kajito-te
kuu a kutoo xeen-yo-te
te suni kutoo-te yo'o.

JE INI-YO

TEE-YO TNU' UN KA'AN SĪKĪ VE'I SKUA'A, SI
SA'MA YI'I ÑU'UN TE NTATNU'UN-YO JIN
TNA'AN-YO NATNU KA'AN NU NIKAKA'YU
NU TUTU YA'A.

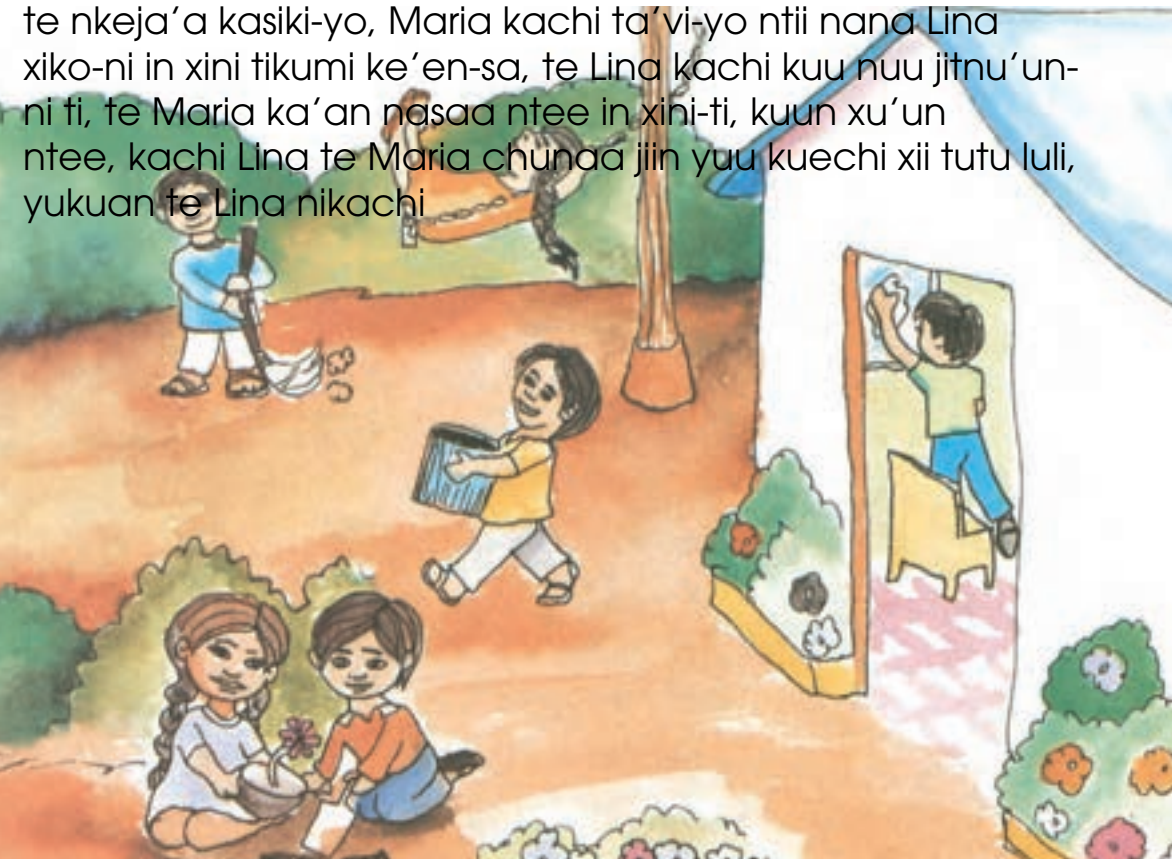

KANTEKA TNA'AN MANI-YO

Nuu janko-yo ve'e skua'a kivi ntanune chi tee kunteka suchi kuechi kuskua'a kuiya ku uni, kachi-te nuu-yo suchi kuechi, ntuku-ri in tniñu kusa'a-yo jito-ri ja ñatuu kajini tna'an nti'i-yo, chi kavitna nkantututu-yo.

Kusa'a-yo in tniñu, in-yo kata in yaa, in-yo ka'an uni kuun tnu'un naxi kuu jini-yo ja kavitna ntani'in tna'an-yo, inka-yo ka'an tnu'un ntakuini-yo nuu kuu, te sukuan ya'koo taka-yo nava'a kukuini tna'an taka-yo chi kajiyu suchi kuechi ñatuu kajini-yo, nkajatna'an xeen ini-yo tniñu ya'a, chi taka-yo ya'koo nkasa'a in tniñu, kua'a ja nkasa'a-yo.

Tniñu kasa'a-yo ve'e skua'a chi kajatna'an xeen ini taka-yo te suni kakutoo xeen-yo taka, tee, ña'an kaskua'a chi nuu ntetatu-yo kakastnu'un naxi kukosiki, naxi kukonteka tna'an in, in-yo jiin tna'an-yo. Ña'an skua'a jiin maa-yo stne'en ja kasiki nani, xiko-yo tikumi, te Lina kachi saña xiko te Maria ke'en tikumi, yukuan te nkajakoo yukun taka-yo te nkeja'a kasiki-yo, Maria kachi ta'vi-yo ntii nana Lina xiko-ni in xini tikumi ke'en-sa, te Lina kachi kuu nuu jitnu'un-ni fi, te Maria ka'an nasaa ntee in xini-ti, kuun xu'un ntee, kachi Lina te Maria chunaa jiin yuu kuechi xii tutu luli, yukuan te Lina nikachi

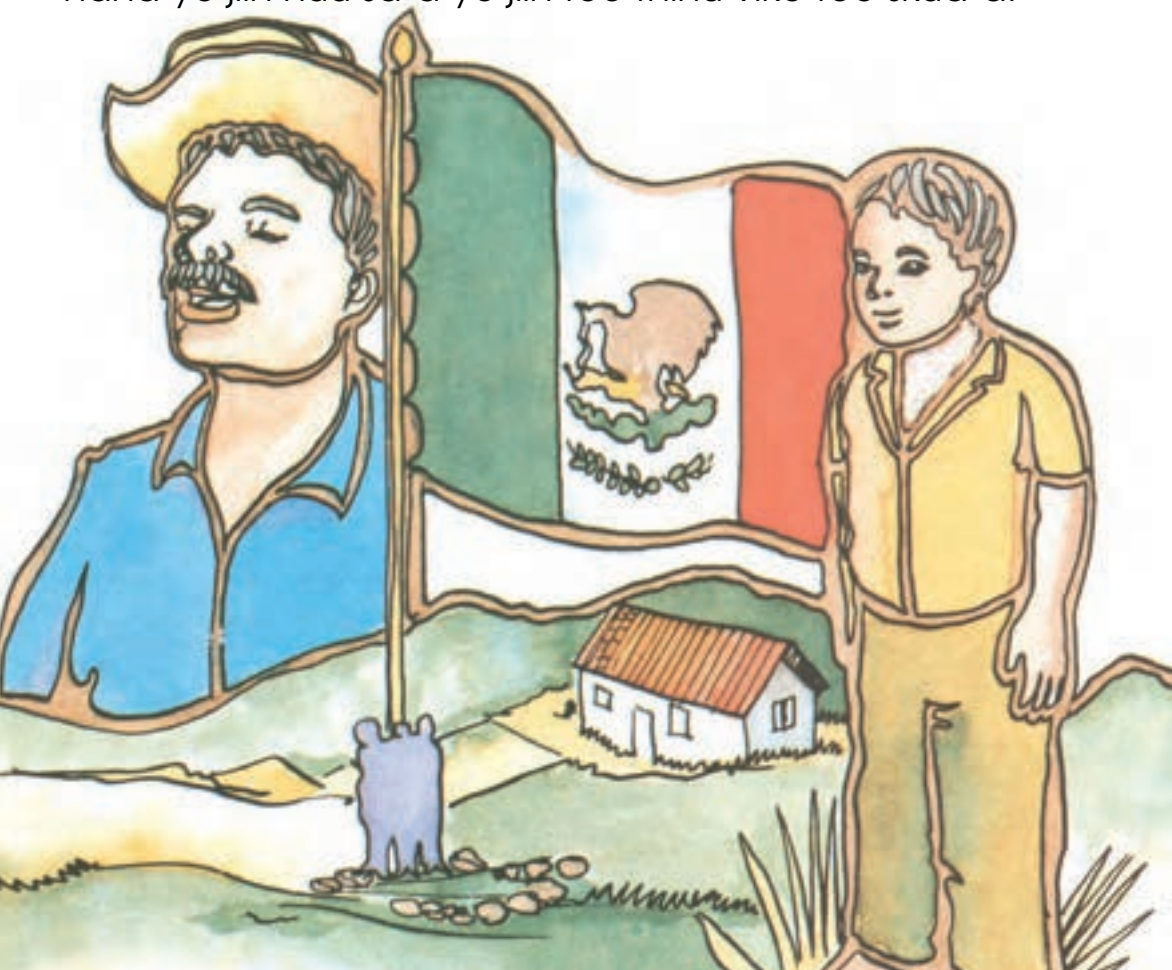

nuu María ne'e-ni te kaji-ni ntee ja kuini-ni yukuan te María nkaji in suchi kanukoo yukun te staa-i suchima ntee kuntée-i ntakuiñi-i, saa ke'en-i inka tikumi, sukuan ntee ya'a nti'i-yo te jinu kosiki-yo.

Inka tniñu vii kajini-yo kuu viko jiyo ve'e skua'a chi kajita te kajitaja'a-yo. Nuu jiyo viko xa'un jiin xa'un in kivi jika yoo iin chi yukun, yukun nkajikonuu-yo jiin sa'ma yiñu'un nii ichi ka'nu nuu ñuu-yo, suni jika yukun tee kanee tniñu, kuu suchi kakuu amerika te kayostnuu mesu katee yaa ichi nuu-yo.

Te nuu ntajaan-yo ve'e tniñu te ka uxi in jakua nkee tee kuu xini Ñuu-yo jiin sa'ma yiñu'un chu'un-te viva nuu Ñuko'yo, nuu Hidalgo, Morelos te nti'i-yo nta ka'an, taka suchi kuechi kaku sii ini.

Suni kajatna'an xeen ini-yo nuu jiyo viko suchi kuechi, viko nana-yo jiin nuu sa'a-yo jiin tee tniñu viko tee skua'a.

KUSIKI-YO JI'IN TNU'UN

KA'VI-YO TUTU KA' AN " KANTEKA TNA' AN
MANI-YO ", TE NTUKU-YO TNU'UN KA'AN-YO
TNIÑU KUU VITNA, TNIÑU NКУU IKU, TNIÑU
KUKUU YUTNEE.

JA KA'AN UUN-YO (DE IGUALDAD)

VITNA	IKU	YUTNEE
Nteka-ri	yunteka-ri	kunteka-ri
nteka-ro	yunteka-ro	kunteka-ro
nteka-i	yunteka-i	kunteka-i
kanteka-i	nkayunteka-i	kukunteka-i

JA KA'AN SA'AN-YO (DE RESPETO)

Nteka-sa	yunteka-sa	kunteka-sa
nteka-ni	yunteka-ni	kunteka-ni
nteka-te ña	yunteka-te ña	kunteka te ña
nteka-yo	yunteka-yo	kunteka-yo
kanteka-te ña	nkayunteka-te ña	kukunteka-te ña

VITNA TE NTUKU-YO INKA TNU'UN TE
SA'A-YO TNA'AN IYO ICHI NINU

VITNA

IKU

YUTNEE

Nava kuu keje-yo jin inka semana jin tniñu nuu ve'i skua'a,
yukuan kuu jee xi'na sa'a-yo tnu'un yiñu'un nuu sa'ma ii.
in. Tnu'un yinu'un nuu sa'ma ii.

Uu. "Sa'ma ii" tnu'un naka'an Pelu Garsía.

Uni. "Yaa ii ñuu ko'yo" jee kata ntí'í-yo.

kuun. Tnu'un yiñu'un nava nateva'a-yo sa'ma ii

in. Tnu'un nakachi nasa suchi skua'a nikajee

ne'e, nasa-i nikaje'en ntí'í u'un kivi te

nasa-i nikajee ntoo ntítna'a kivi.

Uu. Tee ntee tniñu ve'i skua'a, naka'an tnu'un-de

nuu suchi kuechi.

Ñuu Ntinuu, Nuntuva; nuu u'un ika yoo iñu kuiya in mil in

siento kuun xiko uji kuun.

TEE SKUA'A KONTITO: TEE NTEE TNIÑU.VE'I SKUA'A:

Juan Hernández Cruz.

Karmelo López Pérez.

TNU'UN SA'A-YO

TEE-YO TNU'UN KA'AN JA SA'A-YO KATEE ICHI KUA'A NU
TUTU YA'A, SIKI YUKUN.

Tee kua'a ka'an oo in tniñu _____

Oo viko nana te ñatuvi _____

Lina kuu suchi _____ tikumi

María tavi nu Lina te _____

Nu koo viko suchi kuechi

Ichi ka'nu _____ tee Tatna.

Na koo viko ña'a skua'a te _____ in yaa.

Lancha _____ nuni kuijin _____ pipi

Oo viko ve'e skua'a te Lupe _____

XIKO

Chunaa-i

jini-ña

Kukosiki-i

Ntuku-ri

Kata-sa

Jika

Jitaja'a

Ntiko

Jaa

TNU'UN ISO VURRU

Ntakani in tee jana'a ja iso vuru chi masu jiyo nani so'o-ti ntee jana'a kuechi, kuechini nijiyu, te ja so'o xeen-ti nuu nana-ti te nuuni, nuuni yuxita-ña so'o-ti, kuja nkakunani xeen, sukuan iyo tnu'un iso vuru kuja nani xeen so'o-ti ntee vitna.

Ntakani in tna'an tnu'un ya'a nu Suchi ka jika ji'in-ro ve'e skua'a suni kuu kani-ro in tnu- un.

Ja kutu'va-yo ve'e skua'a.

Naka'an-yo siki tniñu kasa'a-yo ini ve'i skua'a te keini-yo nti'i je ka'an tee skua'a, nti'i naka'an tnu'un-de nuu-yo ntexe sa'a tniñu-yo, ntexe tee-yo, ka'u-yo sa'a-yo kuenta kata-yo, kosiki-yo si kataje'e-yo na-yo.

Nti'i kasa'a-i tniñu kachi tee skua'a te nata'u tuku-de inka tniñu nuu-yo sukuan kasa'a tniñu-yo nti'i kivi; kaskua'a-yo nuu tutu te kanaka'u in-yo na-yo te kutee-yo nuu tutu.

Iyo kivi je kasa'a tniñu tutu-yo, ketna'an uni kuun si un'un tna'an-yo te ntantatnu'un-yo ntexe sa'a tniñu-yo te ntexe ka'an-yo ore ntatnu'un-yo jilin nti'i tna'an-yo siki tniñu nikasa'a-yo.

Sini iyo inka tniñu kasa'a-yo yata ve'i, skua'a kaje'en sa'a tniñu-yo nuu ñu'un ve'i skua'a, kastaya-yo

ñu'un, katnu'un-yo nti'i yuku te ite je iyo nuu ñu'un, nti'i-yo kaje'en ntuku-yo je'en yuku si je'en kiti natnu chuun, litu, lanchi stiki, si choko yuku; kanasaka nuu-yo jiiñ ñu'un te kataji-yo yava taka ntuva, natnu ntekin, aju silantru, ntuva ña'mi.

Ntito xiin-yo je nikataji-yo ntitna'an uu kivi kachu'un ntute nuu nava yachi kue'nu te ki'in xiko-yo nuu ya'u te ni'in-yo xu'un kuaan-yo ntaku je naista-yo ini ve'i te tave'i ve'i skua'a.

Sini kaje'e skoso-yo yuu, ñiti, si ñu'un, ntute je keitniñu tee yi'i tniñu nuu ve'i skua'a, ore kasa'a-de in tniñu, natnu in ve'i nuu kuu kuskua'a-yo, tna'an-yo si nuu kuntee tee Skua'a.

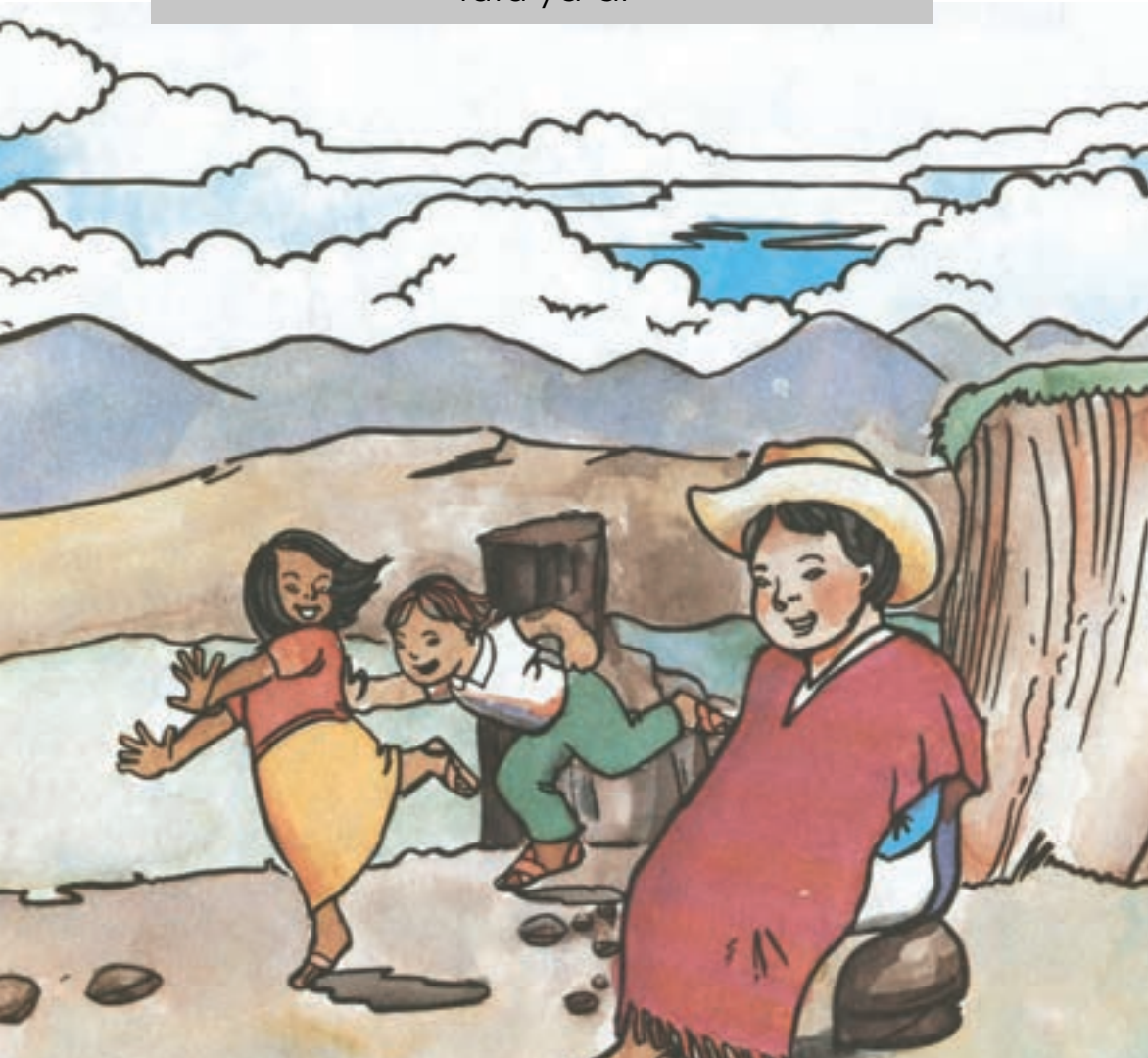
Nti'i kivi stoo tee skua'a tniñu nuu-yo nava najee-yo ve'i-yo te nukoo-yo ka'u-yo nuu tutu, nava kukaji ini-yo ntexe sa'a-yo; nuu tuu kukaji ini-yo ntexe sa'a-yo, katnu'un-yo nuu tata-yo si nuu in ñani-yo si ku'va-yo nuu keini ka'u si tee nuu tutu, nava kachi ntexe sa'a-yo tniñu nistoo tee skua'a nuu-yo, nava ore jee-yo ve'i skua'a inka kivi nakua'a-yo nuu tee skua'a.

TNU'UN KANUKA SIKIJE NIKU'U-YO

Nte nuu keje ka'an siki in suchi nani Jaime García López je ku-i tee ñuu nani Yukukui'i, Chikava, Ntjinnuu: iyo uji kuiya-i te skua'a-i kuiya kuun.

Kachi-i kanuu xiin kukaji ini-yo tee-yo te ka'an-yo o sini kanuu xiin kukaji ini-yo nteje ka'an inka tutu natnu nteje kaa nuu nte-yo, nasa tnaa-yo ñuu-yo te nteje ini-yo

Ka'u inka tutu de tee natnu nisa'a yo nuu tutu ya'a.

TNU'UN NTICHI

Naa ka'u kue-yo je ka'an tnu'un ntichi te
naa ntatnu'un-yo jiin tna'an-yo ntexe
ka'an tnu'un ntichi, te nuu tuu kukaji ini-yo,
naa katnu'un-yo nuu tee skua'a nava
kachi-de nuu-yo

Ntute je tuu ko'o-lo,
stoo naa kono maa.

Ina je jia un xiin
tuu eyi'i

Kuntee-yo ve'i nama
je tuu tunte, kenteka.

Je ntee sukuani ve'i tna'an
te in ntiyi, nuu uni kivi
ku ayo.

TUTU KI'IN NUU TNA'AN-YO

PELU NUÑES OSORIO

Nani-li Lalo Cruz Ramírez skua'a-li kuiya uni intee-li jiiin tee skua'a Benjamín Ortiz ortiz.

Nitee-li tutu ya'a nuu-lo chi kuni-li je ore kei-yo je ntutatu-yo, kuni-li je kosiki-yo kanika jiiin in tna'an-li je nani Toño je nukoo tutu jiiin-li.

Ntatnu'un-yo nava kino'o tutu-yo ore kei-yo ntee jeni.

Te itne, ntuyi'í-lo ore kane-lo nuu loma nava kiji tutu-yo chi yu'u-yo ya'a mañu- un-yo ichi ika kava.

LALO CRUZ RAMIREZ.

Nuni kutu'va-ro te tee
nu tutu-ro

YA'A KUU #N YAA ÑA'AN NTA'U, NAA
KA'U-YO XI'NA TE NAA KATNU'UN-YO NUU
TEE SKUA'A NTEXE KA'AN, TE NAA KATA-YO
JIIN TNA'AN-YO

PAÑITU ÑA'AN NTA'U

Pañitu ña'an nta'vi
je yute ntute kua'an kí'in-lo
tnu'un nto'o-lo nuu yoso
ntee naama stoo-lo.

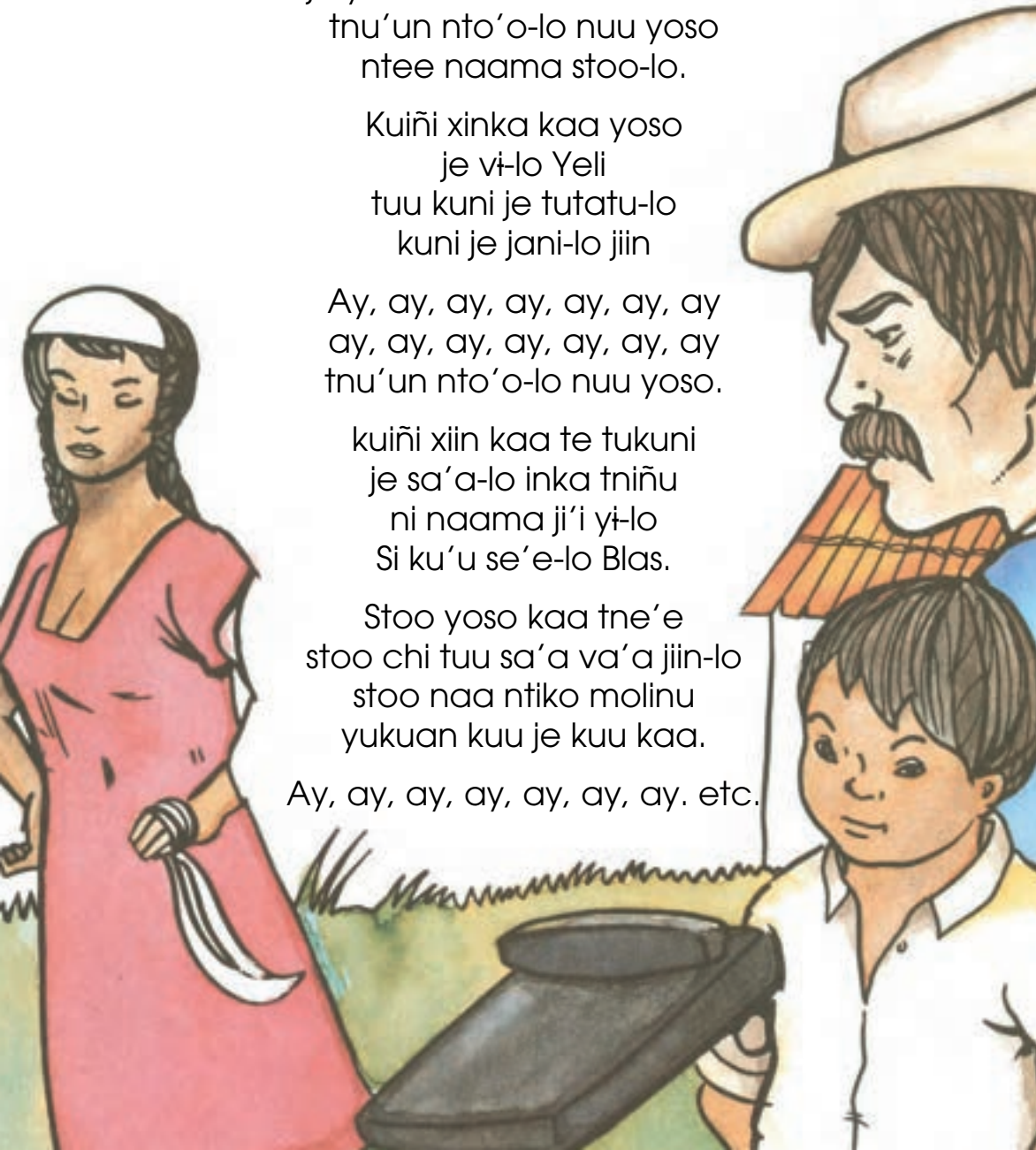
Kuiñi xinka kaa yoso
je vi-lo Yeli
tuu kuni je tutatu-lo
kuni je jani-lo jiin

Ay, ay, ay, ay, ay, ay, ay
ay, ay, ay, ay, ay, ay, ay
tnu'un nto'o-lo nuu yoso.

kuiñi xiin kaa te tukuni
je sa'a-lo inka tniñu
ni naama ji'i yi-lo
Si ku'u se'e-lo Blas.

Stoo yoso kaa tne'e
stoo chi tuu sa'a va'a jiin-lo
stoo naa ntiko molinu
yukuan kuu je kuu kaa.

Ay, ay, ay, ay, ay, ay, ay. etc.

JE KUKAJI INI-YO VE'I SKUA'A

Maa-na nani Jaime García López, Ñuu-na kuu YUKUKUII, je'e Kava, iyo uji kuiya-na te skua'a-na kuiya kuun.

Etna'an xiin ini-na ki'in-na ve'i skua'a, chi yukuan kuu in ve'i je ntee tniñu yinta'a stnee yo'o jiin tee kastnee, a si jenti'i-ni chi nti't ñayivi ñuu.

Nuu ve'i skua'a kutu'va xiin ini-yo taka je kastnee tee skua'a, siin je kutu'va-yo jiin nti't kuun tnu'un kanuu ka, nuu kastnee-de ka'u-yo de tee-yo nuu tutu, ka'u-yo número de sa'a-yo kuenta sketna'an -yo, kinte-yo nasa'a kue'e-yo si nasaje-yo, inka tnu'un stnee yo'o nti't je iyo siki ñu'un natnun kuu maa-yo, taka kitit, yuku si yutnu, kaa yi't chijii ñu'un te nti't tniñu je ito-yo antiivi si tnu'un skua'a-yo siki ntexe ntee ñayivi te ntee kasa'a te inka tnu'un je stnee yo'o ntexe kaa nti't ñu'un Ñuko'yo nuu ntee-yo.

Sini kastnee-de yo' o ntexe kono-yo in sa'ma ku'un-yo si ntexe kuiku-yo in seyitni ku'un ista-yo, ntene'e-yo, ka' yu-yo; te sini kastnee-de yo' o ntexe kosiki-yo si ntexe koono-yo nava'a kontei-yo te koo va'a-yo.

Nuu ve'i skua'a, sini kukaji ini-yo ntexe chintei-yo nuu tniñu si ntexe ka'an-yo nuu in viko kasa'a tee tniñu nuu ñuu jiin ve'i skua'a, si ore kantututu-yo te kantatnu'un-yo ntexe tee-yo tniñu siki tna'an-yo nuu ve'i skua'a.

NAA NTATNU'UN-YO JIIN TNA'AN-YO

Xi'na naa ka'u-yo nuu tutu-yo tnu'un
ka'an "TNIÑU SA'A-YO SUCHI NTI'I NUU
TNIÑU SKUA'A". nava kukaji ini-yo ntxe
ka'an te ntatnu'un-yo jiin tna'an-yo ntxe
kasa'a tniñu-yo ini ve'i skua'a te ntee
kasa'a-yo yata ve'i.

- Naa tee-yo siki yukun ntee kuu je etna'an ka ini-yo je
kasa'a-yo ini ve'i skua'a
-
-
-
-

Vitan naa tee-yo naa tniñu kasa'a-yo yata
ve'i.

NAKOTO-YO TE KUKAJI INI-YO NTEXE KA'AN-YO

Naa Ka'u va'a-yo tnu'un ntee ichi nuu nava kukaji ini-yo ntexe ka'an, te sukuan sa'a-yo siki yukun iyo ichi chiji.

VITNA

IKU

ITNE

Mali Sa'a tniñu

Nisa'a tniñu

Sa'a tniñu

Malo Sa'a tniñu

Nisa'a tniñu

Sa'a tniñu

Mai Sa'a tniñu

Nisa'a tniñu

Sa'a tniñu

Mayo Sa'a tniñu

Nisa'a tniñu

Sa'a tniñu

Malo Nalo kasa'a tniñu

Nikasa'a tniñu

Sa'a tniñu

VITNA E NIKUKAJI INI-YO, naa tee-yo te unu naa sa'a-yo jiiin tnu'un "TAJI"

VITNA

IKU

ITNE

MALI

MALO

MAI

MAYO

MALO NALO

TNU'UNISO

Ya'a kuu tnu'un iso je kuini kue'nu ka te nije'en ka'an-di jiin ito'o-di, nava skue'nu-di ekuka chi tuu etna'an ini-di je chala xiin-di.

Ito'o-di tuu nikuni te iso nika'an mani tuku jiin ito'o, te ya'a netnu'un o nije'e in tniñu nuu iso te kachi nuu ki'in ntuku-ro uu ññn ina ntute te ññn kitñ nani kuiñi chi nenin-de je tuu ni'in iso ññn yukuan chi yñ xiin kaa, o iso ntaje xiin te nije'en ntuku niñ yu'u ntute te nito je siki nitñ kante ina ntute kixi-di, kueni, kueni niku yatni iso te nije'ni ina ntute te nikintee ñññ-di, sukuan nini'in di in ññ te kumani inka, nika xiin iso te ninani kuiñi tuku yutnu te nintatnu'un jiin, nikachi iso nikukaji ini-na je tnaa ni'in xiin te ntijin je vei xiin-ni te kuu ta'u ñu'un te tanu. ni ki'in-ni.

Kuiñi nikatnu'un te ntexe sa'a-yo nava tuu ntee konto'ona, te iso nikachi nu kuni-ni ku'ni-na ntijin te naa ya'a je tnaan te ntajin tuku-na ntijin, sukua tuu ntee konto'o-ni, netnu'un kuiñi te nikachi kateyi-ni ku'ni-ni saña te nikukava te iso nijj'ni va'a kuiñi te nje'ni te nisova'a, sukuan nini'in iso inka ññn te nije'en nte'e tuku ito'o te ninakua'a ntñ uu ññn nuu-de te ito'o-di nkachi nuu chala-ro te ntaje xiin-ro skue'nu ka-ri-ro nee xiin koo-ro vaka so'o-ro naai ista-ri ta'va nikachi ito'o-di te nii ista so'o iso yukuan kuu je nani xiin so'o iso.

Ntakani inka tnu'un na tna'an-ro

TNIÑU ETNA'AN INI-YO SA'A-YO UU SUCHI NIKANAKETNA'AN ICHI KANTATNU'UN.

LANTU: Kachi nuu Maxi, ne'e xiin ntako-li te je'en ki'in-li ntuku jiin tata-li, si je'en skoso-li ntute chi ika xiin iyo, te esini-li te ne'eni kei-li je'en-li ve'i skua'a chi ika xiin ntee-li, sa'a-li uni ore ntee ve'i-li te jee-li ve'i skua'a. Etna'an xiin ini-li ki'in skua'a-li chi kutu'va-yo, ka'u, tee, kosiki, tataje'e te kono-yo; te maa-lo Maxi ntee kuu jee etna'an ka ini-lo.

MAXI: Ka'an tuu je'en-li ve'i sukua'a chi y# xiin sa'a jiin-li te vatuu kuu sa'a-li tniñu kachi tee skua'a te kua'a-de tau-li, yukuan kuu je vaka ntito-li ntiyi'yu-li, ika je'en skaji-li-d# nava yachini kukue'e-d#.

KOO NOO VE'I SUKUA'A

Ve'i sukua-o chin nani "TEE NUVI" je iyo nee nuu kunu, je iyo uvi sientu ra kuachi, je ña'an ra ni uji yoo sukua'a.

Rakuachi ya'a chi natu'un-ra sakoo ve'i sukua'a nikivi jiiin taka kuiya ya'a, rakuachi ya chi ntatu'un-ra ya koo vii chini, suni saa ya kuvi ra inka, ve'i, xini, nuu ñu'un, je suni kachi ra ya nkuvi tee-ra inka ve'i jiiin yutuun tee, ni rateku kachi rakuachi ya natu'un-ra ya maa-ra, je suni kachi-ra ya suni nkuvi sate'en-o ckike'i chi ntutuvi vii ve'i sukua'a-o re tuun sikeene-o rayaka nuu chike'i je koo vii kachi-ra ya natu'un-ra.

Katu'un-ra, ra tee sukua'a re tuun nkuvi taji'o tu'un re sa'a-o in sokoo je kichu'un- ran ntaka ra yaka keene nuu ve'i sukua'a, je tee ñu'un-o jin ra tankuachi-yo, sakua'a koo no chike'i ve'i sukua'a.

Suni natu'un ra kuachi ya nkuvi tete niva'a-o chike'i ve'i sukua'a, ya ntuvi nuu tete ra ke ntsa'a ra i ve'i nuu kuvi tete ntakama-ra jiiin ratee sukua'a, suni ntsa'a-ra inka to'o kanta ne'ya nuu ve'i sukua'a, suni natu'un-ra ya kumi-ra maa-ra nikivi nkachi in rata'an sukua'a, jiiin raya kuvi kuchi-yo chi iyo kue'e nute sokoo ve'i yo, sakua koo noo ntaka kivi, je suni suni sukuan sa'a-o ran yo jiiin nuu ñuu-yo.

Je suni nkachi-ra ya nekete-o na'a-o, ini so'o-o suni nekete-o yuu-o, nuu-o, ntaka ichi kaiji-yo neyu sakua ntin nani kue'iyoyo, suni sukuan sa'a-o inka nuu ve'i maa-o, jiin inka ve'i sukua'a to'o je kanta to'o siki yo ya ntuvi jini-o kumi-o ve'i sukua'a.

Je inka ichi tuku rakuachi nkachi-ra nuu rata'an maa-ra re kua'a-ra inka ñuu nu iyo ve'i sukua'a je yajini ra ya kumira ve'i sukua'a nenikuvi nuu kua'a-ra sukua'a-ra, kuvi ñuu maa-ra xiin ñuu to'o stila. Chi vii koo nuu nee-o sukua'a-o soo kumi-o maa kuni jiin rase'ya ñuu, tata nana kumi-ran maa-ran nikivi jiin ve'i nuu sa'a ran neyu yaji ran, jiin ra se'ya kuachi, je suni kachi tu-un-ra ya nee kete-ran nuu-ran chi iyo kue'e nute nuu iyo-ran ichi ñuu, suni sukua sa'a-ran ve'i tiñu kutu nee ka'yu niva'a-ran chi ntutuvi vii ya saa te'e-o maa, Kachi tu'un-ran nuu ntaka-ran, kuiti sakua kumi-ran maa-ran taka kuiya kuteku-ran nuu ñuu'un.

Tee-o maa nuu yukun iyo chiji ya'a.
Na kachi, na sa'a

-Pelu sukua'a Nuu ntuva.

a).- _____

-María sa'a tiñu nuu ku'u iku

b).- _____

-Milla jiin Santio natu'un -ra ya na sa'a-ra inka kuiya

c).- _____

Sikio-ran nii uni ra tu'un iyo chiji, yaa kuvi: katie'e-o
ko'o-o jiin kaji-yo, je tee-o maa nuu yukuun iyo chiji ya'a.

teen

Katie'e _____

Ko'o-o _____

Kaji-yo _____

TUTU KÍ'IN NUU TA'AN-ON

Nijnuu, Ñuuntuva, ya una yoo iñu, in mil #in sientu kumi xiko uji kumi.

TEE KUACHI ÑUU CHIAPAS

Kariu jiin jua natu'un-ra ya taji-ra in tu'un ka'an nuu ra kuachi

iyo nee ñuu Chiapas sakua kuka'nu ini-ra, re tun iyo kue'e rakuachi ntuvi ña'an ve'i sukua'a ya iyo tu'un tixin, jie'e tu'un ya no'o la'vi ñuu iyo jika vi'i.

Kuni-ran ya kuka'nu ini-ran re ni'i vi'i rakuachi luli ya, yoo in ya kuiya ya'a.

Kuneetu-ran tu'un-ran sakua kukanu ini ntaka-ran jiin se'ya ñuu.

ra tee kuachi Ñuu ntuva.

TU'UN TASUN ÑUU KO'YO

NE SAVA TUTU NEE TASUN NU SAMA NEE
ÑU'UN-YO NIKIVĪ, JE SA-O VIKO TAN OKO
KUMI YOO UVI YA TAN KUIYA. JE SUNI
SUKUA IYO SU ÑUU NDUVA.

YA TUVI NU ÑUU ITA

YA TUVI NU ÑUU NDUVA

YA TUVI NU ÑUU TARAUMARA

YA TUVI NU ÑUU NAUAYAC

YA TUVI NU ÑUU TLAPANECO

YA TUVI NU ÑUU ÑA'A ÑU'U

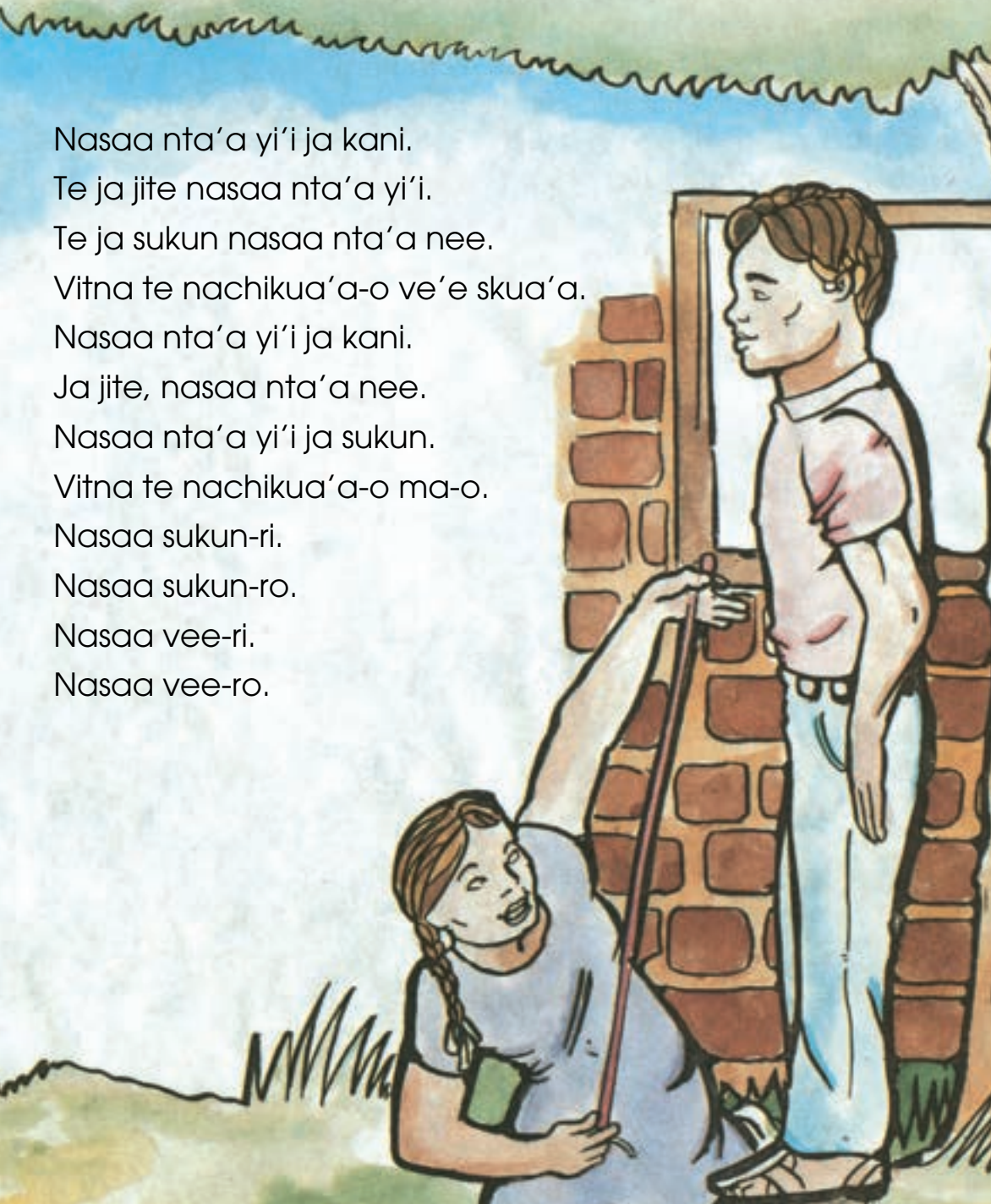
YA TUVI NU ÑUU TSOTSIL

Chikua'a-yo

Ketna'an un'un tna'an-yo te chikua'a-yo
un'un nu oo ve'e skua'a te tee-o un tutu
ya'a nasaa yikua'a.

Nasaa nta'a yi'i ja kani.
Te ja jite nasaa nta'a yi'i.
Te ja sukun nasaa nta'a nee.
Vitna te nachikua'a-o ve'e skua'a.
Nasaa nta'a yi'i ja kani.
Ja jite, nasaa nta'a nee.
Nasaa nta'a yi'i ja sukun.
Vitna te nachikua'a-o ma-o.
Nasaa sukun-ri.
Nasaa sukun-ro.
Nasaa vee-ri.
Nasaa vee-ro.

NAKU KUUN SAVI

Un'un suchi kuechi ntuku nta'a tniñu jakoo maa nu ñayivi.

Kami jin Talia kantuku tnu'un siki savi, ja'koo-yo ve'e Kami te jikatnu'un-yo tata-i naxi kuu ja kuun i-ya savi te tata - kachi, savi kuu viko kantee antivi, te Talia jikatnu'un ntee ichi kii vikoma an te nu jinu i'ya ntanti kani ka'ni nu ntute ñu'un ini ini yute jin ntute ñu'un nii ñuu-yo te kene yoko-te yoko y yukuan kaa ntee antivi, kuu yoko kene yu'u kisi ntute jiso te suni kaa yoko yukuan antivi te taka yoko ya'a kakuu viko, te viko ya'a kantuu yuyu ntute kuu ja kuun savi, te nu kuna'nu ka yuyu ntute yukuan kuu ja kuun niñi te nu ntuvijin xeen ka viko yukuan te kuun yu'va kuu-te.

Tata-yo kachi vitna te kukuna'an-ro ja yoo savi keja'a yoo un'un te jinu sava yoo uxi jika kuiya, te nu ja kuu ja kii savi chi i'ni xee kuu kivi, te kana-ya te jakuita jaa ntute, kani tajan iyo xeen sa'a-ya saa kuun-ya, nu keja'a yoo savi chi taka ñayivi ñuu kakeja'a kachi'i tata te kasaka-i ntuchi.

Lencha ntuku tnu'un ka'an siki ka'ni, te jikatnu'un-i nu in ña'an skua'a, naxi kuu ja iyo ka'ni jin ja vijin, te ña'an ya'a kachi ja iyo yoo kani ka ntuu, yukuan kuu ja kani xeen ka ntuva i'ya nkanti nu ñu'un te saa va'a kuja kii ja i'ni, te yoo kuiti ka ntuu te kani ñuun yukuan ñatuu kani va'a ntuva nkanti nu ñu'un kuja ntiko ñu'un te kii ja vijin xeen kachi-ña VIAS JIN LELI ntantuku tnu'un siki tachi, Ja'an koo-yo nkaka'an jin tee tatna nani kalo in uu tnu'un jini-te siki tachi, te kachi-te ja suu-i ntee ya'vi xeen nu Ñuu chi nu ñatuu tachi iyo chi masu kuu kuteku-yo, ni kiti ni yuku kuu.

Leli jikatnu'un ntee inka nu jatniñu-yo tachi te, tee tatna ka'an an te suni tachi jitenuu ntuva i'ya nkanti jin ka'ni nii nu ñu'un te jito-i ñu'un nava'a ñatuu nu nto'o ja kani ntuva-ya, te suni ntane'e ntute nu ñu'un ntute ka'nu kuu ja jaa ntute, suni sikutenuu yuchi kuaan ñu'un nu in in ita yuku jin-ntikin tata nu inka itu xii inka ñuu.

Kanuu Tnu'un ka oo xini yutnu ka'nu, te tee
tnu'un jikan.

Tnu'n kueka ini.

Tnu'un xi ini

Tnu'un yachi ini.

Tnu'un kiti ini.

Tnu'un yu'u.

Tnu'un ka'nu ini.

Tnu'un sii ini.

Tnu'un kunta'vi.

Tnu'un ka'an sana-o.

TNU'UN TNUYUKUN

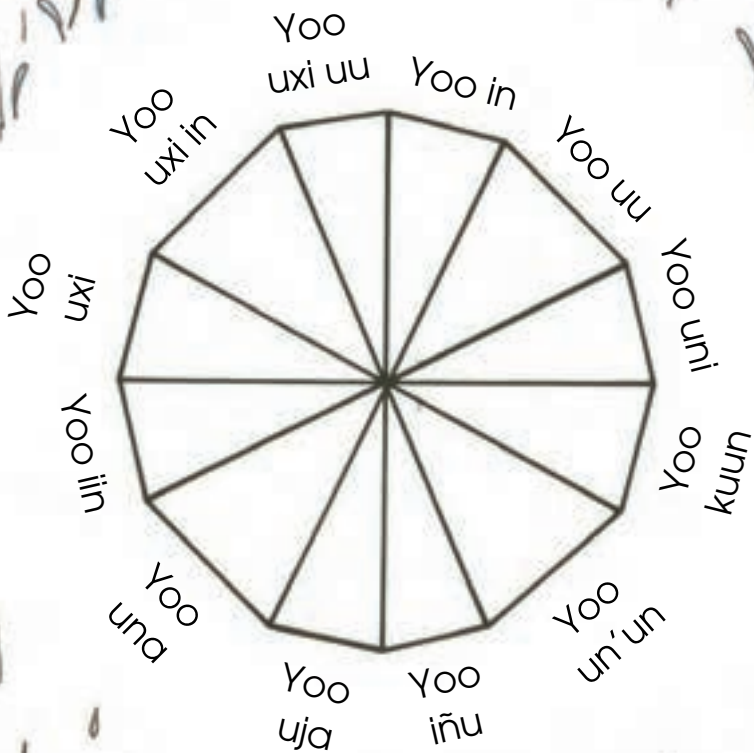
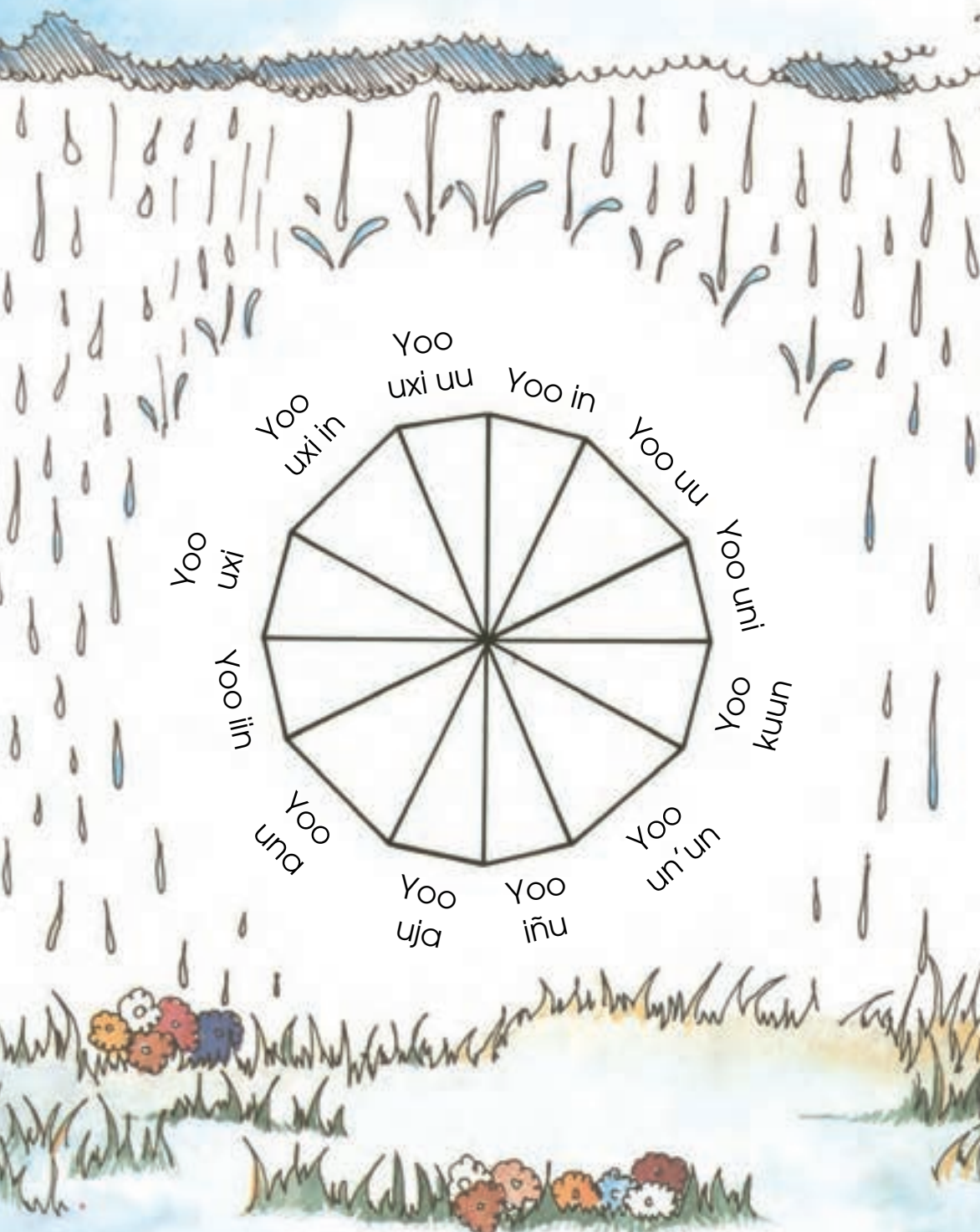
Nayivi nkajakoo xi'na ka nu Ñuu Xiniviko, nta'kani ja kuiya yukuan jiyo in tnuyukun sukun te nikoko xeen nta'a-nu, te nii kuiya yuntee viko xini-nu, te ja'a-nu jiyo in mini ka'nu, te sava ini mini yunee in ñajin kua'a jin xu'un; te nkii in kivi ja'an in suchi luli ntuku-i ja tnii-i ñajin xu'un te nkee-i ini mini te ntoñu'un-i ñatuka nintenta-i, yukuan kuu ja nkakiti ini xeen ñayivi te nkaje'nte-i tnuyukun yukuan, koo kani xeen nkayukuu-i ntee sava kuiya saa nkakunte-i te'nte-nu, yukuan te jaku jakuni yichi minima, te suni naa viko jiyo xini tnuyukun sukuan nkuu ja jakunani "ÑUU XINI VIKO"

KA'VI-YO TNU'UN TNUYUKUN TE
NTATNU'UN-YO JIN TNA'AN-YO NAXI JANI
INI YO JA KA'AN TUTU ICHI NINU

YOO SAVI

KA'VI YOO KUUN KA I YA SAVI.

NTE'E-YO NU YUKU IYO NU TUTU YA'A TE TEE-YO SIVI IN, IN
JA JAKOO MA ÑATUU NAA SA'A:

JITO TNA' AN-YO JIN ÑU'UN NTE'YU

Ntakani tee jana'n ja vii xeen nkayunteka tna'an ñayivi ñuu-yo jin ñu'un nte'yu chi nu kivi tata itu ja'an ñukuun in tee nija'nu ka ka'an-te jin jito'o ñu'un itu, ja naa koto vii, te kunteka va'a-i tata kivi nuu-i, chi ja kene te kue'nu nu ñu'un kukaji, kuko'o se'e ñu'un nte'yu te kuntito kuteku-i, yukuan te jatintee ntxi te kivi uja lulu, uja ta'vi kuñu chuun, in ko'o nteyu, uja ta'vi suja uu iti ñuma ntu'va te chi'i tee nija'nu yukuan chii ñu'un kuu ta'vi Ñu'un nte'yu saa keja'a tniñu.

Kachi liku jantaa sukuan yukuu chi na'an-sa ja nu nkuva'a ve'e tata-sa ntuku-te in tee nija'nu jaka'an jin jito'o yuku ja nakua'a-i tnu'un kute'nte una uxi yutnu kukuu vitu ve'e te jatintee-te ntxi te nkivi ta'vi yuku saa nkaji-te yutnu na'nu nkija te nkaje'nte-te-nu.

Kachi Julia kuna'an-yo ja ka'an vii, ka'an va'a-yo Ñu'un Nte'yu chi na'an-i ja ka'an- jin jito'o-i te kivi ta'vi nu ñu'un nava'a koo va'a ini-i nu keja'a ntiñu.

Jikatnu'un Saura, naa kivi ki'in ta'vi itu-ni nana Lila.

Kachi nana Lila, yutnee jisia'a-sa chi isa kivi tata.

Kachi Liku, jaku, jakuni venaa tnu'un jito tna'an-yo jin ñu'un nte'yu, te ja ñatuvi naa ini-yo kuu nu ntakana-yo i'ya savi, chi tna'an-yo kajanteka in tikachi uja staa teya'a, uja chulu, uja iti ñuma ntu'va, uja ta'vi suja, ntixi kui, ntixi kua'a, ntixi ñuñu jin ntixi kuijin, jaku'un ini mini kuta'vi ntute nava'a kuun va'a l'ya savi.

JITO TNA'AN-YO JIN ÑU'UN

KA'VI-YO TNU' UN KAJIYO ICHI VEE TE
NTATNU'UN NTI KUUN NTI KUUN TNA'AN-YO
TE KUNTAKANI-YO NU TAKA TNA'AN-YO
KAJIYO INI VE'E SKUA'A.

VII NKAYUNTEKA TNA'AN ÑAYIVI ÑUU JIN ÑU'UN NTE'YU.

Nu kivi tata itu ja'an ñukuun in tee nija'nu ja chí'i ta'vi itu.

Ja nkuva'a ve'e tata-sa ntuku-te in tee nija'nu jaka'an jin yuku

Kuna'a-yo ja kanuu ja ka'an vii, ka'an va'a-yo jin ñu'un nte'yu.

Vitna te ntuku-yo ntitna'an nuu-yo inka
tnu'un naxi jito tna'an ñayivi ñuu-yo jin
ñu'un nte'yu.

In.- Kani ini-yo naku kajito tna'an ñayivi jin ñu'un Te'yu

uu.- Naa viko kasa'a ñayivi nukivi tata itu

uni.- Tee-yo nu tutu-ja jikan ichi siki

TEE-O JA NIKANUU-O

NTAKANUU-YO INKA JICHI TUTU KA'AN "
JITO TNA'AN-YO JIN ÑU'UN NTE'YU " TE
KENE'E-YO TNU'UN, KUATNIÑU-YO JA
KAKATNU'UN-YO TE NAA TEE-YO NU TILUU
YA'A.

Naa in ka'an ji'in ñu'un

NTATNU'UN-YO

KA'VI-YO TNU'UN NTATNU'UN UU ÑAYIVI
KA'AN ICHI CHIJI TE KUSIKI-YO JIN
TNA'AN-YO.

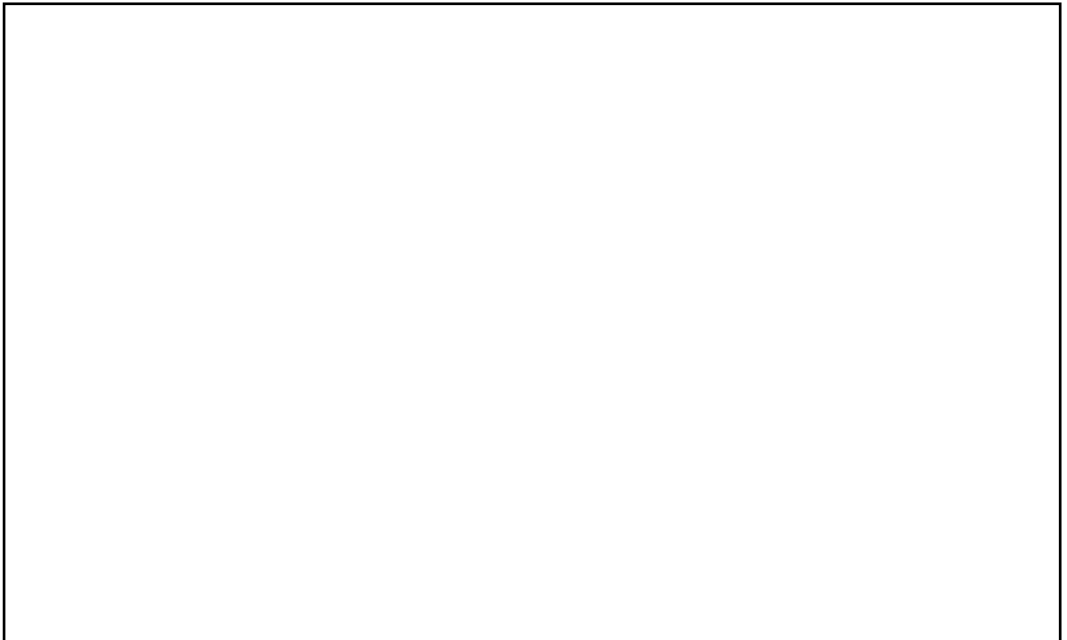
KACHI LIKU: Ja stutu-sa ji'i kuaannu kajiyo tnuyuja ichi ntaku te kuini-sa ja sa'a-ni nteyu kaji-yo.

KACHI SAURA: Kuu sa'a-sa teyu ji'i ni'i-ni ko jike'en-ni ya'a jin tinana chi ñtuvi nu neva'a-sa.

KACHI LIKU: Jike'en-sa ja kuatniñu-ni koo sa'a asi-ni nteyu-ni.

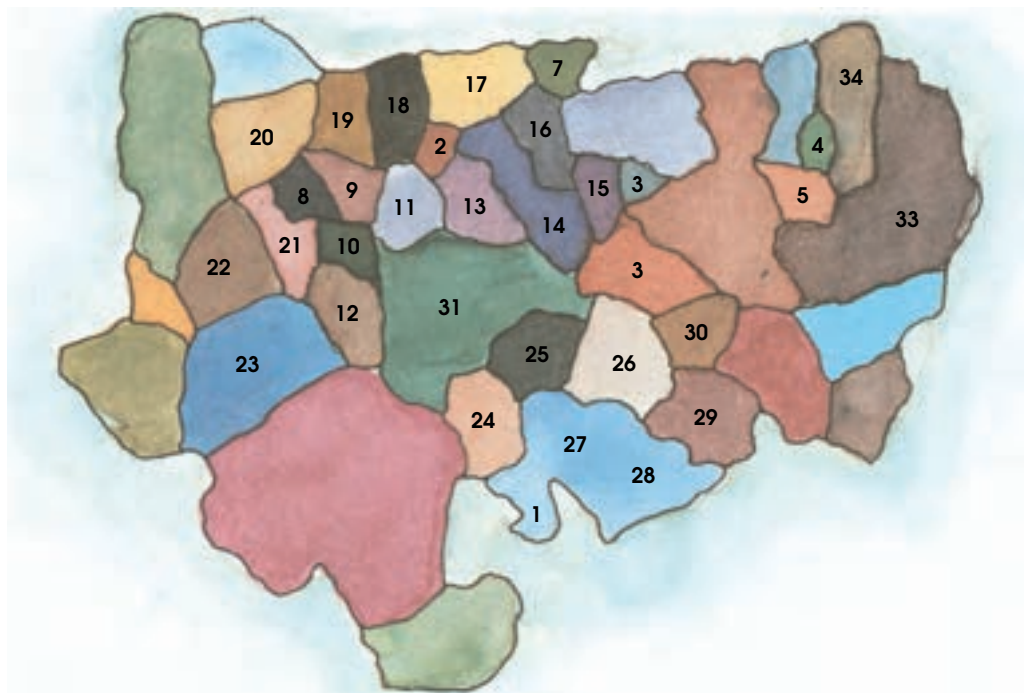
Kachi Saura: Chi sa'a asi-sa nteyu chi jikatintee-ni jaku nu stutun-ni ji'i nava'a kusii ini Ñu'un Nte'yu.

Nu nkukaji ini-yo naxi ntatnu'u Liku jin Saura te naa tee-yo ntene'e-yo nta'a tniñu nkajatniñu, ichi vee.

TUTU ÑUU SAVI ÑU'UN VIJIN

- 1.- Ñuu nu ini
- 2.- Uendio
- 3.- Tikua
- 4.- Ñuu Kachi
- 5.- Ñuu Kachi
- 7.- Ñuu yuku Me'ñu
- 18.- Ñuntiku
- 19.- Sn. Juan Ñundiku
- 20.- Nduayako
- 21.- Uamelulpan
- 22.- Yukujako
- 23.- Ñumi

- 8.- Tayata
- 9.- Sta. Katarina Tayata
- 10.- Sta. Maria Rosario
- 11.- Ñuu Yukunama
- 12.- Ñundichi
- 13.- Yute I'ya
- 14.- Xinikava
- 15.- Molinos
- 16.- Ja'a kava
- 17.- Yukuañe
- 24.- Kuquila
- 25.- Nundako
- 26.- Atatlauca
- 27.- Ñuu tuyuja
- 28.- Yukuiti
- 29.- Nuyoo
- 30.- Yosonotu
- 31.- Ntjinuu
- 32.- Ñuu Ka'nu
- 33.- Yosonduva
- 34.- Yuku Ini-yo
- 35.- Yutesuji

YUKU JIIN KITI

Tata ne'nu Laliu jee nani Roman, ne'nu xiin-de iyo kuun xiko una kuiya-de, nakachi-de nuu se'e chani-de: naa chala-ri na'a-ri jee niin nunte-yo ya'a, ntee ika yuku tee ntee yu'u ntute ka'nu niyo xiin yutnu na'nu natnu nuuitni, nuuyuje; te nuu tuu niyo yutnu na'nu niyo xiin yi'i kokno, sukua niyo niñ Nuu Savi, sini niyoo xiin yutnu tata natnu nuu i'ni niyo nuntika, titi kue'e nuutukue vixi tee ñu'u nuu vijin niyo natnu nunte'e, yau, nte'e tutnu; te sini niyo xiin taka kiti yuku natnu ntika'a, kuiñ'i isu; niyo kiti kuechi natnu iso, ñukuii, kueñu; niyo xiin taka kiti jee tuu iyo yiki natnu koyiki, titiya: Niyo xiin saa na'nu natnu lajen, loti, xi'ña; niyo xiin kiti ntee nuu ntute natnu chaka, sa'va; te sini nikoneva'a tna'a-yo taka kiti ve'i natnu stiki, kiti ntei, chuun.

Laliu nikatnu'un, nuu jentaa kuu jee nakachi-ni naje vitna tuva naa iyo, naje kuu jee kua'an nti'i.

Jee tuu ini tna'a-yo jee nti'i ya'a kumani nuu kua'a-yo ichi nuu, nikaje'nte xiin-de yutnu nuu yova'a ñu'u te nikaskayu-de nava kuu taji-da nuni, ntuchi tikuiti, si taka yutnu tata; natnu nuntika, titi kue'e, nuntika; sukuan nikasa'a-de nti'i kuiya jin yutnu nta'u, te sini sukuan nikasa'a-de jin kiti yuku yukuan ninti'i-di.

Tee vitna, ekuu kuitina yutnu iyo te kakeeka tee to' o kasta' u-de ñayivi ñuu-yo nava xiko-de yutnu katava to' o vitu te ya' u sin kaxiko tee nuu tna' a-yo chi ka' a xiin kacha' u in yutnu ka' nu; sukuan niyo na ena' a, yukuan kuu jee kakuu nta' u xiin-yo nayo, iyo nuu ni inka yutnu tuva, te nuu kuni-yo sa' a-yo in ve' i, ika ki' in-kua-yo in yutnu te: kene' e-yo taka jee kuatniñu-yo.

Sini unu nikasa' a-de jin taka kitì ntee nuntute, nikachu' un-de jee kanti nuu mini ka' nuka tee nikaje' ni-de nti' ì kitì iyo nuu ntute, yukuan kuu jee vitna tuva naa iyo. Laliu nikachi, ntatnu' un-yo jin se' e ñuu tee nti' ì-yo nataji taka yutnu na' nu, te tuva ka' ni-yo kitì yuku nava ntuu tuku nani niyo ntee ena' a.

TEE-YO SIVI KITI

Ka'u va'a-yo tutu ka'an "YUKU JIN KITI" de tee-yo sivi taka kiti ikan nuu-yo.

KITI IYO TNUUN

KITI VE'I

KITI NTEE NUNTUTE

KITI TUU YI'I YIKI

KITI EJII KUNU

KITI YUKU

IN KOSO TE NTIKA'A

tn kivi, ntika'a niya'a kua'an in ntu'va te nekuiñi te nintane'e in yuu ite te yukuan inte in koso te ntika'a tu nito te nijeñu in nta'a koso te nintavi'i' ay naje kuu jee jeñuni saña, a tuu etu-na kuni-ni, nuu saña kuni-na vitnañu'un sa'a nteva'a-na jii-ni, te ntika'a nikachi ntee kuu sa'a-ro jii-ri kitì chala nta'u.

Nii kitì xiin ini koso tee nikachi jiiin ntika'a sa'a tutu-ni nti'i tna'an-ni te saña naa kana-na tna'a-na tee kutixin-yo nuu kuni-ni nava kukaji ini-yo na in-yo kuntei.

Ntika'a nii kachi kuu te nisa'a tutu nti'i kitì na'nu natnu va'u, ñukui, kuiñi, isu, kinì yuku te nikaje'en-di nuu nikantatnu'u ntika'a jiiin koso.

Koso nii sa'a tutu nti'i kitì nti'i natnu tintakaa, choko, ñuñu stila, timii, tee inkaka kitì nti'i jee katuu tee nikaje'en-di nuu nikakento-di.

Nikeje tixin tee tna'a koso nikatuu xiin siki tna'a ntika'a nta'u, te kitì ya'a tuu nii kakuntei te vaka nii keino-di

KIŞI TE TNU'UN

NTE
SA'A

NAA
TNIÑU
SA'A-YO

NAXA
JIKA

NAA
KIŞI IYO
ÑUU-YO

NTE IYO
ÑUU-YO

ITA SANUNI

Ita sanuni samani-ni
Ita sanuni samani-lu
ita sanuni ti'vi ntiyo'o
sarrun, sarrun sa'a ntiyo'o.

Nuyuku nuyuku kua'an ntiyo'o
ntukuti ita ti'vi ti-vi
yoo una, yoo tn jita ntiyo'o
sarrun sarrun sa'a ntiyo'o.

Nuu ita nuu ita kua'an ntiyo'o
ntukuti ntuxi ti'vi ti-vi
ntute nuu yavi ji'i ntiyo'o
ntute nuu toto ichi ntiyo'o.

Ntatnu'un jin tata-lo naa inka yaa ñuu savi
ini-de.

NTUTE

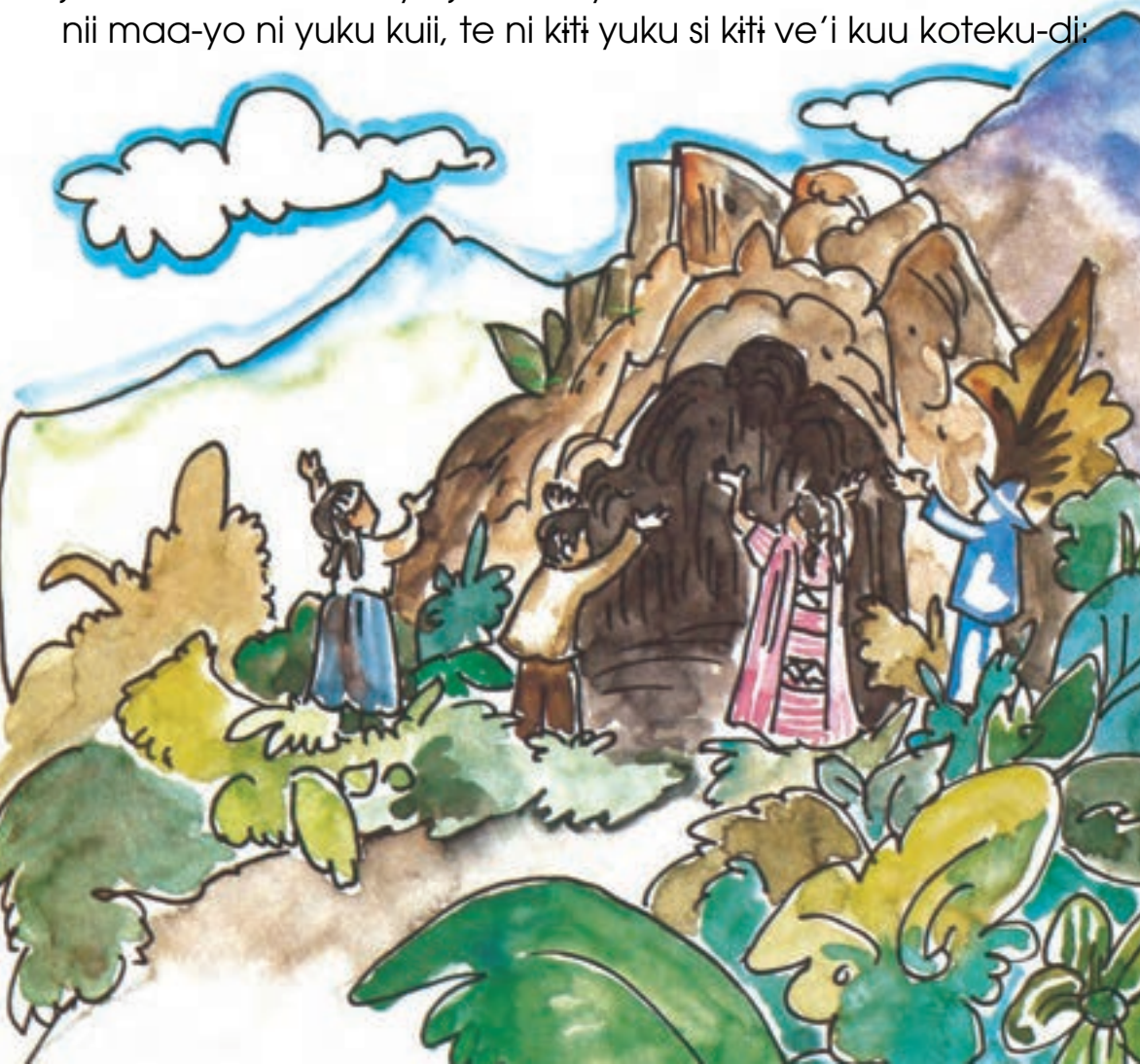
Ñayivi ñuu savi keinini jee kanuu xiin ntute, nuu tuu ntute, ntexe koteku maa-yo, ntexe koteku, taka kiti te nti'i te yuku kuii jee tekku siki ñu'un, Yukua kuu jee nti'i ñuu nikoo nuu iyo ntate, sukuan nakachi tata ne'nu ñuu-yo.

Kanakachi tee ne'nu nuu-yo jee ntee ena'a niyo xin ntute chii nikontito-de nade, nti'i kuiya nikaje' en nakua'a tu'u-de nuu kane ntute kivi uni yoo U'un kakene'e-de in yaa yii ve nu'un tee kaje en nakuetu-de te yukua keikan-de nuu antivi nava jachi kuun sau'keitaje'e-de jee kusu ini-de tee kaje'e-de jee keiji nti'i ñayivi kaje'en.

Inka tee ne'nu nakachi jee ii xiin niyo chii tava-yo ntute nuu kuniyo kuchi-yo si nakate-yo ntute nuu sa'ma, nava tu sa'a nte'e-yo ntute, tuu katna'a-yo ntute nuu inka ñayivi eñu'un. Sukuan niyo ena'a, o vitna chii Kasa'a nee kasa'a ñuu-yo jii ntute nta'va, yukuan tuva kuni, kuun sau chii kit'i ini ito'o.

Ntexe sa'a-yo nava ntuku nani niyo ntee chiji, sa'a-yo natnu nikasa'a tata ne'nu-yo koto yukun-yo ntute, kasi-yo nuu ini-yo jee iyo ntute nava tuva kivi'kit'i nteka-yo, chii sa'a tne'e-di, taji-yo taka ytnu na'nu nuu iyo ntute nava tuu neichi soko, tuu ka'an-yo je'e ntute vasuni nuu ñuu'un-yo je'e kane, kani xini-yo jee nti't-yo keiñu'un te kivi nti't ntute, nii maa-yo ni yuku kuii, te ni kit'i yuku si kit'i ve'i kuu koteku-di:

UN OO NTUTE

Ntatnu'un-yo jin ñayivi ñuu-yo ntexe
sa'a-yo nava tuu neichi ntute.

Nte sa'a-yo nava ntuu tuku natnu niyo ena'an.

Na'in iyo kuechi jee kua'an nti'i ntute.

Niyo xen ntute ntee ena'a, vakuan kuu jee nti'i ñuu ni koo
nuu sukun

Sukan kanakachi tee ne'nu iyo ñuu savi luu xiin niyo te
ena'a.

Sini niyo xiin kiti yuku, kiti na'nu, kiti kuechi te kiti xee.

UNI NUU NTUU NTUTE

1.- KUUN SAU

2.- YUKU YU'VA

3.- YOKO

Ntatnu'un-yo jin
tna'an-yo ntexe
ntuu ntute.

KONTITO-YO NTUTE

KANUU XIIN NTUTE, TUU KATI-YO

VE'I SKUA'A "REMIGIO SARABIA"
NUUYOO, NTINUU

E nii ka'u-yo jee ka'an nu tutu ka'an jee kanuu xiin kontito-yo ntute, chi nu tuu naa iyo kanto'o xiin ñayivi.

Kani xini-yo ntexe tae maoyo inka tutu te saje-yo nu tna'an-yo nava kontito-de ntute.

TNU'UN KA'AN INUU

KA'VI-YO TNU'UN KA'AN INU KO ÑATUVI
NTEE INU.

TISU'MA

TSISU'MA

ÑA'MI

ÑA'MU

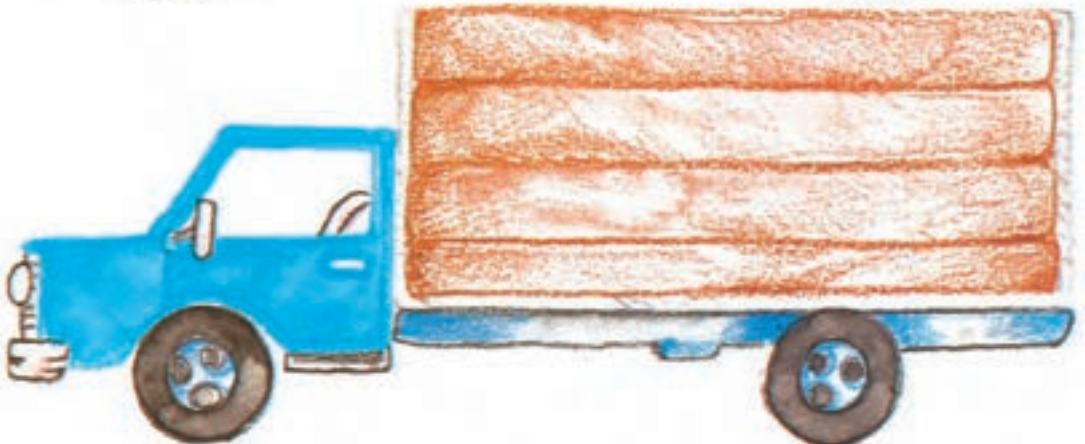
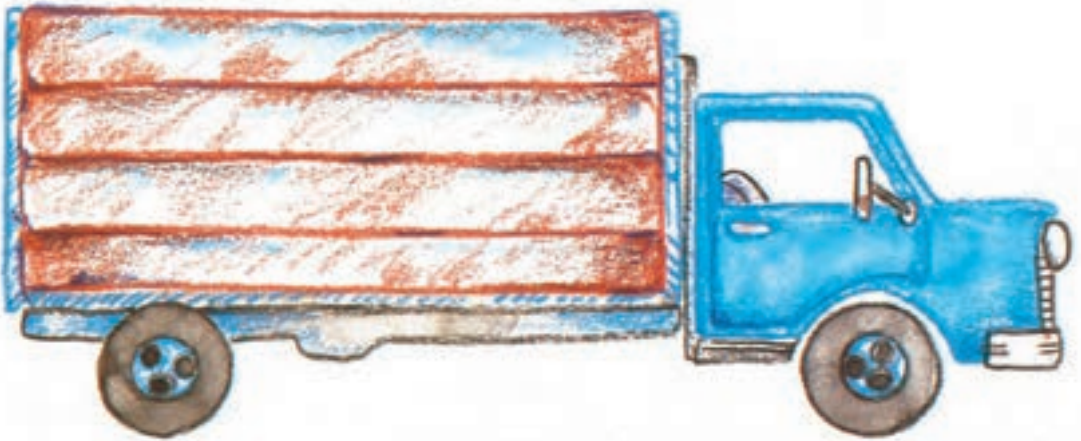
TNU'UN

TU'UN

NTA'A

NA'A

VITNA TE NTATNU'UN-YO JIN TNA'AN-YO
SIKI TNU'UN NKA'VI-YO ICHI NINU TE
NTUKU-YO KUUN KA TNU'UN TEE-YO NU
YUKUN ICHI CHIJI

TU'UN KUTE' EN

Tu'un kute'en chi nkukue'e vi'i kachi-ra kuachi sukua'a, Yuku ninu, vitan je ntaka kiivi nu nute, nu ñu'un, nu iyo ñuu-yo jin ñuu to'o. Taji, naji kachi-ra naje'e va kute'en chi nkukue'e ñivi je sikene-ra yaka, tina, tiuun, kini, ya yaji jin inka ya sa'a te'en.

Tee kuachi na sa'a-o je nkute'en nute jin nu ñu'un, ya xin nkuvi chu'un-on nama nu nute je kuvi-ra sa'va a xin na inka kiti iyo nu nute, na saa jiani ini-ran ya'a va sa'a-o tu'un ika tu'un sakua kuka'nu ini-yo, chi kua kachi-ra tata ña'nu jin inka ka ratee jia'nu ña'nu vi'i ka ntuvi niyo sukua yata chiji, vitan je xen vi'i kute'en, kua iyo ñuu to'o kuni ko'o tin ñuu-yo ji-ran.

Iyo inka tu'un kachi ratee sukua'a nu ñuu-yo ya nkuvi tee ñu'un-yo yaka yu'u soko, jin yu'u nute ka'nu chi re kuun savi je jiso ntaka yaa je saa va kute'en nu ra nute iyo yatin nu kuvi inka ñuu, nute jin tachi vijin va sa'a je teku-yo kachi-ra tata ña'nu jin ra tee xine ra kuachi iyo ve'i sukua'a

Jini-ra chi yata chiji je ntuvi niyo te'en chi yaku ñiivi niyo je nkumi-ra kachi ratata ña'nu ntuvi nini vi'i-ra tutu yatiñu jin-ra kuachi luli, je ya vitan ntaka kuiti niivi jini ni'i nani kuvi kuiti, rañiivi ya'achi ntuvi jini-ra kumi-ra ya nu ñu'un, je sikene niva'a-ra, tutu, yaka kuachi, suni ntuvi jini-ra chi se'i-ra, tina, re ni'i-ti ya chi ntukuvi in tu'un yiya'vi kachi-ra tee nee tiñu jin ra tee xine'e ra kuachi ve'i sukua'a

Vitan je na so'o jin-ra ñiivi jia'anu kuachi sakua kute'en ñuu-yo jin ñuu te-yo. Ya kuvi-ran kuachi sukua'a katu'un-ran ra inka ñiivi jini na sa'a-o, kuvi nututu-ran jin tee sukua jin tee tatuni nu ve'i sukua'a je kukani ne ichi va ka'a, a xin vii ya ña'an nu ka ra yaka teyu, ya vi tu'un kune-o kuenta sakua koo noo nu nee-o ñikivi je ti in kuei-yo ichi nuu.

Yukuninu,, Nitnun, Ñuu Nduva, ya xa'un yo iñu kuiya in mil
sientu kumi xiko uxi kumi

TEE KUACHI IYO ÑUU YUKUITI,
NIJNUN, ÑUU NDUVA.

Ranu'un tee kuachi iyo Yukuninu, tee-tan in tutu nu-ran sakua
kuka'nu ini-ran ya kuivi-ran se'ya tee Yukuiti. Nakutiñu-ran nu-
ran sakua, jin ra inka ñiivi iyo yatin nu nee-ran sakua sikene
niva'aran yaka nu nute kanu jin yu'u soko chi ntuvi va'a sa'a-
o tu'un te'en chi suvi tu'un va'a kuvi, tee ran so'o-ran chi
kuxen ra tee sukua'a ra kuachi iyo ve'i sukua'a nu ñuu yo re
tu'un kumi-on nu ñuu-yo, na sa'a jiani ini-ran ya kachi-ran ya
ntaka-o va kumi nu ñu'un, nute sakua ko'o no, ntaka kiivi,
suni sukua sa'a-ran re tu'un kua-ran inka ñuu.

Ya'a kuvi in tu'un nakutiñu nu ntakuachi-yo.

Tee kuachi

TAJI'IN
TEE KUACHI YUKU NINU
NIJNUN, ÑUU NDUVA.
TEE KUACHI

YUKU ITI, NIJNUU, ÑUU
NDUVA.

XINIKO NU'RA TU'UN IYO CHIJI YA' A

In.- A kuvi sikene-yo yaka nu nute.

Uvi.- Ne va nkachi ya nukuvi sikene-on yaka.

Uni.- A kuvi ko'o-o nute te'en.

KUMI.- Kachi re tuun a ñuu to'o a xin ñuu-yo kute'en ka

U'un.- Tee kuachi nasa'a-o je kute'en ka ñuu.

Iñu.- Nasa'a jiani ini-ran.

YA TAJI-YO JE YAJI-YO

Tu'un taji-yo je yaji-yo, nakani tee nani Santio. Tee Ya'a chi iyo uvi xiko uxi kuiya-re, je nakani-re ya yata chiji niyo kue' nuni, nuchi, tikuiti, ratee jia'nu ne kuiya in mil in sientu oko uxi, ntuvi santinu-ra jiin tata'an to'o, je suni nkuvi vii itu, nuchi suka'a yaku ntaji-ra, nakani-ra tata ña'nu, ya suu ni ntuvi jini-ra ne ichi kiji nuni, nuchi jin inka nikin, kuachi va jini-ra ya ka'an ñivi yaa nkuvi nuni yuku, je kane-ra ntaji-ra je ntaji-ra ne nuvi nuni va'a.

Je suni niyo kue'e nikin, ke sakara-ma jin nuni, nuchi inka nikin je va'a nkuvi itu, suni takuiya sama-ra tata sa'a. A jini-ran ya niyo kue'e nu nuni, tee kuachi sukua'a ra no'o tekuachi katu'un-ran tata-ran a xin taña'nu-ran na saa niyo na sa'a iyo ne tañu'un.

Suni kuvi katu'un-ran inka ñiivi na saa ka'vi ini-ran re tuun jini tee xine'e-ra no'o suni kuvi katu'un-ra ma, na saa nuni, nuchi ntaji-ra jin inka ñikin, a ntaka-ra tata ya'a nta'vi a xin nte'yu sava-ra.

Tee kuachi katu'un-ran naje'e va taji-yo je kaji-yo ya kene nu tata sa'a-yo, a jini-ran na saa nu kuatiñu-yo nuni, re tuun jini-ran nakani nu inka-ra tankuachin re tu'un ntuvi je kuvi kene-ran katu'un-ran inka ñuu.

Vitan je ntaka-yo ntaji ntaka nu ñikin je koo ya kaji-yo kunetuyo nee kanta to'o jin nuni, nuchi je kaji-yo, chi su tiñu kuvi.

Tekuachi jini-ran ya noo lavi je ntuvi yu'un kue'e kumi-o so'o satiñu-yo, chinei ta'an-o sakua koo ya kaji-yo.

ee kuachi kavi-ran tu'un "YA TAJI-YO JE YAJI-YO", JE NAKANI-
RAN nachi ntuvi nta'an ini-ran ta taji-yo je kaji-yo je koo ya
taji-yo ntaka kivi, tee ran- nu nune chiji ya'a.

TE KUACHI KUNE'YA-RAN CHIJI YA'A IYO
UNI NU SA'A-YO TUTU KA'AN JE KIN IKA NU
IYO TATA-YO ÑUU TO'O.

NASA'A-RAN IN TUTU KIN TA'AN-RAN IYO
INKA ÑUU, NU NUNE CHIJI YA'A.

ya'a iyo ya iyo kene jin ya jun, je tee inka ka.

ya vixi

ya uva

ya yatu

je niso nasa'a ne in, in-ra.

Nantiñu	ya'vi-i	ya'vi-i na'a	kumani ka
Nuni	uni cientu	uvi cientu sava	uvi xiko uxi
Nuchi	uvi cientu	cientu sava	uvi xiko uxi
Nika	uni xiko	uxi uxi	uxi
Tichi	uni xiko xa; un	uni u'un	uxi
tikuiti	cientu	kumi xiko	oko
Nichi	uvi xiko uxi	uvi xiko	uxi

NTA'A TNIŪ JAAN-YO.

-Ntakani in ña'an nija'nu ja kuiya jana'an xeen ka chi ñatuvi naa xu'un nijiyu, te nu kumani ya'a, ñii, Tinana, tikumi jin aju-yo, jiso-yo nte'ya xi ntoku iñu te jasama-yo ji'in-i nu ya'vi. Te nu yo'o neva'a nuni te ñayivi inka ñuu neva'a ntuchi tnuun, te ntasama-yo nuni jin ntuchi sukuan nkayu tekuyoyu.

-Ñayivi jana'an chi nkayujitu-i taka nu yuku kuii kuu kaji-yo, te nkajiyo ntawa ka-i chi nuni, yuku, ntuchi, ntixin taka ja nkayuja'nu jin ntute iyo ntoo, ja'an kiti, ja'an yuku jin ñuti nti'i ñu'un yu'u yute yukuan kuu ja nkayuteku kani ka-i.

-Vitna chi maa ja'an kii ntee jika jatniñu taka ñayivi, te suni, yuku, nuni, nutchi vee ntee jika kajaan tna'an-yo, kuu ja ñatuvi ka kateku kani-yo chi nta'a tniñu yukuan kaja'nu jin ntute iyo tne'en, ntute nama jin inka, suu kuu ja vee kue'e kuun, ntujan kanto'o ñayivi ñuu-yo.

-Taka ja kanto' o-yo chi kuechi maa-yo ku ja ñatuvi ka kajitu-yo in, in ja kaji-yo

-Vitna te kani ini-yo ntee ja kuu va'a ka nta'a tniñu vee ntee jika xi nta'a tniñu kee maa ñuu-yo. Te suni kani ini-yo nu va'a ka ja kuaan-yo sa'ma, ntijan, soo kisi, ko'o, nto'o, yuu ja vee ntee ñuu jika xi va'a ka ja ke'en-yo ja kuva'a ñuu-yo

-Kani ini taka-yo te kunta tee ya'vi-yo taka nta'a tniñu iyo ñuu-yo, kakatnu'un-yo nu tna'an-yo, naa kastnu'un naxi kunu sa'ma naxi sa'a-yo inka tniñu.

KA'VI-YO SIVI YUVA KUII TE NA TEE-YO NTEE KUATNIÑU NAXI
KOTOO TE KUU JA KENE NU ÑUU-ON

Yuva iti

Tikun xi tikumi

Kulandu

Ntuva ña'mi

Yikin yute

Ntuva

Yuva tayoo

Yuva taka

Yuva ta'yi

Ya'a

Ntixin

Aju

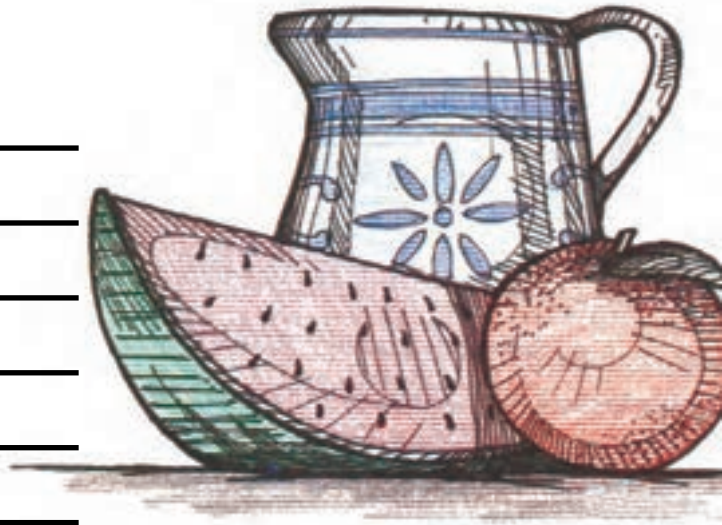
TNU'UN INUU

KA'VI-YO TUTU KA'AN "NTA'A TNIÑU JAAN
YO" TE NTATNU'UN-YO JIN TNA'AN-YO JA
KA'AN TUTU TE NTUKU YO TNU'UN INUU
KA'AN

Tna'an-yo
Ntijan
Nta'a

Tna'an-o
Nijan
Na'a

KUAAN-YO NTA'A TNIÑU

KA'VI TUKU-YO INKA NU TUTU KA'AN "NTA'A TNIÑU JAAN-YO" TE NTUKU-YO SIVI NTA'A TNIÑI TEE-YO TE KANI INI-YO NASAA NTEE.

NTA' A TNIÑU

Aju

Tikumi

ntuchi tilu

NASAA NTEE

Kuun xu'un

uu xu'un

oko xu'un in truntoo

Vitna te ntuku-yo sivi inka nta'a tniñu te tee-yo nu yukun ichi chiji, te tee-yo ya'vi in, in, tna'an iyo ichi ninu.

NTA' A NTIÑU

NASAA NTEE

KA'VI-YO TUTU KA'AN "NTA'A TNIÑU
JAAN-YO " TE NTAKONE'E-YO TNU'UN
JIKATNU'IN ICHI VEE.

In.- Naa ntakani ja ñatuvi xu'un nijiyu kuiya ja'an _____

Uu.- Naxi nkayuni'in ñayivi nta'a tniñu ñatuvi neva'a-i _____

Uni.- Naku ñatuvi iyo va'a ja ke'en-yo nta'a tniñi veji
ntee jika _____

Kuun.- Naxi kuechi kuu ja kaku'u ñayivi Ñuu _____

Un'un.- Naku nkayuteku kani ka ñayivi jana'an _____

NTA'A TNIÑU XIKO-YO

Uni suchi kuechi kantatnu'un siki nta'a tniñu iyo ñuu-yo, Lachi jiña'an nu tna'an-i, naxi sa'a-yo te kuini-yo naa nta'a tniñu jiyo nu ñuu, te Toya jiña'a jikakatnu'un-yo nana Ja'un, te kua'an koo-i.

Nana ja'nu sa'a-ni jamani ini kastnu'un-ni ñuu-sa naa nta'a tniñu nkayuxiko-ni kuiya jana'an xeen ka yukuan te nana ja'nu Lachi ntakani ja kuiya jana'a chi nkayuku va'a ka itu nuni, itu ntuchi jin nti'i nuu nte'ya vixi chi yukuun va'a ka i'ya savi; Maa-ri chi yunteka-ri, tnunte'ya, tnutikua, tnutikuentikin, tichi jin tikua iya te ntitna'an kuiya yuxiko-ri uxi xiko in, in nuu nte'ya nu ya'vi Madalena. Jikatnu'un Lachi te naa saa yuxiko-ni in un'un xiko, te kachi-ña an te kuiya saa chi ñatuvi ni yujinu ya'vi, in xu'un, uu ni xu'un yuntee.

Jikatnu'un Toya nu tata ja'nu te ntijin nu yuxiko-ni an te ntoko iñu jin ntoko chinko xiko-ri te yujaan-ri ya'a, ñii jin inka nta'a tniñu kumani ve'e, nu ya'vi Ntinuu.

Lisia kuu nana ja'nu Chiku, te natakani-ña ja yunteka-ña kuun xiko layi'yu, uxiko uxi tikachi te ntitna'an yoo nkayukaku oko litu te ja'on lelu, vii, vii nkata'vi-ti chi yujika ñukuun-ña ji'in-ti yuku chi kuiya saa jiyo kua'a ja kukaji-ti te ntitna'an yoo yuxiko-ña uni layi'yu te uu tikachi nava'a kuu ke én-ña ya'a jin ñii kukaji kukaji kiti-ña chi suni yuxiko-ña ntuchi jin nuni.

Jikatnu'un Toya, naku jiyo ka ja yujaji kiti kuiya jana'an an te ja yukuun va'a ka l'ya savi, yukuan ku ja nkayukuu ka itu, nka yukuun ja vixi, jiyo ka ite kuii kaji kiti, te vitna chi ñatuvi ka kuu va'a itu ni ja kaji kiti ñatuvi ka chi nkantunta'vi ñu'un jin yuku, koo kuechi maa ñayivi kuu chi maa ja'an vee ntee jika kajatniñu-i te kaje'nte yutnu yuku te ñatuvi kaxinte-i inka-nu yukuan ku ja ñativi ka iyo kua'a ko'yo nu ñu'un, te kuiya jana'an chi yukee kuun xiko xi kuun xiko uxi tnuntoo nuni jin ntuchi te vitna ci uxi uni, uxi kuun nka tnuntoo kaa kachi-ña.

YA'VI

In kivi dominku uni ñayivi kanteka vuru kua'an koo ya'vi te nu ya'a koo-i Ñuu Madalena nkani'in tna'an-i jin Chiku Ramos; kaja'a tna'an-i jantentatnu te kantatnu'un-i kua'an koo-i.

Chiku- Ntee ki'in koo-ni jin vuru.

Ñayii kanteka vuru – Ya'vi Ntinuu ki'in koo-yo.

Chiku- Nu ki'in koo jin-ni.

Ñ.K.V.- Ntoko iñu, tikua jin tichi kujixiko-yo, te ntijin ntee ki'in-ni.

Chiku- Suni ya'vi Ntinuu ki'in-sa, naa ora jaan koo-yo Ñuu yukuan.

Ñ.K.V.- Nu ki'in xeen kukaka-yo chi jaan-yo ka un'un jañini te nu kuekajika-yo chi ntee ka una ja kua jaan-yo.

Chiku.- Naa saa kivi kuoo-ni yukuan.

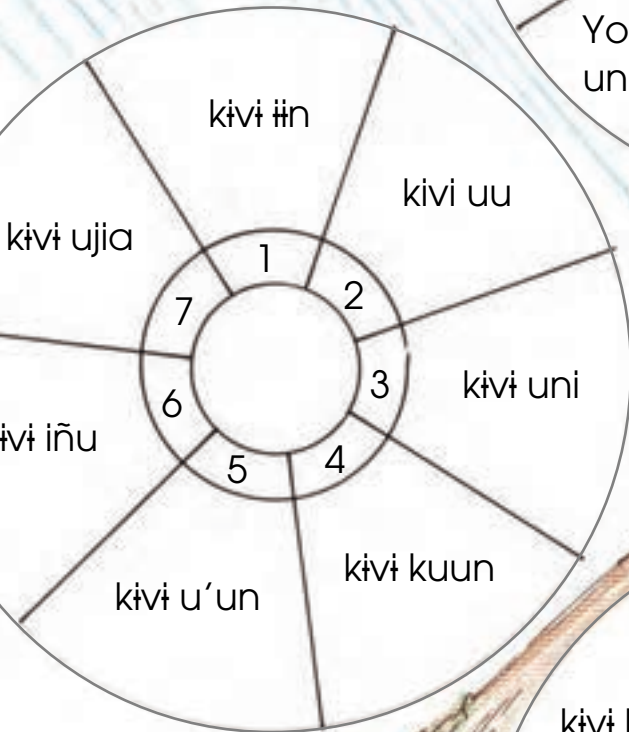
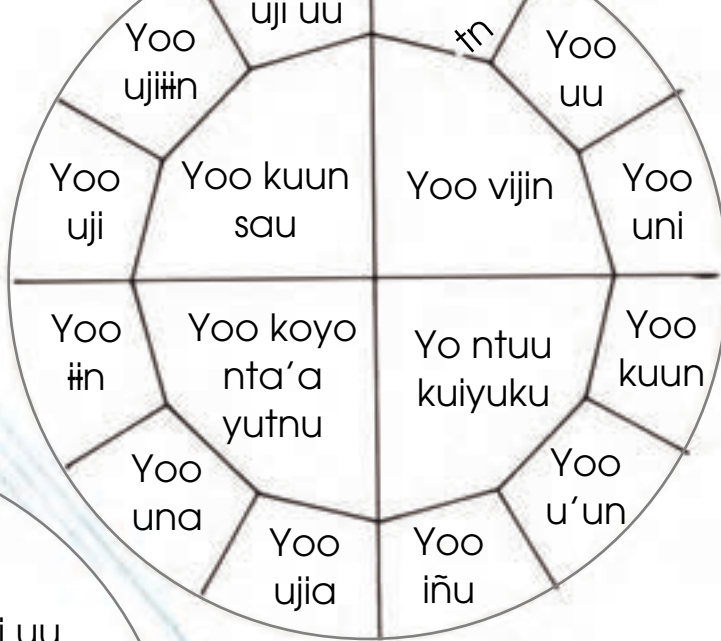
Ñ.K.V.- Uu tee ya'a chi uni kivi kukoo-te, te saña chi uu ni kivi koo-sa.

Chiku.- Nkuta'vi-sa vee koo-yo ki'in-sa te ka'an-yo.

SKUA'A-YO TNU'UN KAJIYO ICHI NINU JIN TNA'AN-YO TE KUKUA'A-YO NU KOO VIKO VE'E SKUA'A.

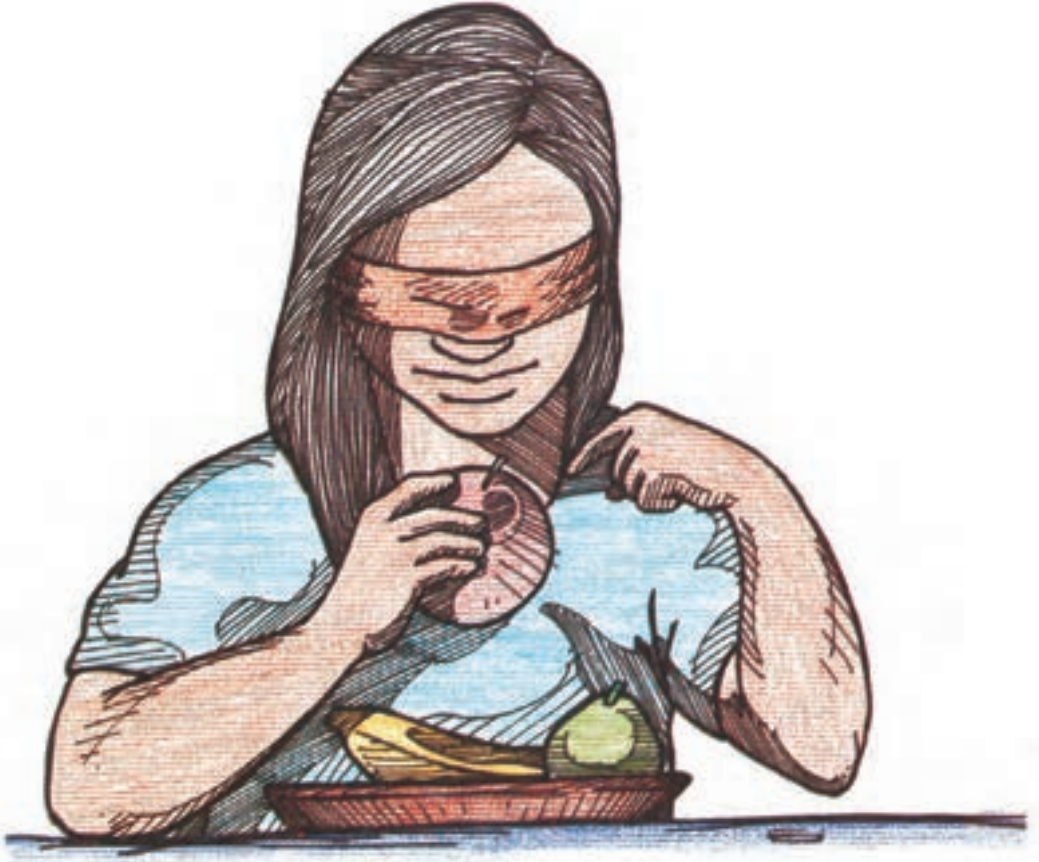
NAA KOSIKI-YO

kosiki-yo jin yoo, kivi jee

NUU KUU

TNAAN JA VIXI NU ITNI TE KUÑA'AN IN
TNA'AN-YO, NA KACHI NU KUSIKI-YO JI'IN-I
TE KUINI-I JA LUU XEE KUU.

KASI VA'A NUU-I TE KAKATNU'UN

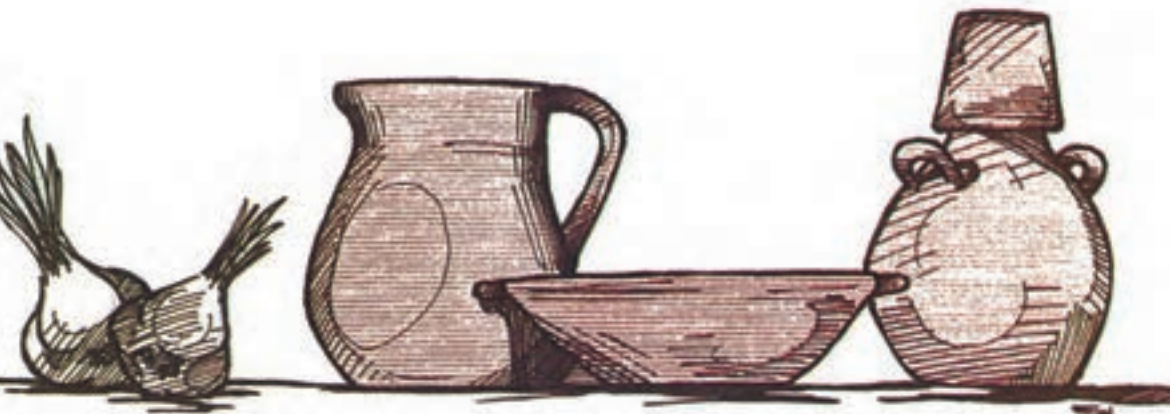
Naxi nani,
Naxi oo
Nuku kuu
Vixi xi iya
Uwa xi jatu
Naa xiko
Ku kua'a-Yo in nu tna'an-yo
Na va'a.

Naxi ja'an xiko
Kuu kaji-yo xi makuu
Ntee nu oo
Ja kene xi ja kuun ku
Oo tna'an ya'a Nuu-yo
nasaa ntee
Ntee ku nu kuya'vi

TEE-YO

TEE-YO SIVI JA NTEE NU TUTU YA'A.

Ntu'un nitee-yo ya'a nta tee-yo ja kunteka
uni kuun tnu'un.

A JIANTIÑU-YO JISO

A jiantiñu-yo jiso, yata yana'a nakani tata ña'nu yaa kue'e vi'i nuu nika niso yata ñivi ntaka nuu yaa nkuvi kua'a; nuni, nuchi, ñi, noo, nika, yuu ñuiti, yutun jin inka nantiñu ka,ni in kiti, ntuvi ñantiñu ñivi kue'e vi'i kuiya chi ntuvi ñanini-ra tun ko tiñu-ti, suni sa ya nsa'a ñivi ve'i sukua'a, ve'i ñu'un, jin na inka tiñu sa'a, maa niso yata-ra ntaka nu kuiti nantiñu. Kue'e tekuachi iyo ve'i sukua'a yuku sukun jikatu'un-ra ra tata ña'nu a ntuvi niyo kue'e kiti-ya na'an vi'i ka je nxiniko in tata ña'nu nakani ya no'o vi'i-ra chi ntuñani-ra jee ntuvi nkuvi kene-ra ichi nuu. Ne yata chiji kue'e vi'i ñivi ña'an Ñuuyoko nee xa'un kivi je niso yata-ra ntaka nu.

Rano' o tekuaichi naja jiani ini-ran ya nno' o vi' i ratata ña' nu, kivi nantu' un-ra ntaka maa' a-ran je kachi-ran nasa niyo, je naja iyo ya ntañu' un jee naja koo ya ichi nuu, a xin iyo kuaniyo nee yana' an.

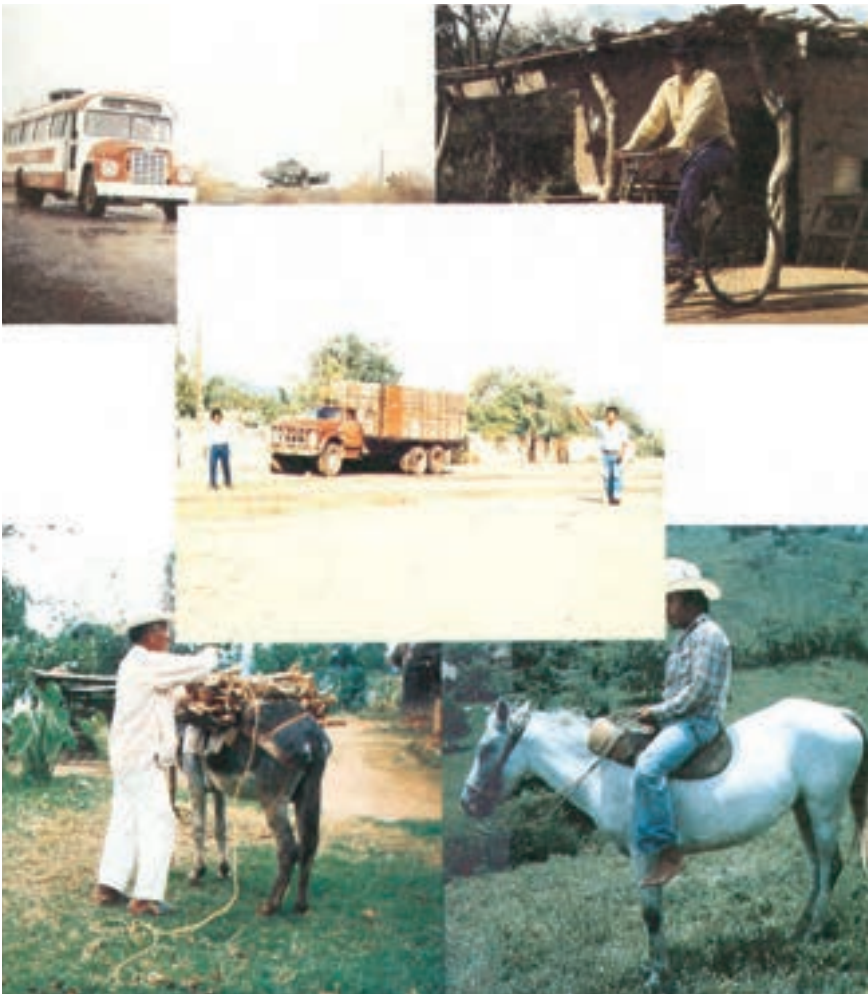
Ya va kivi in tu' un sa' a ntaka-yo, suni ntuvi niyo ichi sujie, nkukue' e nivi kumi kitì, iyo ka' a-ra, suni iyo kue' e kaa satiñu nu nute, jee suni jiso-jo natiñu velikua' an inka ñuu, suni iyo kaa jika sukun ya suni jiso vei, jiso nivi, jin ra inka natiñu vei, ya vitan je kue' e vi' i nivi ntuvi jiso vei ka ra natiñu ntuvi ni jiatìñu vi' i-ra ka ra kitì, maa kaa jiatìñu-ra ya vitan, rano' o tekuaichi katu' un-ran ra tata ña' nu najie' e va ntuvi niyo kaa, kani xini-ran najie' e va iyo ya tanñu' un, je naja koo ichi nu.

NTA TNU'UN-YO

Ya'a kuvi rakiti chinei-ra tee iyo nu ñuu, je suni jiso-ra nantiñu ratee ña'an nu ya'vi inka ñuu. Kune'ya-ran chiji ya'a iyo in tee jiso yata yutun, je sukun va no'o-ra Yata yana'an.

Rakiti ya'a chi xiko kue-ra-ma nu iyo ya'vi, je je suni kue'e nivi kuya'vi rayukuan.

Kiti Kuya'vi

Tee naxi ka oo-ti, te naxi jikoo-ti nu maa-ro
na koto-ti, ntee ki'in-ro ji'in-ti yuku, na saa
kuntée-ti nu naxiko-ro-ti.

Ntee nu ya'vi xiko-ro ti.

Nava'a

KUNE'YA-RAN KUA IYO CHIJI YA'A, NEE
TU'UN KA'AN YA KA'VI, JE SUNI SUKUAN
SA'A-RAN RE TUUN NKUVI NKA'VI-RAN.

KA'VI, KA'VI, KA'VI

Ka'vi, ka'vi, ka'vi, je kuteku-yo nivi
inka rajiani.

ka'vi, ka'vi, ka'vi, anima na'an ni
ra natiñu kino'on.

Kino'on-ra kino'o, je kinɪ vi'i ini-ra,
ra ita tumi.

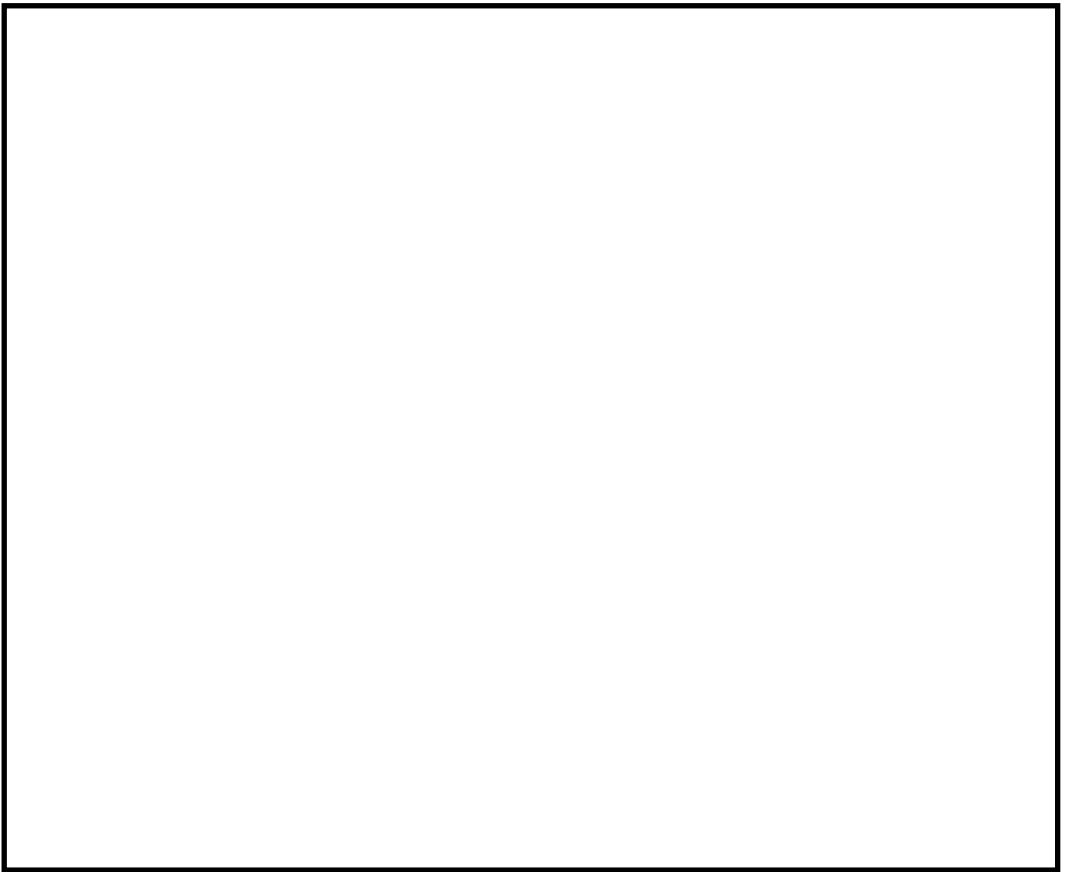
je ra nani, ra ñivi nasa'a siɪ,
soko'o tiun.

Ka'vi, ka'vi, ka'vi, kuvin tu'un kavi
steñu'un suni suvin kuvi

Kuvin in tee jini, jin ya yikin,
kuvin ya'a nku'vi.

Te-ran in tu'un ka'an ra xini nani kuvi, nu nune chiji ya'a.

ÑAYIVI KAJE'EN NUU YA'U

Kanuu xiin "YA'U", naa ntatnu'un-yo nte kuu, nte sa'a, ntee iyo tee na'in kajee yukuan.

Nuu ya'u kuu nuu kantututu tna'a-yo te inka ñayivi kajee nte inka ñuu ika, kajee xiko jee ineva'a si kaje'en kuaan jee keiñu'un ve'i, tna'an mayo te ñayivi kajee ñuu iyo yatni, kajee xikoo titi vixi natnu ntika, tukuee, te inkaka titi vixi jee iyo nuu ñu'un i'ni; te ñayivi ntee nuu ñu'un vijin, kaxiko nte'e vixi, nte'e tutnun, tikuiti te ntute kuijin.

Nuu tuu kanta xu'un tna'a-yo kuan nti'i taka jee keiñu'un, sini kaxiko eku nuni, ntuchi, si in kiti natnu chuun, litu, lanchi, si in stiki.

To'o kajee ñuu ika natnu Nteya, Ñuu ba'nu, Ntinuu, kaje'en xiko-de sa'ma, ntijin, taxini, tikachi, yuu, nto'o nuni, ntuchi, tee teka jee eñu'un-yo jee kaji-yo jiin se'e-yo si jee kuatniñu-yo ve'i-yo; natnu ya'a, tinana, tikuiti, ntichi, kisi, kuñu, tutu jin yutnu ka'yu jee keitniñu se'e-yo ve'i skua'a, nava kuu sa'a tniñu-i.

Luu xiin kasa'a tna'a-yo chii nuu tuu kuya'u jee kaxiko tee kuan jee keiñu'un, kasama nuu jee intiso natnu: ista jin ya'a si ñiñ, kuñu jiin ista stila, nitka ntoo si tukuee jin tikuiti, nte'e vixi nte'e tutnun jiin ntuva iyo nuu ñu'un i'ni tee nuni jiin ntuchi, tee sukuan kasa'a-de nade jiin takaka jee eji-yo.

Sukuan casa'a tna'a-yo tee kani'i-de jee keiñu'u-de; e keini-de nasa ntee taka ntatniñu tee jee ntee ka'aka, kaje'e kue'eka-de nava koo unu ya'u jee kajeen-de; tee nuu tuu kuya'u ni tuu kuu sama nuu-de jee intiso-de, yukuan keikan ika-de jee keiñu'u-de nuu inka nayivi tee kacha'u-de ntee nuu una kivi.

CHOO TNA'NU JIIN ISU

in kivi ni kanaketna'a-di tee nikantatnu'un-di, ntee sa'a-ni ñani nikatnu'un isu, tee choo nikachi saa nintee-na jee nijee'en kono-na tee mani nikatnu'un choo, ya'a ika nuu-na.

A jee ntaa kuu jee ino xiin-ni nikachi choo jin isu, sukuan kuu nuu kuni-ni de kono-yo nikachi isu tee choo nii kachi kuu, mani kachi mana kono-yo tee yukuan kukaji ini-yo na'in-yo inoka nikachi choo tna'nu, nikantatnu'un mani-di tee nikantuku-di in kivi.

Choo ni sa'a tutu tna'an tee nintatnu'un nuu-di nadí jee kono jiin isu, ntí't choo nikakusu xiin ini tee ntí't nikakachi chinteña'a ñani nava kuntei jiin isu; ni jee kivi nikantatnu'un tee nikakejee-di keino-di, tee choo jee enikantatnu'un, yatni yatni nii niyuku-di yu'u ichi, kuee kueeni ika isu kua'an tee ichi nuu-di nika'an choo, eni kee-na ya'a, yukuan isu nikeje inoka tee nijee inka ichi tee ichi nuu-di nika'an tuku choo, e kua'an-na ya'a tee saa nino xiinka isu nta'u tee ni jee ntee je'e yuku tee ununi ninto'o-di tee yukuan taa nii kuntei-di, vaka nii kukava-di tee kene'e-di yaa-di jee nii yauu xiin-di.

Sukuan nii kachintei tna'an choo tna'nu tee nii kakuntei-di jiin isu.

Ntakani inka tnu'un nuu tna'an-yo

Tekuachi kune'ya-ran tu'un kin chiji
ya'a, kuvi tu'un natu'un ya uvi ñivi a xin vi'i
ka. Ya va kuvi tu'un natu'un nani jie re
tuun kuvi-yo kukuentu-yo.

-A na'an tee ka'an-o pelu

-Na'an tee pelu, tee suchi, sa'jin taji Luciu, ya kie'ene
kuan Ñuu Ñduva, je kachi-ra ya kuka vi'i.

-Suvi tee suchi pelu chi iyo oko uxi kui'ya

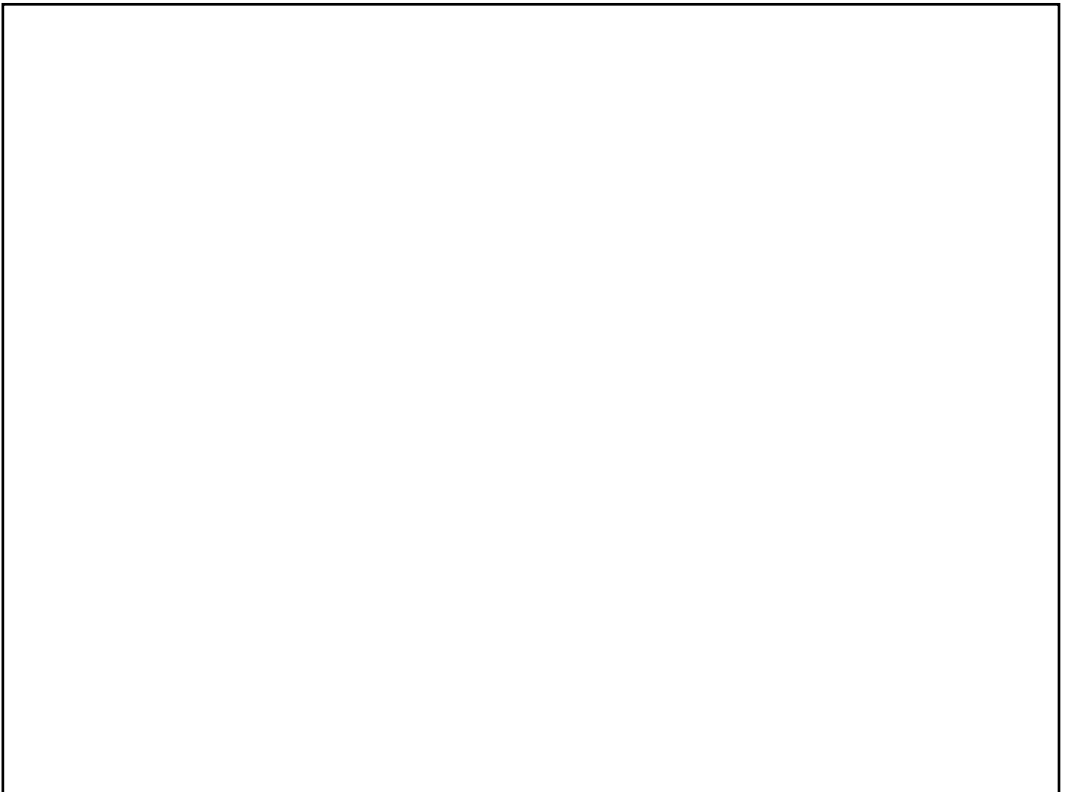
-Sa'o cuenta, jie kuka vi'i. tee ñu'un iyo ya kanta Ya'a.

-Ya'a va

-Kuvi, re tuun ñuu. Ki'ji kune'ya jie ya sukua'a. Kani ini-ran
ne va kuini sukua'a jin.

-Ita se'ya tee nani Jua ya iyo ve'i xiko nantiñu.

Tee kuachi tee-ran inka tu'un natu'un chiji ya'am, kuvi
natu'un cuenta uvi-ran a xin vi'i ka.

TNU'UN KI'IN IKA

Ka'u-yo ntxe ka'an tutu ya'a tee sukuan
sa'a-yo inka jee ntee ichi chiji.

TNIÑU HUEE _____ TNIÑU YACHI _____

ÑUU: Ntinuu, Nuntuva; oko uji kivi yoo ujia kuiya in mil in
ciento kuun xiko uji kuun.

NAA NUU KI'IN: Lalo Cruz Miguel

NUU NTEE-YO: Emiliano Zapata numero uji Ntute Koso,
Yukukuii

ÑUU NUU KI'IN TUTU: Ñuu ka'nu, Ntinu, Nuntuva.

TNU'UN: Kachi tnu'un-na kontetu-ni nuu ya'u kivi uji
yoo una na jee-na.

TEE TAJI TUTU: Celsu López Núñez

NUU NTEE-YO: Jacinto Kanet número kunxiko

YO'O KAA: _____ SiVi: _____

Vitna te maa-yo jee ikan ichi chiji.

ÑUU: _____

NAA NUU KI'IN: _____

NUU NTEE-YO: _____

ÑUU NUU KI'IN TUTU: _____

TNU'UN: _____

TEE TAJI TUTU: _____

NUU NTE-YO: _____

YO'O KAA: _____ SiVi: _____

Kuneya-ran tu'un nee chji ya'a chi suvi-ra
kui tu'un ka'an yata-yo.

ᄃᄆ.- Tu'un	yaa		
Uvi.- Ini'i	vi jin	Nakui	
Uni.- Va'a	Niva'a	Kanu	
Kumi.- Uva'a	Vixi	Kiyt	
U'un.- Ika	Yatin	Nee'e	
Iñu.- Vi'i	Kini	Kaji	
Uxa.- Sukun	Ñuun	Nu yayi	
Una.- Satiñu	Kuxi	Ka'a	

ÑU'UN NU KUU VA'A

KUUN TEE kajitu ñu'un kua'an koo ichi ja'a yuku te nu ya'a koo-te ichi Yuntsi nkani'in tna'an-te ji'in tsina te nkaja'a-te jantentatnu nuu-ña te kantatnu'un-te kua'an koo-te.

TSINA JIÑA'AN.- Ntee ichi ki'in koo-ni taa.

TEE KAJITU.- In-te ka'an, saña chi itu iyo yu'u yute Ja'a Yuku jikutu-sa, chi mani ja ñu'un tnuun kuu te na kuun xeen i'ya savi chi kunte'yu te makuu ka kivi tata, vitna chi va'a ni iyo ñu'un.

LINU KACHI.- Maasa chi tintu Ñu'un kua'a jita'vi-sa ñu'un chi ja ñu'un nta'vi xeen kuu te jiniñu'un ja ta'vi te ntasaka sa jite te ja'nu in, in tata kivi nuu-i.

KACHI TOÑO.- An te saña chi itu Yoso jikutu-sa te ñu'un yukua chi suni ñu'un tnuun tna'an kuu te va'a xeen kuu itu chi nu va'a ni kuun i'ya savi chi kee in yaka niñi, iñu ñunu ntsichi ji'in ntuchi ava.

NANTU KACHI.- Saña chi ichi yuku jiin ma ki'in-sa ntasa'a vii-sa itu te ke'nte-sa taka yutnu kuechi te ka'mi-sa-nu, yukuan chi makuu kivi ixintsiki chi nkuu kawa xeen ji'in yatakaa kivi tata koto nu kute nuni chi ñu'un nta'vi xeen kuu, te ntijin ntee ki'in-ni ja ntiso-ni nto'o.

Kachi TSINA.- Suni Ja'a Yuku jikoto-sa itu te sikoo-sa tikua ki'in nu ya'vi ntsinuu.

KA'AN TEE JTIU.- Naa ja'an chi'i-ni itu-ni ja luu xeen kaa viyu te suni kajjiñi kua'a nte'ya xini yutnu kui'i.

Kachi Tsina.- Ñatuvi naa ja'an kivi chi ñu'un va'a ñu'un yuchi ku maa-i ñatuvi sikuini-sa-i ja'an.

Kuntatnu'un-o jí'in tna'an-o siki tu'un kajo
ichi chiji.

- Nava'a nte yoso kuntani'in tna'an-te naku ñaja'an koo-te ini ñoon.
- Naku kanuu ja koo ñu' un yoso.
- Na kiti ja'an koo yuku nu yoso chi ñatuu kuu kivi-ti nu oo tneñu.
- Nu kuu ja iyo ñuu-o.
- Nasa kiti nteka-o.
- Naa kajito-ti.
- Naku koto-o kiti.
- Kuu kivi tata te saka ntuchi un ñatuvi ñu'un iyo.
- Ntee ñuu kuu ka tnunto'o, nu Ñuu ka'nu xi nu Ñuu lule. Te naxi kuu ja oo ka tnunto'o.
- Ka'an-o nu jiniñu'un ja sa'a triñu tutu ñayivi ñuu-o xi ñatuu.
- Ntee ja chintee-o tata nana-o. Te naku chinte-o-ña.

'Ka'vi-o tnu'un kajjiyo ichi chiji, nava'a
kuini-o ja sama, 'kaka'an-o, nantuku-o
inka tnu'un sama ka'an.

Nasa tiun kumi-nu ve'i-un
Nasa chuun oo ve'e-ro
Nasa tsila iyo ve'e-ro

Vii oo li'li
vii iyo sto'o
Oo vii slo'lo

Kisi nan-rri kuu
kisi nana-ni kuu
kisi nana-ri kuu

Jasi xita ja kokin-o
Ista sa'a je tekku-o
staa taa ja kuteku-o

Vii iyo tikuve
Vii oo tikuva
Vii iyo tsikuva.

TNU'UN KAKI'I YU'U

KA'VI-YO TNU' UN KAKI'I YU'U NTEE ICHI
CHIJI TE NTATNU'UN-YO JIN TNA'AN-YO
KOTO NTEE-YO KA'AN YACHI KA.

Ntuchi ntichi tnuun kuu, ntuchi tnuun neva'a Chinto.
Chinto neva'a ntuchi tnuun, kuu ntuchi ntichi tnuun.

Yuku ntuku Nantu ntuku.

Ntuku ntuku Nantu yuku.

Vitna te ntuku-yo uni ka tnu'un kaki'i yu'u tee-yo nu yukun
ichi vee.

Ka'vi-o tnu'un kajiyo ichi chiji te kani ini-o
nu kuu, te kutee-o nu tutu mac-o.

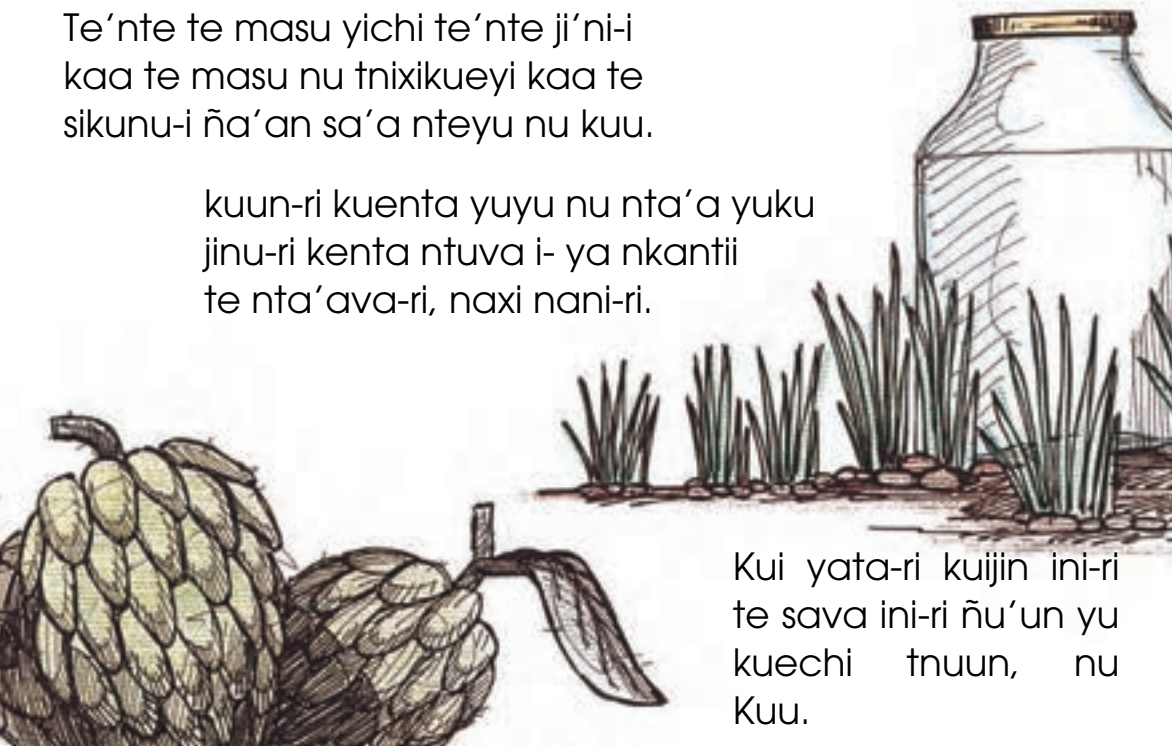
Jinu te ñativi ja'a-i ntee
te nu ntukua'a xeen chi
jiso-i taka ja ya'a nuu-i

Sia'a yo'o yute te masu ñayivi,
masu kiti kuu-i, na in kuu.

Te'nte te masu yichi te'nte ji'ni-i
kaa te masu nu tnixikueyi kaa te
sikunu-i ña'an sa'a nteyu nu kuu.

kuun-ri kuenta yuyu nu nta'a yuku
jinu-ri kenta ntuva i- ya nkantii
te nta'ava-ri, naxi nani-ri.

Kui yata-ri kujjin ini-ri
te sava ini-ri ñu'un yu
kuechi tnuun, nu
Kuu.

YA TAJI-YO

Ya taji-yo kue'e vi'i kuiya ya iyo, ne saa nteku tee tiumi, tee tiumi va nini sako'o, chi kue'e nu nikote-ra nu ñu'un ña'a-ra yu'u nute nanuku-ra nu iyo kajin je taji-ra nani kuvi kuiti ya taji saa je ntañu'un taji-ra, ya vitnan je ntaka niivi jini satiñu sukua iyo ya yaji niivi teku ne ntañu'un.

Rano'o tekuachi tu'un nu taji-yo chi a jini-ran naje'e chi ñako'o ya yaji-yo, katu'un-ran tata ña'nu te sukua'a jin-ran ne ichi kiji tu'un taji, yata ntuvi niyo ka'a taji soo ñatiñu-ra yutun iyo xen xini.

Tekuachi kuvi katu'un-ran niivi inka ñuu na saa va niyo yata, a kue'e niivi taji ne yata chiji ka, ya vi ntan je sun metu'un ñuu-yo iyo tiñu taji

Kuaiyo Ñuu teyu va iyo niivi taji ntaka nu ya kuvi nuchi, nuni, tikuiti, ne'ya, tikumi, aju, tinana, kulandru,

yutun tichi, nika je'e, tikue, peru, jin inka ra vixin, yutun, yavi, ita, ya kuvi sava-ra tiñu taji, rano'o tekuachi na saa jiani iniran a ntaka ya taji-yo iyo tiñu nu ratee nee ñu'un, kuvi natu'un-ran jin tankuachi-ran je tu'un taji, a iyot tañu'un kua niyo ne yana'a, a xin sama iyo.

suni kuvi katu'un-ra nataji-ra ka ya tañu'un ka'vi ini-ra ñiivi ya tu'un taji kuvi tu'un viji vi'i, sukua iyo kue'e vi'i ñuu nu tiñu saa, kue'e rano'o tekuachi ntuvi jini-ra taji-ran chi ntuvi xine'e tata-rama-ran ya tiñu sa'a ya taji. Suni iyo inka tu'un jini-ran ya ratee tiumi ntuvi sukua-ra je vatu-ni teku-ra yana'a, so jiani ini-ra na saa ko'o ichi nu rate ya'a chi tee nichu kui-ra yo a sukua'a-o je ni ntuvi jini-o na saa nuni, nuchi xin inka tiñu taji nu ñu'un. Ya vitan je ntako natun nu ya taji a kua iyo nu rañiivi taji kua iyo ñuu teyu.

Tee kuachi nasa-o in yukun suvi-ra natiñu jiatñu ra ñivi satiñu nu ku'u, je te-o-rama nu yukun iyo chiji ya'a ra natiñu sa'a na'a jin ya kaa.

Natiñu kuya'vi

Natiñu sa'a na'a

Nakani-yo nasa sa'a-ra yutun yoso xini ra xiniki satiñu nuu ku'u Je te-o-ma nu yukun chiji ya'a.

Tee kuachi na tiñu sa'a in, in rañivi iyo chiji ya'a. Ratee na tiñu sa'a-ra, ña'a ña'nu, tee luli, na'a luli, Ntuvi iyo nu tiñu sa'a-ra iyo ka'nu je suni iyo-ra luli va ntuvi ni tiñu sa'ara ja kachi-ran najje kuvi je te-ran nu ra yukun luli iyo chiji tanu-ra ñivi.

Ratata jia'nu ya na'a nini-ra sa
satiñu-yo je koo ya ka'ji-yo, je ya yukun va
satiñu-yo su nee ntañu'un jin rase'ya
kuachi-yo Kune'ya-ran chiji ya'a iyo-ra
tata satiñu jin ra ya xina ñu'un: Retuun
nkuvi ne'ya-ran in, in ranee chiji ya'a.

Tee kuachi katu'un-ran: Kuvi satiñu a kumi-ran a xin u'un ntankuacgi-ran je katu'un-ransiki tiñu taji ntaka nikin ya kuvi: tinana, nuni, nuchi, nuka, ya'a yutun, jin ra inka ka.

- Nasa ke-on ra natiñu.
- Ne in va tava ka ya va ra tiñu sa'a.
- Nasa yoo je jia'a ya yaji-yo.
- Ne nu va va'a ka jia ya kaji-yo.
- Ne ñuu, ñuu nko'yo satiñu-ra ka.
- Ne nu xiko ra ta-on ra kiene nu ñu'un.
- Na sa'a chuna-ra nu ra satiñu.

TNU'UN NAKANI SIKI SAU.

Kanakachi tee ne'nu ñuu savi jee niyo in kuiya jee tuu nii kuun yachi sau te kukueko xin ini ñayivi nti'i taka ñuu savi, yukuan tee yi'i tniñu nuu in ñuu nani

YUKU ME'ÑU? ÑUU NTINU nikasa'a tutu-de nti'i se'e ñuu te nikantatnu'un -de ntxe sa'a-yo chi tuu kuni sau kuun, te in tee ini xiin nikachi nuu kuni-ni nani maana kiki'insau o kuan-ni kuñu koso-na ki'in jiin-na.

Nii keitnu'un ñayivi ñuu de nikaje'ni in stike tee nikaje'e-de kuñu nuu tee nikachi ki'in ntuku ntute, te nikakachi nuu-de kani va' a xini-ni chii nuu tuu ni'i-ni sau, ka'ni-yo ntijin; nikuntijin inka kivi tee kua'an-de nuu kaje'en kakan ñayivi ñuu ntute ntitna kuiya kivi uni si kivi jia'un yoo u'un; yukuan ninakuetu-de, nikan-de nuu antivi naa taji sau quiji, nii chintiyi-de nuu ñu'un kuñu ntiso-de tee nintiko-de ve'i-de; kueko xiin ini-de nene-de je'e in yutnu chi tuu kuni sau kuun tee yukuan nii jee in tee ne'nu nani "I'YA SAKARAMA" te nikachi

taa kani xiin ini-ro, maari chinteña'a-ri ro'o, ne ne'e jiin-ri te kachi-ri nuu-ro ntexe sa'a-ro nava kuu skuiku-ro jee nikachi-ro nuu ñuu-ro.

Ne'e jiin-ri naa ki'in-yo ntee nuu iyo ntute ntee ini yuu, te yukuan kuachi-ri ntexe sa'a-ro ni kachi "I'YA SAKARAMA", nikajee-de nuu iyo in mini ka'nu te yukuan ni kachi nuu tee eñu'un sau, naskane-ri ko'o ka'nu ya'a nun ntute te ntava-ro ini te ya'a ki'in jiin-ro ntee nuu kuun sau, te yukuan ntuku-ro nti'í jee iyo natnu isa, yikin yute ntichi, te yukuan koso-ro ki'in no'o-ro ñuu-ro te kakan-ro in yuu jee nuu tee ntee tniñu te yukuan chuku-ro nti'í je ntiso-ro; sukuan nisa'a tee eñu'un sau naa ninajee-de ñuu-de, in nunta nii ya'a te nikun xiin sau.

KUKAJI INI -YO.

NUU oko yoo iñu kuiya
in mil inn ciento kuun
xiko uji kuun, tee ntee
tñiñu nin nuu Ñuu Savi,
nikatni-de ve'i tñiñu jee
chinteña'a nayivi nta'u je
kaka'an sasau.

Nikasa'a-de yukuan chi
tee kasa'a tñiñu yukuan
tu kaskuiku tu kajee nteka
yachi-de taka jee keiji
suchi kaskua'a te ntee-i
nai ve'i skua'a nti't u'un
kivi semana.

Te naje kuu jee nikasa'a-de
yukuan jin ve'i ntee tñiñu te
chinteña'a taka ñuu nta'u
iyo ñuu Savi.

Naa va'a je tee kakuu to'o
taka ñuu Savi kaka'an-de
nuu-yo nava yachi na jee
nti't je eji-yo te nanakua'a-de
nti'i xu'un nava kanta kuan
ña'a skua'a je kaji-yo in yoo.

NTEXE KA'AN

Naa ka'u-yo tnu'un ntee ichi chiji ntxe ka'an, tee nuu ka'a-yo tnu'un stila ntxe kuu.

Inii-na, nta'i-na, etuna, ini-na kachi-na, nuku'un ini-na: nava'a nuu tuu kuu-na, nava'a nuu tuu konto'o-na.

Nantemaa tuu kaji'i, nantemaa tuu kanto'o yukuan ki'in-yo.- Nava'a.

Tuu ini-na nuu kukueko ini-na jee nikaji'i nti'ti tna'a-na, si jee anio nta'u-yo tuva kuu kunte tutu siki ñu'un.

SHN KAKA'A-YO TAKA ÑUU

Naka'u-yo ntexe ka'an taka tnu'un ntee nuu tutu ya'a de tee-yo siki yukun iyo ichi nuu ntexe ka'an maa-yo.

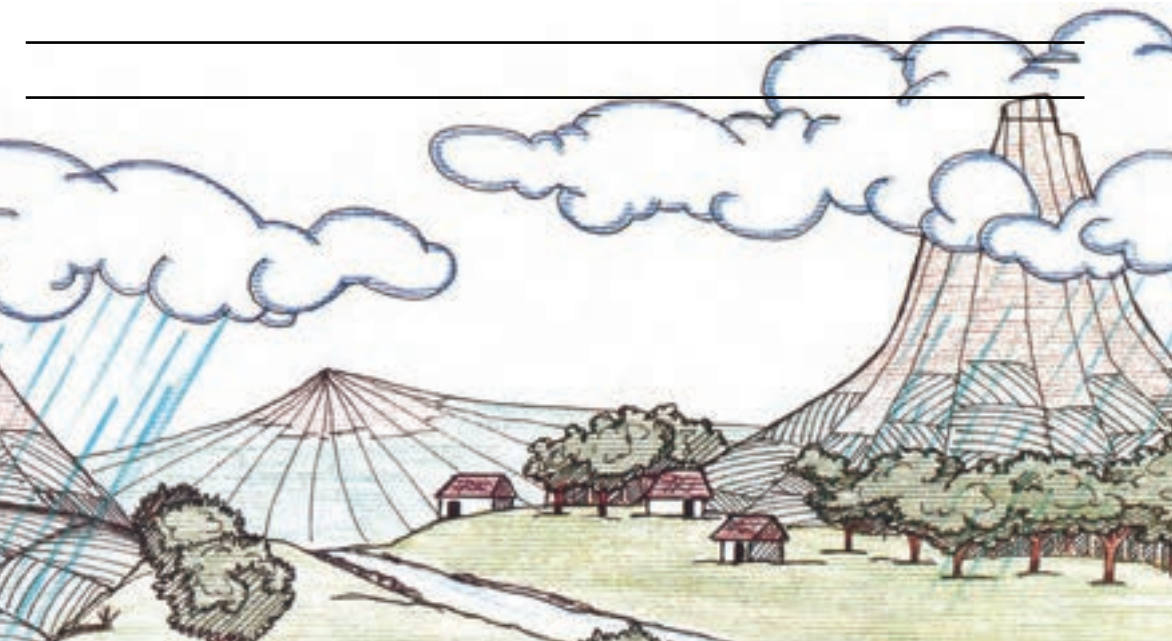
1.- kanuu xiin ntute.

2.- Ntee xini yoo u'un keje sau kuun.

3.- Ntee kee sau yukuan kataji-yo nuni si ntuchi.

4.- Nti'í niyuu ñu'un chitu ntute ore kuun xiin sau.

5.- Ka'u xiin kuu ichi ika-yo ore kuun xiin sau.

TNU'UN NIKANTA TNU'UN-YO.

Kona'a-yo ntxe nikantatnu'un-yo ora kakana tee iy'i tniñu yo'o tee kantutu-yo de kanakachi-de nuu se'e ñuu, naa tniñu sa'a-yo, si naa tnu'un nto'o iyo nuu ñuu-yo, natnuu je kua'a-yo xu'un tee satniñu-yo nava kuu inka ve'i skua'a, si je inka ñuu veji kinte ñu'un-yo, te kakatnu'un tee ntee tniñu nuu-yo nuu iyo ini-yo satniñu-yo si namaa-yo jee kuu cuenta-yo nava tuu kinte inka nayivi nuu-yo.

Iyo xiin-yo je kakuni-yo satniñu-yo nava koo va'a ñuu-yo o sini iyo xiin tna'a-yo je tuu kuni satniñu.

Tuu naa ini-yo je nt'i-yo chinteña'a a tee si ña'an tee nt'i suchi iyo jia'un uni kuiya satniñu nava yachi kue'un ñuu-yo.

KITI VE'E

Tee kanee tniñu kakana ñayi ñuu ja na ki'in koo-i ji'in kiti-kutatna-ti chi jaan koo tee kusa'a-ti tatna.

Nteka Xika iñu xiko tikachi ja'an-ña ji'in-ti ve'e tniñu kutatna-ti, nava'a maku ni'in kue'e-ti chi iku nkakaku oko un'un lelu-ña te kuini-ña ja kukue'nu va'a-ti ku ja sa'a-ña in kisi ntute ñujan kaji'i-ti chi ñatuvi ja'an koo-ti ji'in nana-ti yuku chi ntee jañini kajaxin-ti, sukuan sa'a-ña te jaku, jakuni vekaya kiti-ña.

Lencha nteka oko uxi laxi'yu te suni ja'an-ña ji'in-ti nkakutatna-ti nava'a ma kukoku'u-tii chi yutne iyo ja kukaku uxi litu-ña kiti ya'a chi jika xeen ja'an koo-ti yuku chi maa nta'a yutnu kuu kakuini-ti koo vii, vii kaja'nu-ti chi jito ñukuun-ña ichi-ti. Jasi-ña xini ve'e kañu'un-ti nava'a maku chii-ti nu kuun i'ya savi, nu kakuini se'e-ña kukaa-i kuñu chi tnii-ña in laxi'yu te ja'ni yii-ña-ti te kuva'a nteyu kajaa se'e ve'e-ña.

Nana ja'nu Lupe ja'an ve'e tniñu jikatnu'un-ña nu iyo tatna kuu chuun chi nteka-ña ja'o-ti, kuun li'li, iñu koni te kuun ko'olo te tee tniñu kajiña'an ja ñatuu na tanta chuun ninkia, yukuan te ka'an-ña ji'in Lupe naxi sa'a-o te makuni'in kue'e chuun-o chi jantee ja kukeja'a-ti kukakin-ti te chitu oko ntivi kajakin in, in-ti te tava'a-ña uxi kuun ntivi ja nukava nti'i ntitna'an nuu-ti nu keja'a kanta ka'an kasun-ti te sa'a-ña taka in, in-ti nava'a kuta'vi vii se'e-ti, yukuan te nu oko uu kii kata'vi-ti te jito va'a-ña kiti kuechi yukuan chi ntika-ña nuni kikajiti, suni oo ñukuun ve'e chuun-ña.

Like nteka iñu ixintiki, kuun vuru ji'in uu nela ja'an-te ve'e tniñu nkakutatna-ti, vitna nkaku in-ti te ntuku-te yuku yute kuu kukaa-ti sukuan nteka-te ixintiki kuu ja vii kaja'nu-ti.

Kani ini-o nu va'a ka ja kunteka-o kiti tata xi va'a ka ja kuaan-o kuñu kukaa se'e-o, te sanaa nka'an Lupe kaka'an-ni tnu'un taka kiti koo nkantunaa-ni ja oo in kiti jito ntoo ve'e-o kiti ya'a kuu vilu te suni oo inka-ti, kiti ya'a kuu ina suni jito-ti ve'e-o kachi-i.

KA'VI-YO TUTU KA'AN "KITI VE'E", TE KANI
INI-YO NA TNU'UN TEE-YO SIKI YUKUN ICHI
CHIJI.

In.- Nu kaji'i lelu Xika. _____

uu.- Naxi kuu ja kakaya laxi'yu Lencha _____

uni.- Na saa kii te ta'vi chuun se'e-ti _____

kuun.- Ntee kiti kuini-yo kunteka-yo _____

UN'un.- Kani ini-yo na inka kiti kuu kunteka-yo _____

TNU'UN KASTNU'UN

KA' VI-YO TNU'UN KASTNU'UN NU
TNA'AN-YO ÑUU.

KASTNU'UN-SA nu in, in-i kaku sa a Ñuu ja kii koo-ni ji'in kiti tata kanteka-ni chi nkia koo ñayii kusa'a tatna ixintiki, tikachi laxi'yu ji'in vuru, suni kastnu'un ve'e tniñu nu in, in-ni ja masu na xu'un jiku'un chi sukuan ni kukuu-ti tatna.

NTUKU-YO INKA TNU'UN KASTNU'UN TE TEE-YO SIKI YUKUN ICHI VEE.

TNU'UN KA'AN YATA

KA'VI-O TNU'UN KA'AN YATA TE
NTATNU'UN-O JI'IN TNA'AN-O NU JAKU'UN
INI-O TE NU ÑATUVI NI JAKU'UN INI-O
KAKATNU'UN-O TEE XI ÑA'AN SKUA'A.

Nteyu vijin

nteyu i'ni

Ntixi vixi

ntixi uva

kisi ka' nu

kisi lule

yo'o kani

yo'o kuiti

Vitna te ntuku-o inka tnu'un ka'an yata te
tee-o siki yukun ichi vee

Ka'vi-o tnu'un iyo chii in in nta'a triñu te
kuini-o ja kaa, ntaa te nuu tachi ja ka'an-o
Vitna te koto-o naxi nkuva'a tnu'un ntee
ichi chiji ka te tee-o un'un ka.

Yokó

yoko

yokó

Kene yokó i'ni yu'u ntinto'o luli.

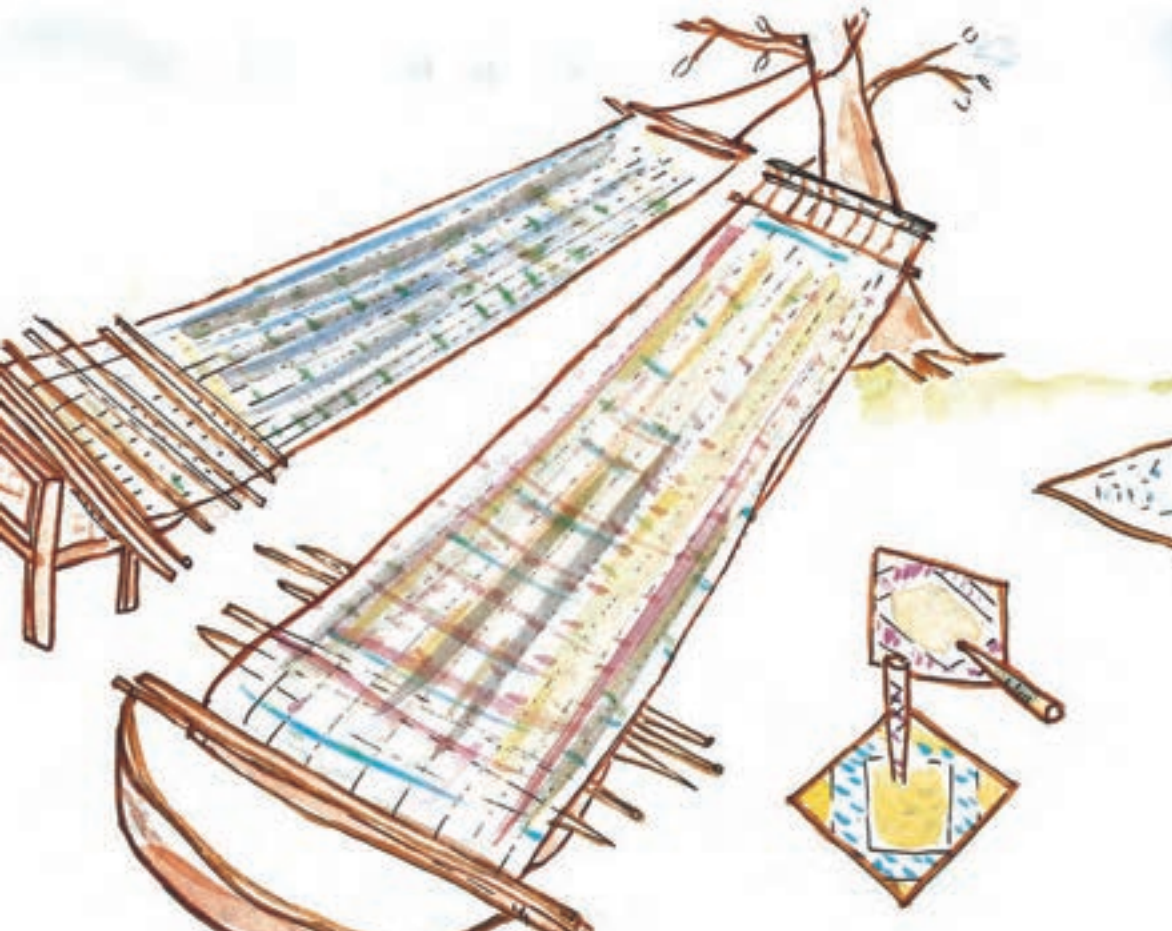

TIÑU SA'A NA'A

Rañiivi si't jin ñivi y# iyo ñuu-yo yukuninu kumi-ra vii tiñu sa'a na'a, je suni sukua iyo inka ñuu. Ñuu savi iyo nijnun, yata chiji kue'e ñiivi ninii tiñu sa'a na'a je vintan ntuvi yakua tiñu sa'a na'a, sokoto, kachi lanchi, xini yuku ñu'un, vichi, ko'o, kisi, tino'o, iyoo, sumit#n, yutun teyu.

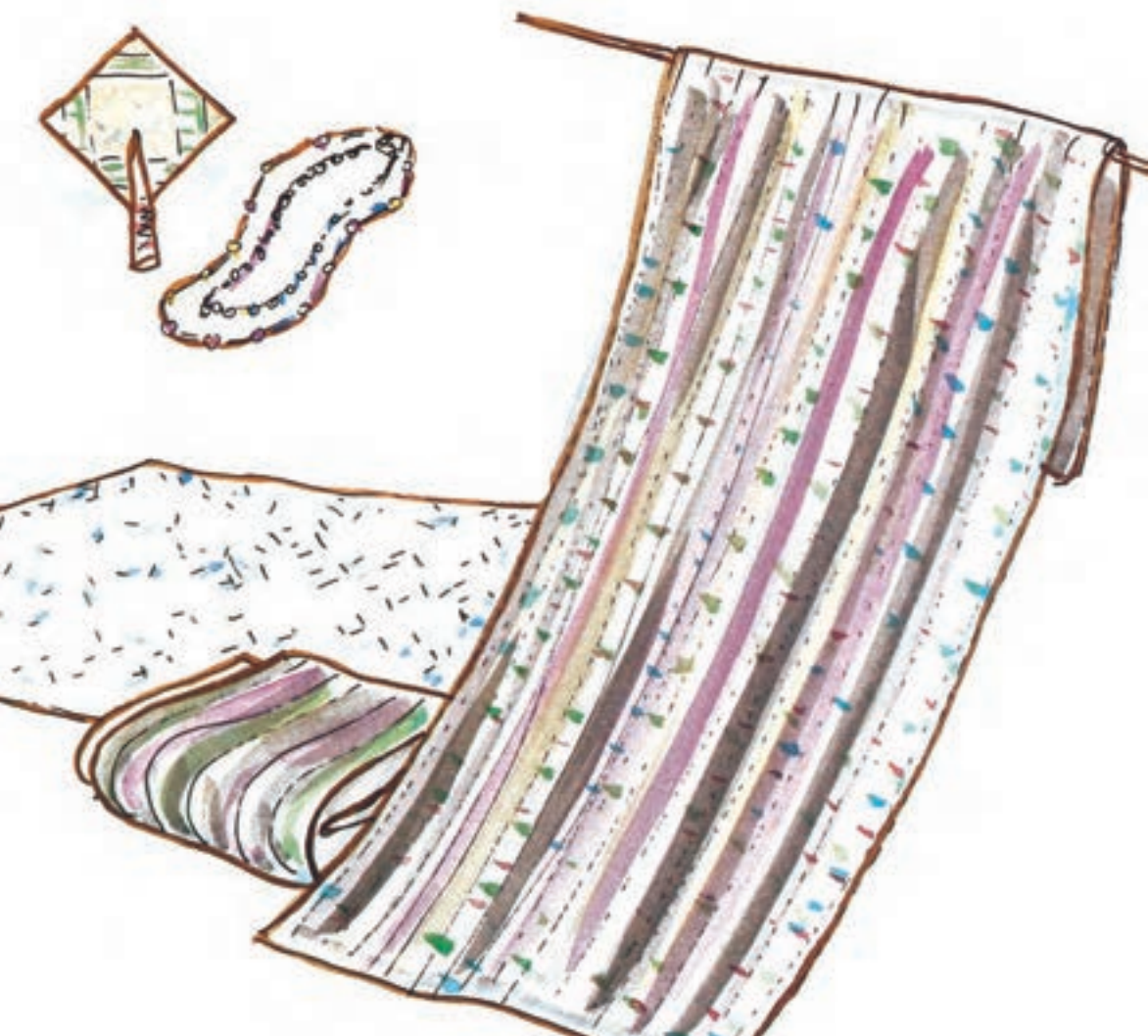
Ñuu-yo yukuninu kumi-ra ntaka tiñi sa'a na'a suvi va nakanin nu tutu ya'a sakua kukanu ini-ran, rañiivi yuku chi sa'a-ra xiyo kachi lanchi tuun jin xikin kachi vintan, jin sama yaa je ñu-ra-ma nikivi, suni sa'a-ra xiyo saka tekue'e, lee jin ra inka tekue'e sakua tuvi vii sa'a-ma-ra ra viko ñuu'un.

Tiñu sa'a na'a chi kue'e vi'i ni iyo ntuvi ka ni niivi jini sa'a kue'e tiñu sa'a na'a, tiñu viji kuvi kachi ra ñiivi jianu kuachi.

Rano' o tekuachi na ja kavi ini-ran yaa a metun Ñuu savi nijnun sa'a-ra tiñu sa'a na'a, vintan je kino' o siki-ran ya katu'un-ran ratata ña'nu jia'nu ne yata chiji vii ka jin ra inka ñiivi, re tu'un ntaka-ra nini sa'a tiñi sa'a na'a, naje'e va ntuvi vii ka rañuu jini sa'a tiñu sa'a na'a, ya kuvi tu'un jika tu'un rano'ote kuachi sukua'a kavi ini-ran re tun metu'un ñuu-yo iyo niivi jini sa'a tiñu chi kue'e nu iyo so'o su ntaka-ra kuvi ñiivi jiani ini ya tiñu sa'a na'a vii ma ña'nu.

Ya vintan je nkunetu-yo ne kanta to'o xiko rasa'ma nu ñuu-yo, kachi to'o nu-yo na kuvi sa'a na'a, ya kuvi-ran te kuachi ne vi'i sukua'a nakani ini-ran a ko'o tiñu sa'a na'a nu-ran ichi nu, naje'e va sukuita ñiivi tiñu sa'a na'a.

Tee kuachi tee-ran ra tu'un kaki yu'u a xin
ratu'un nasa ka'an chiji ya'a, nu iyo ra
tiyu luli a xin nu nune.

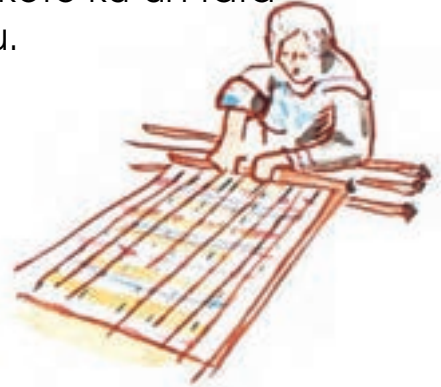

Tee kuachi kune'ya-ran chiji ya'a iyo ra nantiñu sa'a na'a ranivt jini sa'a maa.

Koto chi kuvi ku'un maa`
re kuvi jin vi'i nu iyo
ve'i-yo.

Nana chi kunu ña in
soo koto ku'un tata
Lusiu.

Tino'o chi kuvi ku'un
nute koo maa. Tino'o ya
chi sa'a ratee ñuu
kuiñt iyo ichi jia-yo
san ña-o nu xa'vi
nijnu.

Ya'a chi kue'e nu
sa'a-ra maa, ñuu-yo, jin
nijnuu, Ñuu Nduva je kuvi
kuatiñu-yo maa ku'un ra
nantiñu.

Tino'o stila ya'a chi
vaji inka ñuu to'o, je
suni kuvi kuatiñu-yo maa
ve'i-yo.

Tee kuachi kune'ya-ran chiji ya'a iyo in ra natiñu kivi kuatiñu-yo, je chukuva-yo nani nantiñu je nakani-ran na nantiñu nasa na'a kivi.

Nasa'a-ran inka nantiñu kivi kuatiñu-yo je chukua-yo ra nantiñu sa'a na'a kua niyo yata ya'a na'a, nu nune chiji ya'a

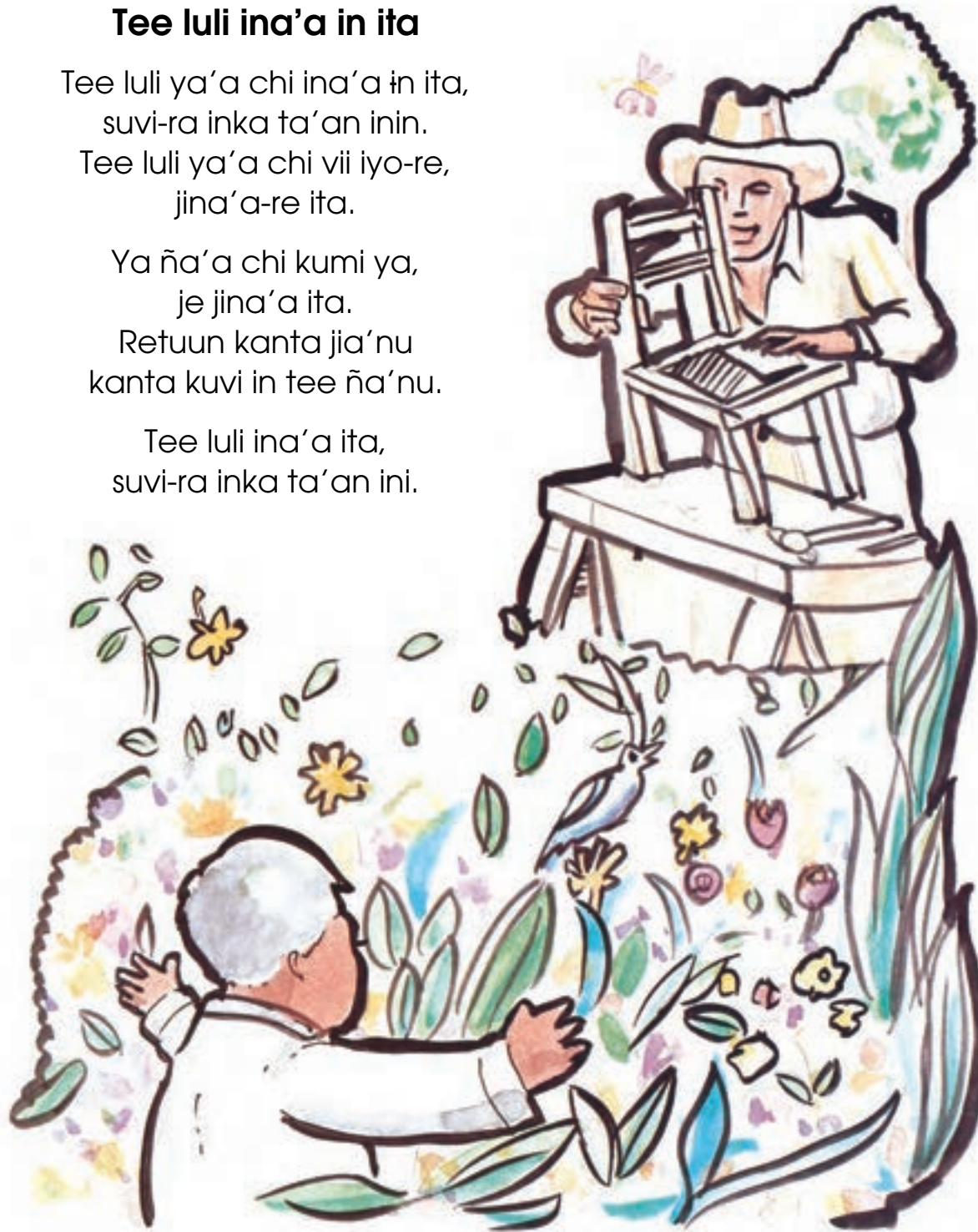
Te Kuachi kune'ya-ran chiji ya'a iyo in
tu'un ka'an siki ita luli, je kuvi tu'un ka'an

Tee luli ina'a in ita

Tee luli ya'a chi ina'a in ita,
suvi-ra inka ta'an inin.
Tee luli ya'a chi vii iyo-re,
jina'a-re ita.

Ya ña'a chi kumi ya,
je jina'a ita.
Retuun kanta jia'nu
kanta kuvi in tee ña'nu.

Tee luli ina'a ita,
suvi-ra inka ta'an ini.

NUU VEJI KOO ÑAYII ÑUU SAVI

Kantakani ñayivi, ja tee Ñuu Savi, nikajukoo xi'nañu'un kuitika nikee koo nu ka oo toto, nu oo kua'a Tnuyukun, suni ka'an tnu'un ja nikakaku-de nu uu tnuyukun na'nu xeen, ja'a yutnu ya'a niyujika kua'a ntute yukan ku ja nikaja'nu na'nu-nu, yute ya'a niyu nani "YUTA NTO'ON". kuu tnu'un ja keja'a-i nu nani kawa ii, xi kawa kuñi'na, nu oo yuku nikaxinani ñayivi jana'an "YUKU ANTIVI" mani ja nikajani ini ja xini yuku ya'a yustnee antivi, oo in tnu'un ka'an ja yuku ya'a oo nu Ñuu Ñuntiku te oo inka tnu'un ka'an ja nu Ñuu "YUTA TNO'ON" oo-i.

Kuu tnu'un ja nu ntu'u uu tnuyukun na'nu nikakaku in tee jin in ña'an te nika ta'vi-i, te vitna ja kuu kua'a tee Ñuu Savi, ñuu-de, mani kuun xeen savi, ni oo xeen viko ñu'un.

Nuu nikaya ñayivi Ñuu "YUTA TNO'ON", nikate'nte sava-de te sava-de kua'an ichi ñu'un vijin, te inka sava-de kua'an ichi ñu'un i'ni, suni oo tee kua'an ichi Ñu'un Ñu'ma te suni nani Ñu'un ntaa.

TNU'UN SAWINTANTA

Nuu nikakeja'a ñayivi nikantuku-i nuu jijukoo-i nika oo sutu, xi tee kataratnuni nuu-i, tee nikaka'an ja jintuku-i ñu'un jikakin ñuu-i ve'e ku tnu'un ntakani jana'an.

In ñayivi ya'a ninani l'ya nikantiso jana'an, i'ya ya'a nikastnu'un nu ñayivi Ñuu Savi, nasa jikoo-i, suni nikaxinani ña'a-i sutu i'ya ya'a, nani ntee vitna, "SAWINTANTA" te suni niyunani-ya sutu Ñuu Savi.

Ñayivi nikee ñuu nani "YUTA TNO' ON", su sutu ya'a nikaku nu ntu'u uu tnuyukun, te su-ya nikeja'a xi'na ñu'un ka nu Ñuu Savi.

Kuu tnu'un ja i'ya ya'a nikenta nu ñu'un Ñuu Tnuun, kivi yukan nintantuku-ya na in kuu jito'o ñu'un yukan sawa kinte-ya ñu'un yukan, te niyo in na ni ntani'in-ya te nikeja'a nikani tna'an-ya jin i'ya nikanti, chi mani-ya ku iyo nijini Sawintanta kivi yukan te nijani ini-ya ja i'ya nikanti kuu jito'o ñu'un yukan te nikeja'a-ya kani-ya nuu i'ya nikanti, te nu niñini nijini-ya i'ya nikanti nikee-ya yata yuku kua'an-ya te niku kua'a kuiti nu yuku te nijani ini-ya ja nikuntee-ya stna'kue'e i'ya nikanti te jani ini-ya ja nikunte-ya te nintuu ñu'un maa-ya Ñuu Tnuun.

KAKATNU'UN-O TE KUINI-O

NU NINTI'I NIKANUU-O TE NA JISA'A-O JA
JIKATNU'UN TUTU YA'A.

In.- Ntee nu vejikoo te Ñuu Savi _____

uu.- Na in nijukuu SAWINTANTA _____

uni.- Kakatnu'un-o naa kuiya nikajukoo ñayivi ñuu-o _____

kuun.- Naxa kanani ñayivi jija'nu ka oo ñuu-o _____

un'un.- Na tee-o na nukuu oo ini ñuu-o _____

Ñuu Tnuntuva jin ñuu ka kna'an tru'un ñuu Savi.

Ka-o kua'a ña yivi ka ka'an yu'u ma-o

Ñuu Tnuntuva, Yutentio'o jin Ñuu xee, te suni ka-o tee ñu savi
nu nani Baja California jin Ñuu Ko'yo.

Tee nu yukun tutuya'a nteni ñuu kna'-nu
ka oo ñayivi Ñuu savi, jani kakaku-i xi
knua'a koo-i kasatinu-i.

Tee nasa ñuu jini-ro ja kaka'an su'vani.

Kayu sisin teku ñuu kaka'anf ka Sa'a Savi.

KE'NTE-O TNU'UN

Nu ntí'i nikanuu-o te na nta tee-o ja kanu
ka te kastnu'un-o nu tee skua'a.
Nte'e-o tnu'un oo ichi kua'a te sukuan
sa'a-o taka tnu'un ntuku-o.

TEE-O UXI TNU'UN TE NTAKE'NTE-O.

Tnuyukun

Tnu yu kun

TNU'UN KA'AN-O

Ñayivi ka oo Nuntuva, kaka'an-i xa'on in sa'a sama, te sa'an Ñuu Savi, kuu ja ka'an kua'a ka ñayivi kusi oo tee ka'an ja yustnu ka Sa'an nani Sapoteko. Sa'an Ñuu Savi ya'a chi sama na'ni ka'an ntitna'an ñuu, na kuka'an-o ja in ñuu kaxinani kiti, ja kuu ntiyi'yu, tikachi xi na kiti niku maa-ti te oo ñuu kaxinani, kiti, manimani kuayu; vitna kuini-o ja oo tnu'un sama ntitna'an ñuu. Sama ka'an ñayivi ñu'un i'ni, ñu'un vijin xi ñu'un ntaa, nu ñuu Savi ka oo ka ñayivi kaka'an triki, chocho, amusgo jin inka-i.

Nava'a sama kaka'an ñayivi ñuu savi, te sama mani ja oo tneñu xeen nu ka oo-i te yukan kuu ja sa'a ja ñatu kantake tna'an yachi-i sawa kuu jintatnu'un ntitna'an ñuu.

Yu'u maa-o suni inu jiniñu'un jin Sa'an stila, te masu mani maa-o kuu ja ka'an tnu'un nta'vi chi inka ñuu inka Teyu, nii kaka'nu Ñayivi, kaka'an tnu'un nta'vi, su yukan kuu ja makukanu-o ka'an-o su'vani.

Kuna'an-o ja yu'u maa-o chi su inu kuu ja ka'an-o jin sa'an stila, suni kuu ntakuatu-o, kuu ntaka'an-o, tnu'un ja'vi, kuu kani-o tnu'un jana'an, vii xeen kuu ja ka'an-o tnu'un ñuu savi, kuna'an-o mantuna ini-o tnu'un ja jini-o nawa vii, vii oo, kuini ja na kukuini-ro vi ñani. Ja kuu nuni ntixin oo kuaan yute-i, jite-i yoo jite ita te saa ntani'in ñayivi yoo ya'a nuni ntixin yute ya'a-i ja ntee-i nu ntixin yute kuiti te ntataji ja ntateku-o.

In siki sukun vii xeen kuu ja ntukune sukun-o su ntachune kivi jite itu, kivi jite ita ko in ja va'a xeen ka kuu ja ntani'in-o kivi teku-o, nu ja ntanta ini-o su-i kuu ja chinteña'a-i ji'i-o te yukan kuu ja ntusi ini tna'an-o, xi ñani-o.

Na va'a ka ku'u-o.

Nu ma koto-o ma-o chi ku kuku'u-o, mani ja oo kiti nani
microbios, ja ña tu jini-o ti chi ña tu ntiji-ti su'vani, kuinio-ti
suninika jin in kaa nani microscopio, kunte'e-o na kue'e ku
Ja kaninteña ji'in-o.

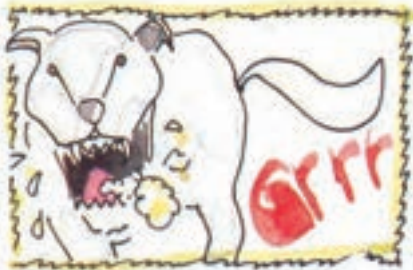
Kue'e kaninteña ji'in-o
Kue'e kajin, nti'i ia...

tee inka ka kue'e.

Na kue'e ku ja kaninteña
ji'in-o nu ma konto tnute
ko'o xi ja ka-o.

Tee na kue'e ku.

Na kue'e ku ja nuna
kayi'in ña-ti
ina te ke'en ku'e-o;
tee nu yu kun

Nuku kivi xini-o na
kuña'an
nuu-o kuka-o
inka ñayivi.

Nasa kuini-o nu in suchi kuechi ña tu oo va'a-i.

Suchi ti yiki lulu

Nuku kai sawa na koo
va'a-i.
Tee sa'a

Nuka sa'a-o sawa ntuva'a-o
Tee ya'a

Suchi ku'u chii

Ña tu oo vee-i
Ña tu ja'ani-i
Koyo ixi xini-i

Kue'e ka'ani

Kana te kun nto'o-i
yi'i ka'ni, te je'-nte
nto'o-i.

Kexe-i, yi'i ki ji, ku'u xini-i
jatu su'ku-i...

Nuka sa'a-o sawa na
ntuva'a-i.

ITA KUAAN NA'NU

In ita kuaan na'nu ni oo in kivi yukuan ja nijatna'an ini xeen-i nuu i'ya nikantii te nikeja'a-i nikutoo xeen-i chi nijini ita ya'a ja ntikivi jiko-ya antivi. Ita ya'a, makuu nu makoto-i ichi i'ya nikantii te kusii ini xeen mani ja kuaan, kuaan ntintee ntuvaya. Nu kani ka'ni ji'in jani ini ja i'ya nkanti ya'a kuu i'ya sketna'an ña'an ji'in te kusi ini xeen-i.

Nu jakoo: Yu'u yute ja sawa ja kunte'e-i i'ya nikanti xini nani xeen ja onte nu ntute kani, suni sa'vi nti'i yata-i jin nuu-i sa'a-o kuenta ja tuu sa'anu ja nu kuun savi kuechi te ntinte kuaan kuiti. Jukoo-i ntetu-i ja na nuu i'ya nikanti ja sawa yokinta'a-ya xini xi maa-i ko ñatuu ni nuu-ya, nijuntetu-i na'an xeen te tuu-ya nintikokava, te nikeja'a-i ninta'yi nta'vi ninta'yi kee-i, nijani ini-i ja ñakivi kuiti ka ntaku nte'e-i nuu-ya.

Nuu niya'a in kivi ja ninta'yi ntuu ninta'yi ñuun-i mani ja ñakivi ka ntani'in i'ya nikanti, nu nijinu ore te nikeja'a yuyu steen jukoo, kuu tnu'un ja yuyu steen ya'a ñatuu kuun-i ja sawa chinte-i ita ja na jikoo yute-i, kuu tnu'un ja oo yuyu steen mani ja oo in nikuxi xeen ini te ninta'yi xeen-i naxa jisa'a-o ita kuaan na'nu ya'a nikantatnu'un chu'chi nikantakani ichi tna'an-ya te ni kaka'an-ya: najintasa'a-i ja su-i kukoto ichi i'ya nikanti.

Te yukan ku ja vitna te suu ita ya'a ntikin i'ya nikanti.

NU NTI'I NIKANU-O TNU'UN YA'A TE
NKANI-O

In.- Nu kuu nijukutnuni ini-o _____

uu.- Na va'a ninta'yi ita kuaan na'nu _____

Uni.- Jantaa xi masu jantaa ku ja ka'an tutu ya'a, nava'a _____

kuun.- Tee inka tnu'un tna'an ya'a _____

UN KAJUKOO ÑUU SAVI

Nu nkajukoo Ñayivi Ñuu Savi, kenta staa uu xiko un'un Km²., te nkento-i ichi nu kee i'ya nikanti nu ja oo nu Ñuu Tnuntuva, masu masu mani Tnuntuva oo Tee Ñuu Savi chi suni oo-de nu Yute Nti'o jin Ñuu Guerrero.

Ñuu tee Ñuu Savi nite'nte tna'an, jaku-de kua'a nu ñu'un vijin, jaku-de nijukoo nu ñu'un i'ni te jaku ka-de oo nu ñu'un yoko, suni nani Ñu'ma xi ñu'un Ntaa, nu kuu Ñukaa javitna.

Nu ntinuuni ja nikantake'nte tna'an Ñuu Savi, nu oo kua'a ka-i kuu nu ñu'un vijin xi ñu'un sukun te kenta vitna oko ja'un uni Ñuu.

Kakentna'an-i nu ñu'un vijin ya'a chi oo tneñu xeen te kantaketna'an ntimaa yuku nani Sa'an stila "SIERRA MADRE DEL SUR" JIN "SIERRA MADRE ORIENTAL", te ñu kaketna'an yuku ya'a nani Tiko'nto Ñuu Savi te ja tnu'un stila ka'an Nudo Mixteco, nii ma'ñu yuku ya'a kayinee yoso na'nu nu kakuu na'ni itu, te Ñuu nikajukoo nu yoso nani Atokon, Yoso koo, Yukuntaa, Yososkuiya jin Ntinuu.

Suni ka'an-o yute kuechi nu kajika ntute, ñuu nu ya'a yute ya'a nani Ñuu Yodoka'i xi Ñuu sami, Yuku Ntuchi, Sinatla jin Yodokono.

Mani ja oo tneñu te ñatuu kuu ja kuva'a kua'a ichi sawa taka Ñuu jikunteva'a ichi ka'nu xi ichi va'a sa nu ja oo ti'li ichi Ñuu Yuku Me'ñu jin Ñuu Chii kawa.

Ñuu nu kantaketna'an ñayivi ja jikuaan-i nta'a triñu kuu Ntinuu ntitna'an una kivi, Ñuu ya'a Ya'á ichi kua'an Ñuu Nukaa, suni ya'a kantaketna'an ichi vejikoo sin sin Ñuu, te suni Ntinuu kee ichi kua'an Ñuko'yo, Tnuntuva, Tute Nti'o jin inka Ñuu na'nu.

TNU'UN JINI NAXI KOO KUIYA

KANUU-O TUTU YA'A TE KUNTATNU'UN JIN
TNA'AN-O NU VA'ANI KA'AN

Ñayivi Ñuu-o chi kanta kaji ini te suni kaNte'e-i antivi sawa jikuini-i naxa kunteka kivi xi kuiya, oo yukan te kaka'an-i nu ntiso yoo savi, te vitna chi kuun savi kakachi-i, suni kante'e-i ichi jakua te kaka'an-i ja oo jichi yute antivi, kajini-i nu kuun yachini savi.

Kajini-i na kivi kivi koo yuu te suni kajini-i nu kukuu koo yuu savi xi koo yuu yichi, suni kajin-i nu kuu itu xi makuu.

Suni kajito-i ichi kuiya jaa antivi te kajini-i nu kuun savi xi naxa kuntekaña'an kuiya vitna.

Nu ntí'i nkanuu-ro te ntuku tnu'un ñatuu
jaku'un ini-ro te tee-ro nu tutu.

Kakatnu'un tata-ro sawa ku tero nu
tutuya'a

Sivi-de xi sivi-ña

Naxa nani nu ni kaku-de

Sive nana-ro

Naxa nani kua'a-ro suchi nija'
nuka xi ku u-ro.

Naxa nani kua'a-ro xi ku'u-ro
suchi chule ka

Na kuiya ni kaju koo ña yivi ñuu-ro.

Naxa nani ñuu-o te nuku kuini ka'an.

Naxa nani nu katu ve'e-ro-

Na in ni sa'a ve'e-ro te na nuku ni kuva'a ji'in.

Ntakani na tiñu chinte-ro nana-ro xi tata-ro.

nasa cuiyade (ña)

Na kuiya ni katen'an de

Naxa nani nu ni kakuña

Nasa kuiya-i

Nasa kuiya-i

Ntasa'a ntinu ntikue'e.

Kunte'e nasa yutnu ni jatiñu jua ja ni sa'a -i
ve'e-i.

Kuu kani inini-o te sa a- su'uva $4 \times 9 =$
ko suni ku kani ini-o inca nxa sa'a-o.

Nu ja 9 yutnu kuachi jini
Ñu'un-o ja sa'a-o in ve'e
nasa yutnu kuechi jini ñu'u-o
nuja sa'a 8 ve'e.

Kani yukun nu.

Tnu'un itu.

Kakatnu'un tata-ro xi in ñayivi nija'un na
ntakani-de tnu'un itu.

Tee nu yukun ya'a

Yuu 'ya nikantii

Jana'an nika oo ñayivi nikajini ka ja jikuu ñayivi Ñuu, te nikanani-i sutu, sutu ya'a nikajito-i antivi te nikakastnu'un-i nu ñayivi nasa jikoo-i, na tnunto'o kiji, na ama kuun savi, na ama koo xeen ka'ni xi na in tnunto'o kuyatni ja jikuu ñayivi ñuu, suni nikastnu'un-i yoo kivi itu, naxa jisa'a ñayivi ñuu sawa jikuu itu-i, suni nikakastnu'un-i na saa kivi nee in yoo, na saa yoo nee in kuiya, sutu ya'a nika tuji in yuu ja nikaxinani-ya yuu i'ya nikanti.

Nu yuu i'ya nikanti, sutu tee Ñuu Savi nikastne'en-ya na saa kivi nee in kuiya, in kuiya nee ja'un xiko uni xiko un'un kivi, te nkastnee ka-ya inka kivi ntitna an nu kuun kuiya, nu yuu ya'a yustnee ja ja'un uni yoo kuu ja in kuiya, te in yoo nee

oko kivi, te kuu tnu'un ja nikastnee ka sutu ya'a un'un kivi ja nikaxinani-ya kivi yiñu'un, kivi ya'a ñatuu nikajatiñu ñayivi

ni kajika-i veñu'un ja sawa jintakuatu-i, te kuu tnu'un ja nu un'un kivi ya'a kanuu xeen ka nu jaan koo ka ñayivi xinta-i yukan wa nikantakuetu-i ini veñu'un.

Yukan ku ja i'ya nikanti nika'an kaji ja ntitna'an nuu kuiya ni iyo ja'u xiko uni xiko un'un kivi te ntitna'an nu kuun kuiya ni oo ka inka kivi, yukan ku ja ntitna'an nu kuun kuiya iyo ja'u xiko uni xiko iñu kivi.

Na kuna'an-o ja tee Ñuu Savi nikajini xxen ka-de sa ku ñayivi ni kijako yata ntute, tee yukan ku tee nikastivi ñuu-o.

Suni nika oo ka ñuu nikasa'a tna'an-i, tna'an yuu i'ya nikanti, ko siin ka nu ka ni ka oo-i, suni nikanta tuji chuchi-i jin taka nu kuni ka kutu'va-i.

TNU'UN JIKATNU'UN

Kunte'e-o te kuini-o ja yuu nani yuu i-ya nikanti,
nikantani'in-de ja nikuu un'un xiko kuiya niya'a nu Ñuu
Savi, kuun ja ka oo sa oo tnu'un a, ka'an ja yukan kuu ja
kastnu'un naxa jiko i'ya nikanti, oo kuun ja titnuun yukan ja
ka'an-i ja kuu jakua, te yukun kujiin yukan kuini ka'an
ja kuu in kuiya te kuini ka'an ja nta te'nte sava kuiya,
jakutna'an, ja'u in yukun ja nti uu, nti uu, te kuun ka ja
mama-i, kuu oko kivi, ini yuu ya'a oo iin ja tiluu lilikin ja
ka'an ja iin yoo, i'ya yoo oo, te oo ja'u uni ja tisava kante
ini yuu ya'a ka'an-i ya'a kuu oko yoo ja ju'un uni kivi,
Kuna'an-o ja yuu ya'a ku yuu nika tuji tee Ñuu Savi, te
ya'a kuu nu ka'an in kuiya ja oo i'ya nikanti.

NU NTI'I NIKANUU-O TE NA JIKAKATNU'UN-O
INI ÑUU-O NU ÑATUU NA YA'A NIKASA'A
TEE JANA'AN TE NU OO, TE NU OO TE NA
NTANTUKU-O TE KASTNU'UN-O NU TE NEE
TIÑU SA NA JIKOTO-O JI'IN-DE TE NA
JINTUKU-O IN VE'E UN KOO TAKA I-YA YA'A.

Tee naxa ni oo ja na'an te naxa oo vitna,
ntakanu inka jichi "YUU NIKANTI", sawa ku
te-ro ya'a.

Nasa kivi ku in samana.

Nasa kivi ku in yoo

Nasa yoo ku in kuiya

Nasa kivi ku in kuiya

Tee nuku jani ini-ro
siki ja ni kasa'a te ni
ja'nu ya'a.

Kaka tnu'un tee skua'a sawa ku te-ro

Nasa kivi kuu in kuiya

Nasa yoo ku in kuiya

Nasa semana ku in yoo

Te nasa kivi ku nti tna'an yoo.

Nu nti'i nikanuu-o tutu ka'an "yuu i- ya
nikatt", Te na kee-o ini Ñuu te na
kakatnu'un-o nu ñayivi nija'nu tnu'un ya'a,
te na tee-o nu tutu-o.

in.- Na yoo keja'a chi'i-o itu _____

uu.- Na yoo keja'a kuun savi _____

uni.- Na yoo oo ka ka'ni _____

kuun.- Ntee yoo yi'i xeen ka kajin _____

Un'un.- Na yoo vijin xeen ka _____

iñu.- Kakatnu'un nu kuu kastnu'un i'ya yoo nuu-o _____

uja.- Na saa yoo nee in kuiya _____

lin.- Natakani ini te koto- o tnu'un jikatnu'un-o te
sikanitna'an-o jin tnu'un ntee nu tutu nawa kuini-o nu oo
inuu kivi nee kuiya vitna jin jana'an. _____

TNU ' UN TIVA'U JIN TIKA

In kivi yukan nikee tiva'au ja ntuku-ti ja kaa-ti te ñatuu ni'in-ti na kiti kaji-ti, te nijini-ti ja, kantawa in tika, nijaan-ti nu oo tika te nijiña'a-ti nu tika vitna chi kajiña-ri te nichiyu'uña-ti jinu-ti, ko ñani'in ñaa-ti te tika jiña'an, kuu xito kuu kajiña-ni kuti ja ka'an-ni in tnu'un na ka'an-sa, kuu-ti te tiva'u nukuu kuini-ni ka'ansa te ka'an-ni isa te kajiña'an-ni te nika'an tiva'u isa, te nintika xeen-ti yu'u-ti te nintawani tika te nijunkoo in nu nta'a nta'a yutnu, te nika'an tu tiva'u, an vanu nijaa yachi-o masu ja ñani jaa yachi-o-ti.

Tee in tnu'un jini-ro ya'a.

NASA NIKA OO TEE ÑUU SAVI

Tna'an ve'e kaka'an te nikaskua'a, ja ñayivi Ñuu Savi chi nika oo inu xeen ini ja ntitna'ani maa-i ve'e, te suni kantututu-i nu na in tniñu ntaku, taka ñayivi ya'a nika oo-i yatni nu nika oo sutu xi ve'e ka'nu, suni oo nu nikujuko-i Yu'u ñuu, Ñuu ka'nu, ja ka'an-o ya'a chi ja nikuu ja'an, ñayivi ni katatnuni nu taka ve'e-i nikuu tata suu-de nitatnuni, te se'e-de nitnanta'a te suni nkento-i ja koo-i ve'e tata-i nu ja'a-te kuu-i yukuun, kuu ja nikakaya-de, nikante tna'an va'a xeen-de, in tna'an yatni-de nikaka'an ñani tna'an-de, sikua nikanta kuini tna'an-de.

Nu ja jitna'an te ñuu Savi te nikakujantuku-de in ñayivi ja ketna'an ji'in-i. Nu se'e ñayivi kunta'vi kuu suchi yii te ntuku-i in ña'an kunta'vi tna'an sa kuu tnanta'a-i ji'in-i, te nu se'e tee kuika ku suchi yii chi ntuku-i ña'an kuika tnanta'a ji'in-i, te nu in tee kanuu kuu-de, suni in ña'an kanuu koo ji'in-de.

Suni ñatuu kaja'a-de tnu'un ja jitnanta'a se'e-de nu in tnu'un ka'vi-o ka'an nteva'a-i, kuu-i suchi yii xi suchi si'i, xi in sivini kanteva'a ntuu-i.

Jana'an, tee Ñuu Savi, xi'na ka tnu'un ka'vi ntee sa kua'an sivi xi-ña, na kuu ka'an-o kuun ntika'a, xi kuun ita kuijin, xi xi uxi uu isun, kunte'e te kuini-ro ja ki'na ñu'un ka yustnee tnu'un ka'vi-i sa kua'an sivi kiti, xi ita xi nani sivi kuu maa-i, Yukuan kuu ja ñatuni kuu jitanta'a suchi nikanee ini sivi xi ini tnu'un ka'vi-o, chi kuu tnu'un ja tee kustnu ka un ña'an ku ja ntuku-i ña'an kuechi ka nuu-i.

Te suni kuu tnu'un ja tee Ñuu Savi kuu tee nijusa'a tniñu sava suu-de kota ja jikaji ña'an si'i-de jin se'e-de, suni kuu kunteka-de in xi uu ña'an naxani kuntee ini xi jini ja kuu koto-de in in'ña, kantakani tnu'un ja ña'a tatnuni ve'e-de kuu ña'an si'i tnanta'a ji'in-de xi'nañu'un kuiti ka, kusi oo inka-ña ñatuu tatnuni-ña.

KAKATNU'UN-O NU ÑAYIVI ÑUU-O

Kanuu-o naxa ka'an tnu'un ya'a te na sa'a-o.

Kakatnu 'un-o nasa kuu viko ntanta'a. _____

Naxa jikan suchi yii suchi si'i. _____

Ntakaini nuku jinta'a suchi yii ja'an-i ve'e suchi si'i. _____

Nasa kantuku-i tee kuku talino ni ja'nnu. _____

Tee naxa oo viko ve'e suchi si'i kivi tanta'a-i. _____

Naxa kaku ñayivi

Xinañu'un ka ketna'an
niñi kujjin ña'a
jin tee, te yu sa
keja'a-o ja'anu-o.

Xinañu'un kuitika keja'a
juketna'an in ja lulu te
kuee sa kuka'an nu-i.

Naxa ja-i ore ine-i
chi nana-i

Ichi sentu-i ya'a ja jajii
taka ja jajii nana-i ntuu
ntute te ya'a nu niñi-ña te
kenta nu oo-i.

Ntatnu'un jin tee skua'a naxa ja'nu-o te
naxa ko ja kaji nana-o sawa kua'nu va'a-o.

Ñu'un Ñuko'yo

Ñu'un Ñuko'yo yikua'a 1958, 201 ja ka'nu nti'i ñu'un, te ichi siki ñuu ketna'an ji'in inka Ñuu Ka'un nu kajiyu inka to'o te in yute ka'nu ku ichi sa'a siin Ñuko'yo j'in ñuu yukuan, ichi chiji ketna'an ji'in Ntute kua'a xeen, ichi nu jinu i'ya nkantii chi suni nu ñu'un ntute kua'a xeen ketna'an ji'in-i te ichi nu kee i'ya nkantii, suni nu ñu'un ntute kua'a xeen ketna'an ji'in-i, te yatni nu jinu i'ya nkantii iyo jaku ñu'un nu tuu xeen ka, ya'a kua'an inka Ñuu ka'nu te nu ketna'an Ñuko'yo ji'in ñuu yukuan ya'a in yute nani Suchiate suu-i kuu jichi sa'a siin ntuu ñuuya.

Nu'un Ñuko'yo chi nteka oko uxi in Ñuu ka'nu te in kuu maa-i ini Ñuko'yo.

Kuenda maa Ñuko'yo ku taka ñu'un kajoo nu ketna'an-i ji'in in Ñuu na'nu. Taka ja yi'i chii ñu'un, ntute, nu jika kaa kua'an nu tachi, nu ñu'un ntute kua'a xeen oo yatni ji'in ñu'un Ñuko'yo.

Ñu'un ku nu oo maa Ñuko'yo, nu kayi'i yuu vii kuaan, yuu kuiji ja kuva'a siki so'o, siki sukun, nu yi'i ntute Kayu ji'in nu kasa'a ñayii Ñuu in, in ve'e Tniñu ku nu kajoo ve'e taka-o.

Ntute kuu ja ñu'un taka yute iyo nu ñu'un Ñuko'yo. Te nu jika kaa kua'an nu tachi kuu antivi oo siki ñu'un Ñuko'yo.

Taka ñu'un nu kajoo inka ñuu ka'nu chi suni ñu'un Ñuko'yo kuu, yo'o ja kanuko-o nu ñu'un Nuntuva chi suni ñayii Ñuko'yo kaku-o.

Nu ñu'un Nuntuva chi kajo oko uxi Ñuu ka'nu te uni xiko uxi kuun Ñuu kuechi ka te suni kuika Nuntuva-o chi neva'a kua'a nu nteyu, yaa, kisi tinto'o, kiyi, yuu, sa'ma kakunu maa ñayii ji'in tnu'un ka'an-o ku tnu'un Ñuu Savi.

Suni kajo inka tna'an-o kaka'an tnu'un Ñuu Savi nu Ñuu tee xeen, Yuntenyoo, ji'in uu ka Ñuu na'nu.

Te nu ñu'un Ñuko'yo chi suni kajo ñayii kaka'an inka tnu'un tna'an Ñuu Savi, te kanu xeen ja ja kuntakuini-o taka ja iyo Ñuu-o nava'a kuka'nu ka Ñuu teyu-o.

Ka'vio tnu'un kajoo ichi chiji te kani ini-o
nasa kee te tee-o ji'in numero nu iyo yukun
ntee chiji ka.

Nu ñu'un in Ñuu ka'nu nteka Ñuko'yo iyo una soko ntute,
te nu inka Ñuu lule iyo uja, nasa ku ja taka.

Iyo uxi ñuu na'nu nu ñu'un Ñuko'yo, te siketna'an-o uxi uu
ñuu kuechi ka. ja taka nasa ku.

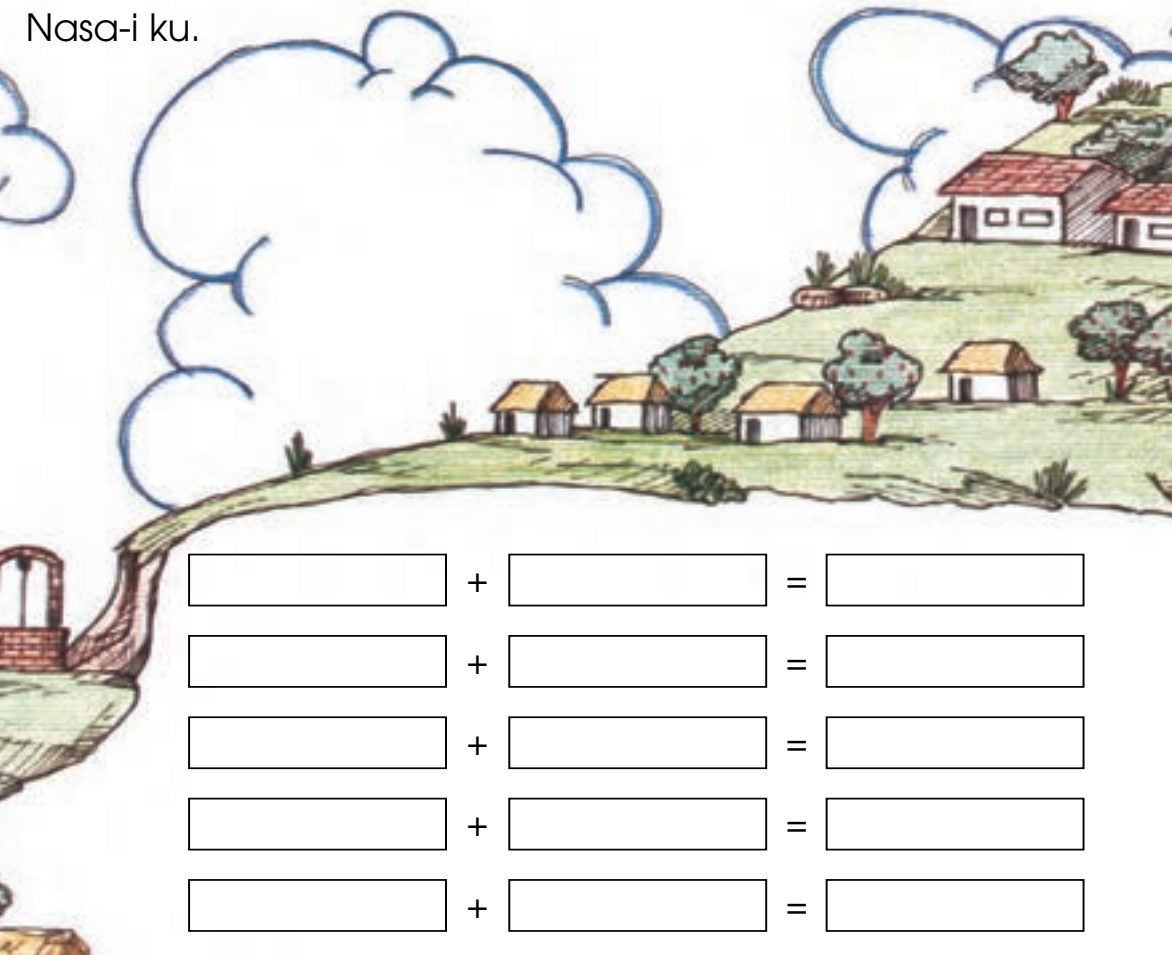
Jite uxi kuun tnunte'yo nu ñu'un itu maa-o, te ja ún uni-nu
jite nu ñu'un inka tna'an-o oo yanti yu'u itu-o, nasa-nu ku.

Nu kakua'an ko kaa kajika nu tachi te iñu ja nuu ko nu
ñu'un.

Nasa ku ja taka

Ve'e sikua'a ñuu-o kajo oko suchi yii te oko un'un suchi si'i.

Nasa-i ku.

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

$$\boxed{} + \boxed{} = \boxed{}$$

Ntakani-o naxi iyo Ñuu-o te sikanitna'an
ji'in Ñu'u ka'nu koto nu sama iyo xi inu
iyo-i, te kuntatnu'un ji'in tna'an-o nava'a
kuini-o ntee tna'an-o ntakani vii ka tnu'un
kajo ichi vee.

Nasa yikua'a ñu'un nii ñuu-o, kakatnu'un ñayii nija'nu te
ntakani-o nu tna'an-o.

Naxi iyo Ñuu ka'nu ka, inuu iyo ji'in ñuu-o.

Naku kua'a ñayii ñuu ja'anko Ñuko'yo.

Ntee kuaniñu ntute kañu'un yute kajo ñuu-o.

Nu ñatuvi yute iyo ñuu-o, ntee ichi kii ntute jatniñu.

Na ñuu ketna'anj ji'in ñuu-o.

Nu kasa'a ñayii ñuu ka'nu ka.

Nu kasa'a ñayii ñuu ma-a-o.

teo sivi na keima an jiri naa e te teo e sivi
taka ñuu nteka Ñuko'yo. Na ntaka'yu ji'in
teku ntee ntute.

TA'AN-YO KA'AN INKA UN SA'AN.

Nu ñuu-yo jin ñuu savi nijnun iyo ta'an-yo ka'an inka nuu sa'an. Suni sukua iyo ñuu nduva iyo uxa ñuu ka'an ta'an an-yo inka nuu sa'a, suni sukua iyo ñuu ko'yo iyo uvi xiko xa'un in ta'an-yo ka'an inka nuu sa'an. Ne yata ya na'a niyo kue'e vi'i ta'an-yo ka'an inka nuu sa'an, je ya vitan nuvi xaku ta'an-yo ta'an-yo ka'an nuu sa'an chi ne kanta rato'o stila inka ñuu-yo je kanchi-ra ya nkuvi ka'an-yo sa'an chi ntuvi iyo tiñun kanchi rato'o stila, je ya yukuan vaji sukuita-yo tu'un xine'e ratata ña'nu.

Rano'o tee kuachi nasa jiani ini-ran a xin nutvi iyo tiñu tu'un ka'an ta'an-yo, kuvi natu'un-ran jin tan kuachi-ran je nakani-ran na jie'e sava tu'un ta'an-yo ya Ñuu ko'yo.

Kuvi katu'un-ran tata ña'nu nee nu va iyo ka ta'an-yo ka'an nuu sa'an. Chi nsa me tu'un ñuu-yo iyo ta'an-yo ka'an nu sa'an chi kue'e nu iyo, je sin ka'an in in ñuu-yo.

Ya vitan je iyo u'un sientu kui'ya ya teku rata'an-yo ka'an nuu sa'an. Rata'an-yo nteku yata yana'a chi ntuvi tu'un ka'an-ra nu ra to'o stila kue'e vi'i kui'ya'.

Jie yukuan nasaa kachi rano'o tee kuachi, jia'nu jiaa kua'an ichi nu je nko'o ka ta'an-yo ka'an sa'an savi, chi sama nta kuiya. Ya va uvi kui'ya va kachi to'o yoso nu Ñuu ko'yo ya suni iyo kutuvi-yo nu tutu tatuni nu nataka kuiti se'ya Ñuu ko'yo, sa'an metu'un to'o stila va iyo kunee je ka'an-ra chi suni suvi-yo va kivi ka'an je kachi-yo ya kuini-yo a xin jie'ne ini-yo re tun sakini to'o-yo kua sa'a-ra ne yata chiji vi'i, yata chiji ntuvi kue'e vi'i rata'a-yo ka'an tu'un stila va sa'a viji nu-ra.

A jini-ran kua no'o-ra tee chiapas ya ntukuvi kusaka-ra jin nteñu rato'o stila chi kini ne'ya-ra nu rata'an-yo ka'an nu sa'an. Ya vitan je kani ini-yo sukuita-o tu'un sa'an ka'an-yo chi suni xiya vi'i tu'un ka'an-o, su kua ka'an to'o stila in ni kivi su ntuvi nee tu'un ka'an-o nu tutu to'o ñuu.

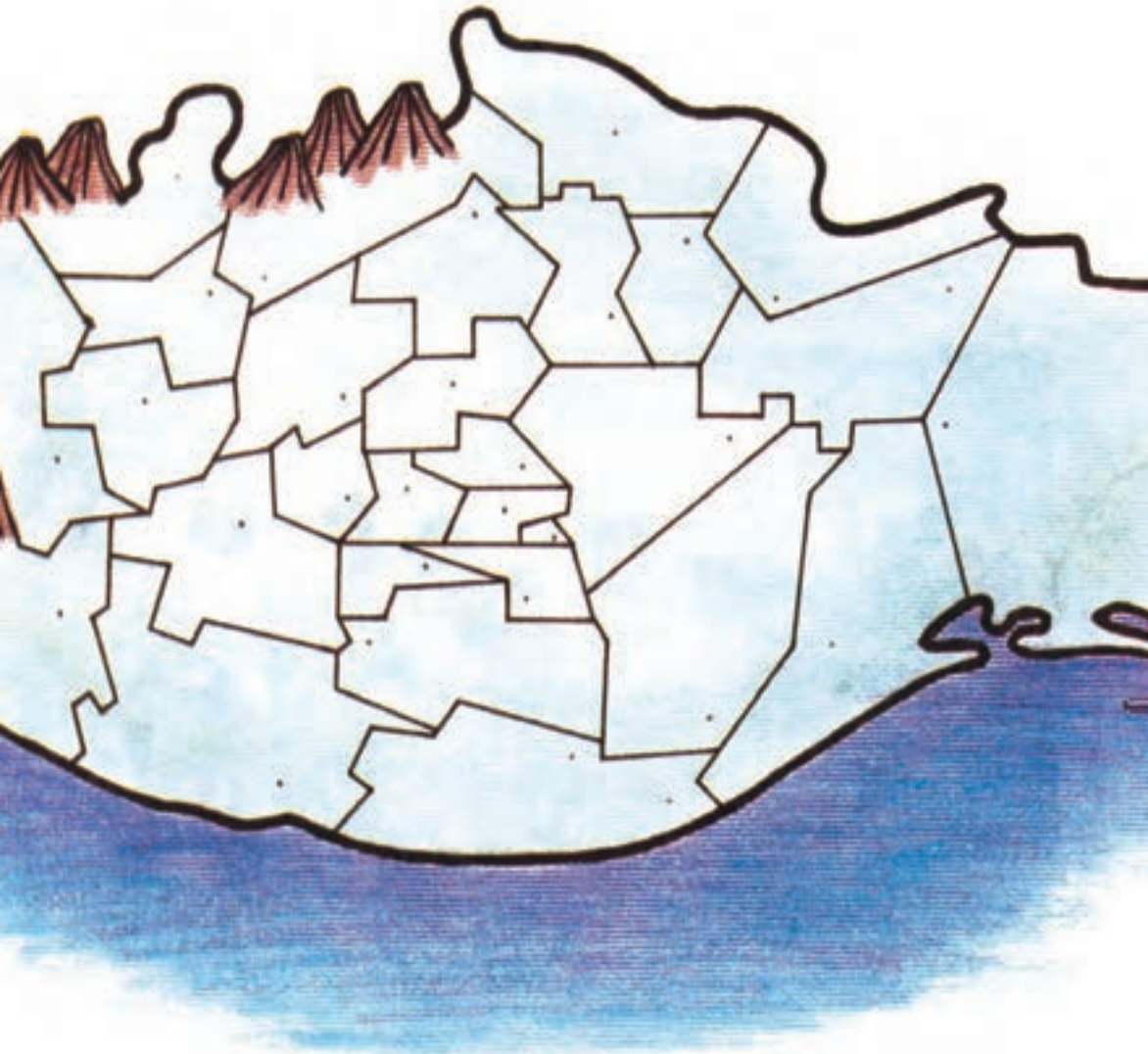

YA'A KUVI ÑUU NDUVA-YO

TEE KUACHI NIJNUU ÑUU VIJIN IYO KUE'E TA'AN-YO KA'AN
NU SA'AN NANI: SA'AN SAVI, JE YA ÑUU NDUVA CHI IYO XA'UN
#N.

TA'AN-YO KA'AN SA'AN YA KUVI-RA: TRIQUI, MIXTEKO,
SAPOTEKO, NAUATL, CHONTAL, SOKE, AMUSGO, MIXE,
KUIKATEKO

JE KA'YU-RAN TEKU TA'A INI MA-RAN NU KA'AN SUVI RAÑUU
KUACHI KA'AN SA'AN SAVI, ÑUU NDUVA. CHIFI YA'A.

TEE KUACHI KUNE'YA-RAN CHIJI YA'A NU KAA ÑUU TEYU.
 NU IYO KUE'E TA'AN-YO KA'AN INKA, JE NAKU-RAN NU IYO-
 RA JE TEE-RAN SUVI-RA TAN ÑUU, KUA KA'AN-RA JE SUNI
 KA'YU- RAN TEKU TA'AN INI-RAN.

1.- kochimi	4.- Uasteko	7.- Uichol	10.- Tlapaneko
2.- Maya	5.- Tsotsil	8.- Purépecha	11.- Kikapú
3.- Totonaka	6.- Taraumara	9.- Mixteko	12.- Nauatl.

Ratu `un ka in yukun luli chiji kuvi-ra tu'un ka'an san iyo
ra ta'an-yo je kune'ya-ran sakua nasa'a-ran inka kua ka'an
ratu'un nee chiji ya'a.

in.- Siki maan pelu jin se'ya luli

Uvi.- Sukua'a vi'i ra tekuach so'o iyo ñuu-yo.

Uni.- Santiñu Jua nu itu-re

Kumi.- Yaji tina tuun xita iní

U'un.- Nava vilu pintu nu nute.

Luli

So'o

Ñi

Tuun

Pintu.

Kune'ya-ran kua iyo siki ya'a je natava-ran tu'un ka'an xen
Je tee ra-ma nu yukun iyo chiji ya'a, kua iyo siki.

in.- Jinu vi'i ka'a kue'e ichi.

Uvi.- Ntuvi yutun kuí iyo iyo yu'u yuku.

Uni.- Kunu nana ña'nu soo lanchi.

Kumi.- Ka'yu Tachu teku yaa ika ve'i

U'un.- Jie'ne María te'e minu stila

Kune'ya-ran chiji ya'a, sa kuvi kie'ne-yo ratu'un ka'an, kuvi kani-yo in tiluu luli ya kuvi ya'a jie'ene ratu'un ka'an-yo.

SEMANA VIKO TEE IYOO NU KU'U.

Iyo ñivi ntuvi satiñu kivi semana Santa, Kuachi-yo, ne ni in kivi kuvi satiñu-yo.

Su kivi najjavi-yo kuvi soo kue'e nivì satiñu je kachi-ra ya suvi kuachi kuvi retuun satiño-yo kivi ii.

Chi re yoso nu nute ñu'un je ka'vi, retuun kie'ene kuan ne ni in nu, kavin, sun ni re tuun jie'ene ra Nuú ve'i kutanta je ntuvi sa'an kini sukun nu ra ñanin retuun ma numin, je suni kavin. Chi ya kavi va netun, je suni sukua.

Ya ki'vi ñu'un chi ñu-ra sama vii je ra chikei iyo noo je sakua sa'a viko santu je nu tutu vi'i-ra viko kua iyo ñuu nko'yo.

Chi re tuun Ñuu Nduva inì yukuan je kunijin je ña'a ma xiko ita kivi ii, je yukuan va sa'a tu'un jiani ini sakua kukanu ini-re tuun ita vixin kuvi, suvi-ra va sa'a je ña'a vixin ni kivi, ya xiniko ntaka ya luli ya'a naku'un ini-yo. Saa nina je jiani ini kuvi tu'un kini ka'an-o anima, su vii iyo se'ya ya'a niso ini kua iyo tachi iyo iñu.

KUNE'YA VA'A VI'I-RAN TU'UN NEE CHIJI YA'A JE NASA'A-RAN KUA IYO. RA TU'UN NEE SIKI YA'A.

TU'UN TEE TUTU

Tee in tutu ya kachi in tu'un kukuentu yaa te in tu'un kachi tu'un ya kuvi ka'an-yo kakan-yo nakuini-yo nakune'ya-yo katu'un tuku-yo re tuun ma naa kuvi je iyo ka Tu'un kuvi kachi tu'un kuvi in tu'un tee je iyo kue'e nu sa'a-yo tun ki'in je suni iyo kue'e san ka'an-yo.

NTUSU TEE ÑUU KO'YO

Tutu nakachi nuu-yo kachi je nte ena'a xiin ni kuu je iyo ñayivi kaka'an yu'u maa-yo nuu Ñuu ko'yo te nñin ñuu ka'nu, nte na natu kee to'o veji nte Ñuu España, taka tna'an-yo natnu tee Asteka, Tarasko, Tlaxcalteka, ñuu savi, Sapoteko, Taraumara, Yakis; nikasa'a tniñu tutu-de je va'a ñuu-de, nikakuu ka'nu-de, nikeini xin-de, ni kasa'a-de te tniñu na'nu, nikatni-de chaka, nikeita-de te nikeini-de ke'i-de nuji te nikanama-de taka je kuu kuenta-de nade.

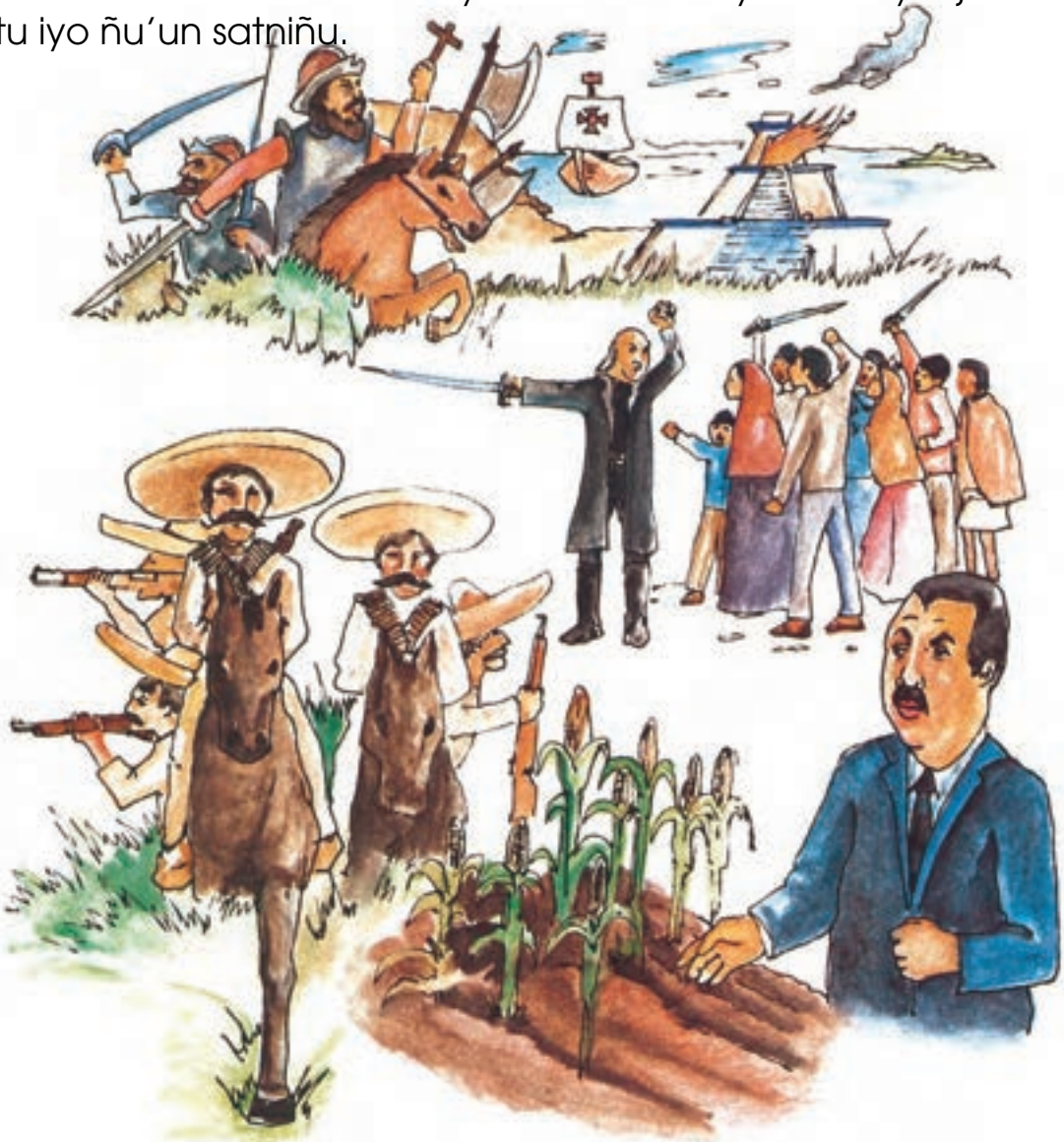
Nikakee to'o veji España, te nikakinte nt'i'i je iyo nuu ñuu ko'yo te taka je ineva'a tna'a-yo te nikaje'ni tee kakuu ne'nu nuu ñayivi nta'u, te nikakeje to'o kanata'u tniñu te nikastne nte sa'a tniñu ñayivi, nte sa'a ka'an tnu'un stila, tnu'un sa'an nuu chuchi te nte kunte si nte kaji nayivi nta'u, je va á nikasa'a To'o kuu je nikanama ñayivi nta'u.

Kue'e xin kuiya niyi'i Ñuu ko'yo chiji Ñuu España te nikeje tixin jin tee tatu nava ntuva'a tnu'un nto'o-yo te nt'i'i ñu'un nikakinte to'o nakua'a nuu ñayivi nta'u nikachi tee nikonani- de Miguel Idalgu y Kostiya, o tu niyo sukuan chi nt'i'i nikento tuku nuu nta'a tee stila, tu ni sama chi un uni niyo tuku.

U'un xiko kuiya niya'a te nikeje tuku tnu'un tixi nava tee stila nakua'a ñu'un nikakinte nuu tna'an-yo ntee ena'an, o tu niyo sukuan na nit'i tixi, nikaji'i xin nayivi nta'u o tu ni kanakua'a tee stila ñu'un nuu tna'a-yo, nintoo tuku nuu nta'a tee kaka'an yu'u stila.

Nte nijee tee nani Lasaro Kardenas niku-de Presidente nuu Ñuu Ko'yo, te nte saa kuu je nisaje-de ñu'un nu ñayivi nta'u o ni jee tee nani Manuel Avila Kamacho niy'i-de tniñu ne'nu nuu Ñuu Ko'yo te nisama tuku-de tutu ka'an jee tu kuu ke'i- yo si sama-yo ñu'un tee ineva'a kue'e xin, sukuan nikento te sukuan iyo nte vitna te iyo xin ñayivi jee tu iyo ñu'un satniñu.

NA NTATNU'UN-YO

Ntexe enini-lo Toño,
y# xin niyo na ena'a
nikanto'o xin tna'a-yo
ntexe nikasa'a te nikakuntei.

Luu xin nikunte ñayivi
na ena'a chi ntí'i-de
tñiñu xin ini-de nade,
nikanto'o-de ore nikake
to'o vejinte Ñuu España.

Na ka'u-yo vitna nuu tutu kachi NTUSU TEE
ÑUU KO'YO nava kukaji iniyo na inka
tñu'un ka'an.

TEE VA'A-YO

Tu naa ini-yo ntxe tee-yo nuu tutu Ore
keje-yo tee-yo, kua'niñu-yo letra na'nu.

Kona'a-yo je ore tee-yo sivi taka ñuu, ñayivi, ntute ka'nu,
yuku, te inkaka, nti'i tee-yo jin letra na'nu nuu kejeni sivi.

Nuu tee-yo sivi taka nta'a tniñu natnu ve'i, yuu, yutnu, kiti
te inkaka tnu'un, nuu kejeni yukun tee-yo jin letra na'nu te
nti'i sivi je kua'an ichi nuu tee-yo jin letra nti- i.

TNU'UN SIKI SIVI-YO

Iku nije'e kosiki-li jin Pelu.
Ka'an maa-yo nte kuni-yo.
Tu ini-lo sa'a tni nu-lo jin machiti.
Ni tunte ma-i inte xini yutnu.
Maa-de ni kasa'a tninu nuu itu.

Tutu tatnuni nuu ñuu Ñuko'yo

Iyo tutu tatnuni nuu ñuu Ñuko'yo, naxa tñii taka tee kakuu nija'nu in, in ñuu kuechi tñii ma ñuu ka'nu Ñuko'yo, te suni nuu tutu tatnuni yukan ntenta taka tutu tatnuni naxa sa'a taka tee jinukuechi taka ñuu kuechi.

Tutu tatnuni ya'a chi masu ñayivi nteva'a ni ka sa'a chi ja ni kuu kuia 1917, tee nee tiñu nani Venustiano Carranza, ni ntakana-de taka tee neetniñu kaku-de yu'u ñuu te kantaketna'a-de te kantakani ini-de naxa koo in tutu ka'nu kutnii Ñuko'yo, yukan nii nuu ñuu ñuko'yo kuu ntee vitna.

Suni ka iyo inka tutu kanani reglamento ja tatnuni naxa koo mama ñuu kuechika, tutu ya'a kuu ka'an naxa kuntee taka tee kuneetniñu in, in nuu ñuu, kuu ñuu te stila saa kuu nuu ñuu savi.

Taka ñuu savi nu vijin chi skunkui sanu ka'a tutu tñii ñuko'yo taka municipio ka iyo tee kanee tñiñu chi maa ñayivi ñuu jani tñiñu ya'a na ntaketna'ai, ya'a kuu tñiñu kanee-de: te kuu xini, tee je'ente tñiñu. Tee jito, ntoso xu'un, Tee ntas kutu ñuu, Tee chintee ve'e sukua'a, tee tñii nta'a ja'a ja jikunukuechi nuu taka tee nee tñiñu

Taka tu'u ñuu savi ka iyo ve'e sukua'a: In, Ve'e sukua'a uu, ve'e sukua'a uu ji'in tiñu; ve'e in kuu ja kutu'vao kanu-o jin ja tee-o tnu'u sa'an ñuu savi sanu sa'a-o jin español.

Ñuu na'nuka ja katnii taka ñuu kuechi ka chi ka oo inka ve'e su-kua'a ja ka nani; Ve'e sukua'a suchi ni ja'nu, ve'e sukua'a suchi kutu'va sa'a-i tiñu, ve'e nu kakutu'va tee kasnte'e, ve'e kakutu'va ñayivi ka jitaja'a, jin takaka ja iyo.

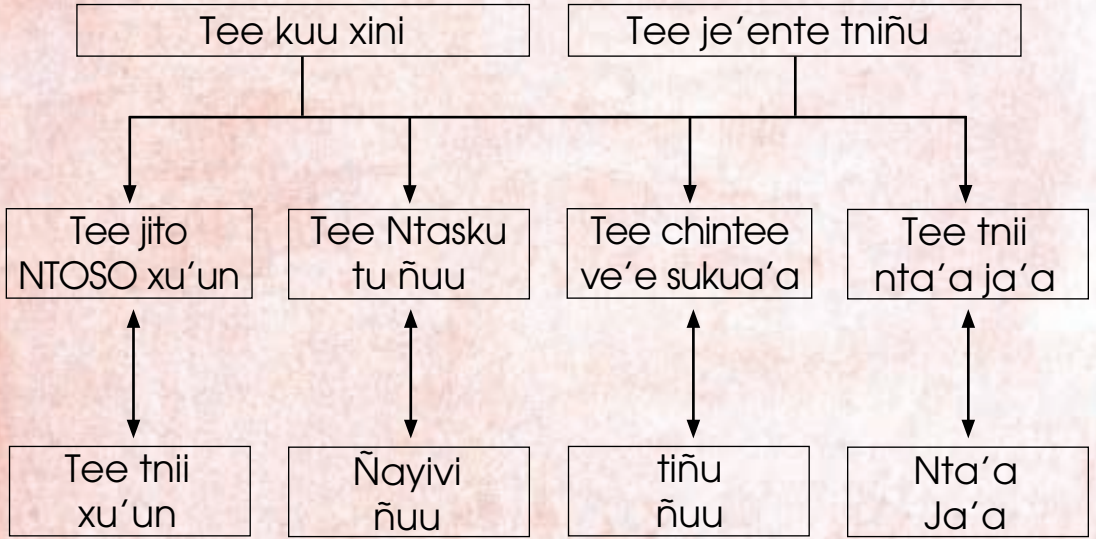
Te ja kaku ñuu na'nu ka chi iyo ve'e sukua a na'nuka, nu kasu kua'a taka ña yivi ka sijinui te kani'in tutu-i ka'a nuku sati ñu-i.

Ja kaku inka ve'e ja ka oo te kanetiñu ja kajinukuechi-de nu ñuu ñuu ko'oyo, tnuntuva xi inkaka ñuu na'nuka: ve'e tñii ve'e sukua'a, ve'e tñii ve'e tatna, ve'en tñii tee je'ente ñu'un, jin taka ve'e tñiñu.

Taka ve'e ya'a ka kuu ja ka iyo ni ñuu na'anu iyo nu ñuu ñu ko'yo nu iyo tee ne tiñu ka'anu ka te tni-de ni ka'anu ñuu ko'yo.

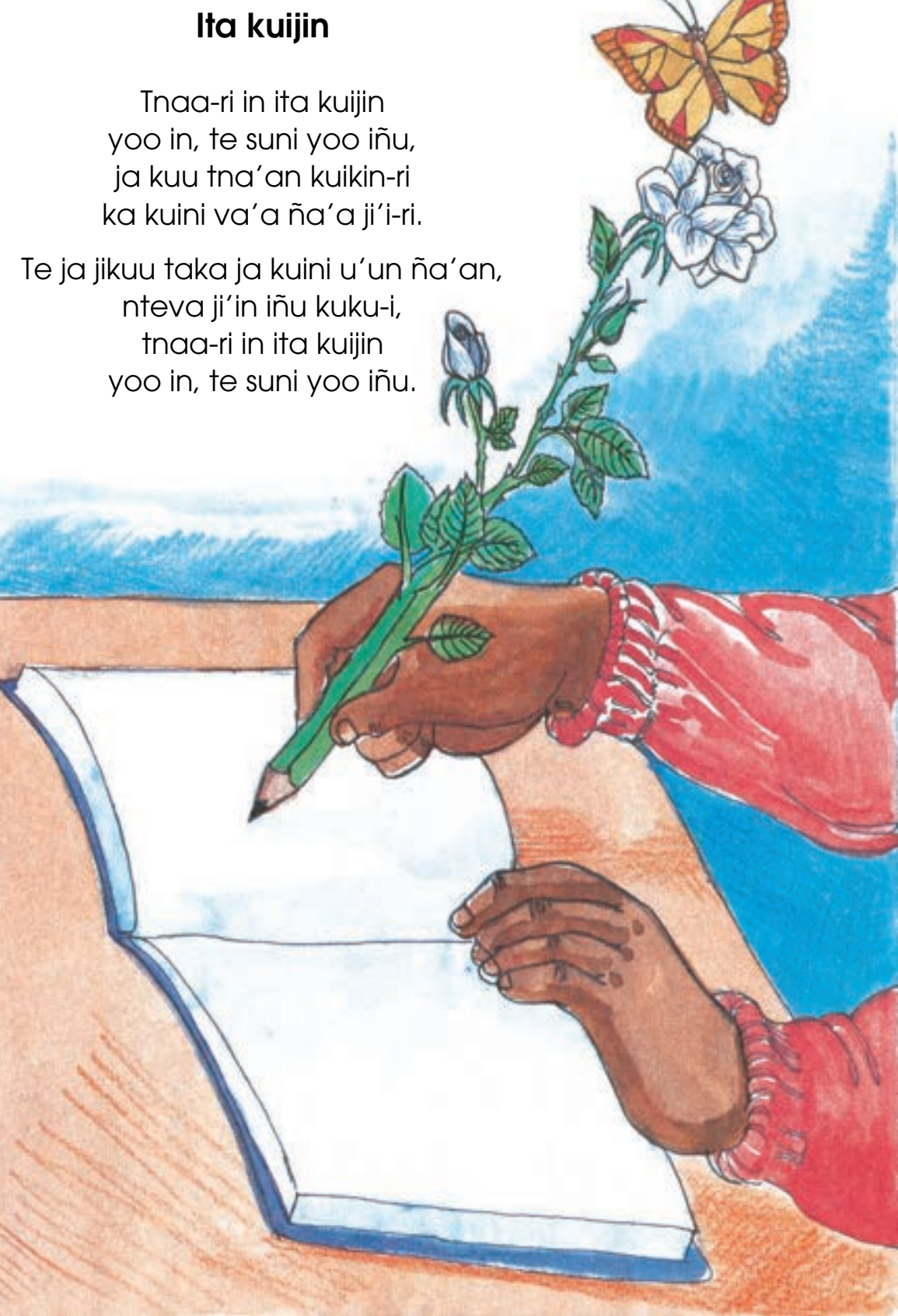
Ya'a kakuu ñayivi kanee tniñuu
Na ntaka'an-o te ntakui-o taka te netniñu.

Ita kuijin

Tnaa-ri in ita kuijin
yoo in, te suni yoo iñu,
ja kuu tna'an kuikin-ri
ka kuini va'a ña'a jí'i-ri.

Te ja jikuu taka ja kuini u'un ña'an,
nteva jí'in iñu kuku-i,
tnaa-ri in ita kuijin
yoo in, te suni yoo iñu.

Na ntakuini-yo tnu'un sivi ñayivi jí'in naxa
iyo ntatniñu, te chu'on raya.

Ntaa-ri in ita kujjin
Maa-ro tnaa ita kue'e
Chika tnaa ita kuii.
Maa-de kuu tata.
Maa-ña kuu nana.
Su'nu yaa ni'nu-ña.
Vivii iyo ve'e Pelu.

TEE NEE TIÑU

Nuu-yo chi iyo kue'e te nee tiñu, tiñu nee chi ntuvi jini-yo. nee kui'ya ñako'o. Nee tee nkachi a koo tiñu nee nu ñuu, te nee tiñu ñuu-yo chi ntuvi iyo xavi-re, sa iyo siki-re ya kunee retiñu ñuu. Tee nee tiñu chi kue'e vi'i nu iyo, iyo ñuu-yo, Ñuu savi Nijnuu, Ñuu Nduva jin Ñuu Ko'yo. Ntaka nu ñuu kanu iyo in tee yoso nu, tee jini ka'an, je suni sukuan iyo su ñuu kuachi xi xitin ñuu ka'nu, ratee nee tiñu ñuu-yo chi uni kuiya iñt-ra nee ratiñu, yata chiji in kui'ya ni yoso-ra nu ñuu, re vitan je sama iyo.

Ya Ñuu Nduva iñu kuiya iní tee ne tiñu, je ya Ñuu ko'yo suni iñu kuiya nee siki-re, je sama-re. Ñuu-yo chi re kanta na nuku- re te kunee tiñu nastutu-re kua iyo se'ya ñuu. yukua-re kika tu'un-re nee ñivi-ña'nu kunee tiñu.

Ñuu-yo kachi-re nu se'ya ñuu suni sukua sa'a tee nee tiñu ya kumi nu ñu'un yuku, ya nu ñuu-yo naku-re yatin

Oko u'un tee kunee tiñu, ratee ya'a chi nta nu-re tatuni-re nu tiñu nee siki-re. Ya kuvi-re tee yoso nu, jiene-re kuachi nu tee kanta'an, nu teer ji'i nee'e, tee nee kuenta je xu'un ñuu-yo, tee nasa'a tutu, tee nee tiñu, suni iyo tee nee kuenta'an jie'e tu'un sukua'a, ratee kumi nu ñuu sakua nko'o tu'un tixin. Suni sukuan iyo inka ñuu, to'o iyo yatin nu ka ñu-yo, Vi'i ka iyo Ñuu Nduva, Ñuu Ko'yo, suni iyo kue'e vi'i tee nee tiñu Ñuu Nduva jin Ñuu Ko'yo, suni tanu-re jie'ne kuachi rañivi Ñuu, Ratee Ñuu Nduva jin Ñuu Ko'yo chi ika-re ñuu kachi tu'un-re ya kanee-yo na'a-o siki-re kanta-re kunee-re tiñu je chinei-re-yo ichi nu, re kanta-re kunee-re tiñu ya kuvi-re Ñuu Nduva, jin Ñuu Ko'yo. Tee nee tiñu Ñuu Nduva chi kueé nu ñuu tatuni-re suni sukua iyo tiñu nee siki tee yoso nu Ñuu Ko'yo, tee ya'a chi iyo kue'e xavi-re ya kuvi-re tee Ña'nu nu Ñuu ko'yo.

Tee kuachi nakani-ran siki ra tee nee tiñu
Ñuu-yo nasa sa'a-ra je yana'a je kaa
ñuu a vitan.

V i s k a

m a y o r i

tee jie'ne kuachi

Tee nee kuenta jie'e tu'un tixin

Tee yoso ichi nuu nu ñuu-yo.

Tee nee kuenta jie'e rexu'un ñuu.

Ratee kumi nu ñuu-yo

Rakumi nu ñu'un.

Ya nkuvi kavi-ran a xin natu'un-ran a iyo ratee nee tiñu
Ñuu- yo kua iyo siki ya'a, je re tun iyo-ra nakani-ran nasa
sa'a in, in ratee nee tiñu Ñuu-yoo suni nakani-ra nasa
nsa'a-ra tee nee tiñu yata chiji je suni sukua ya ntañu'un.

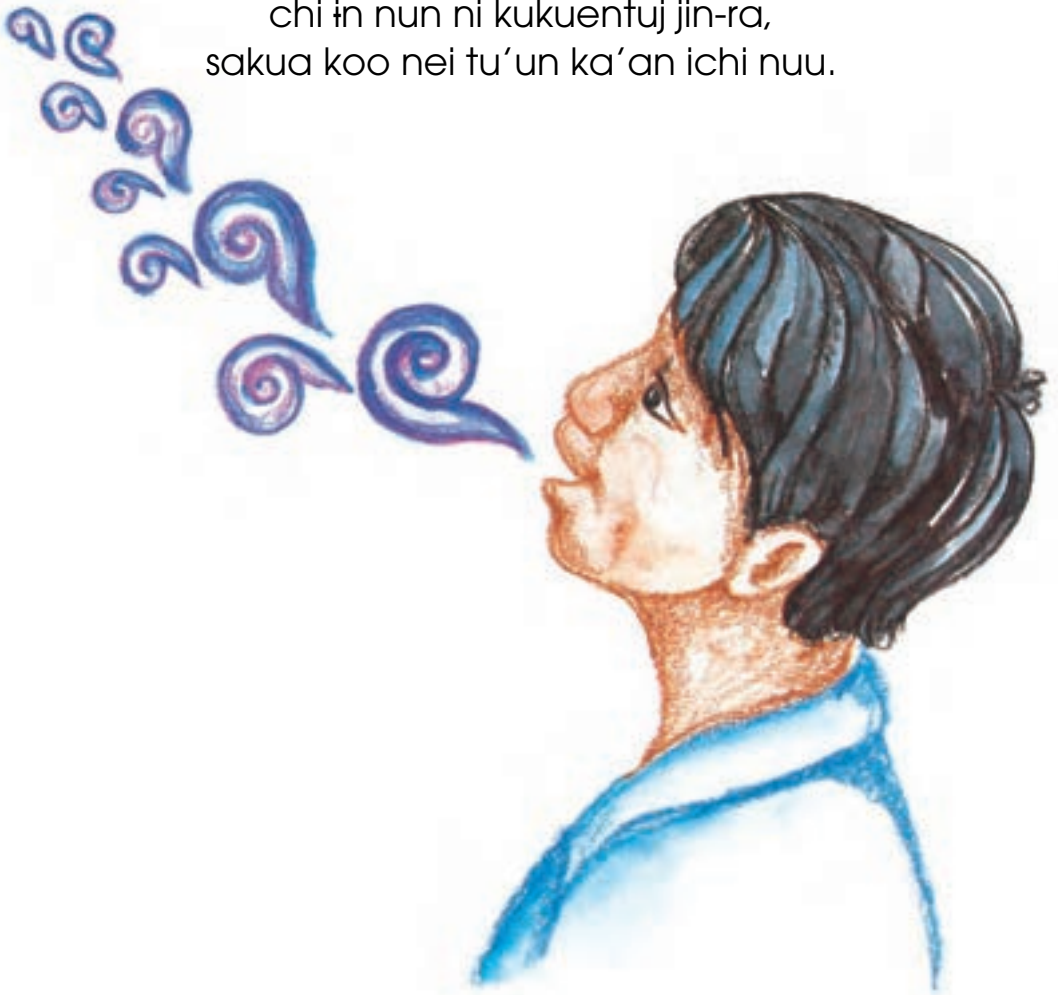

TU'UN KA'AN VII SIKI TEE NEE TIÑU ÑUU.

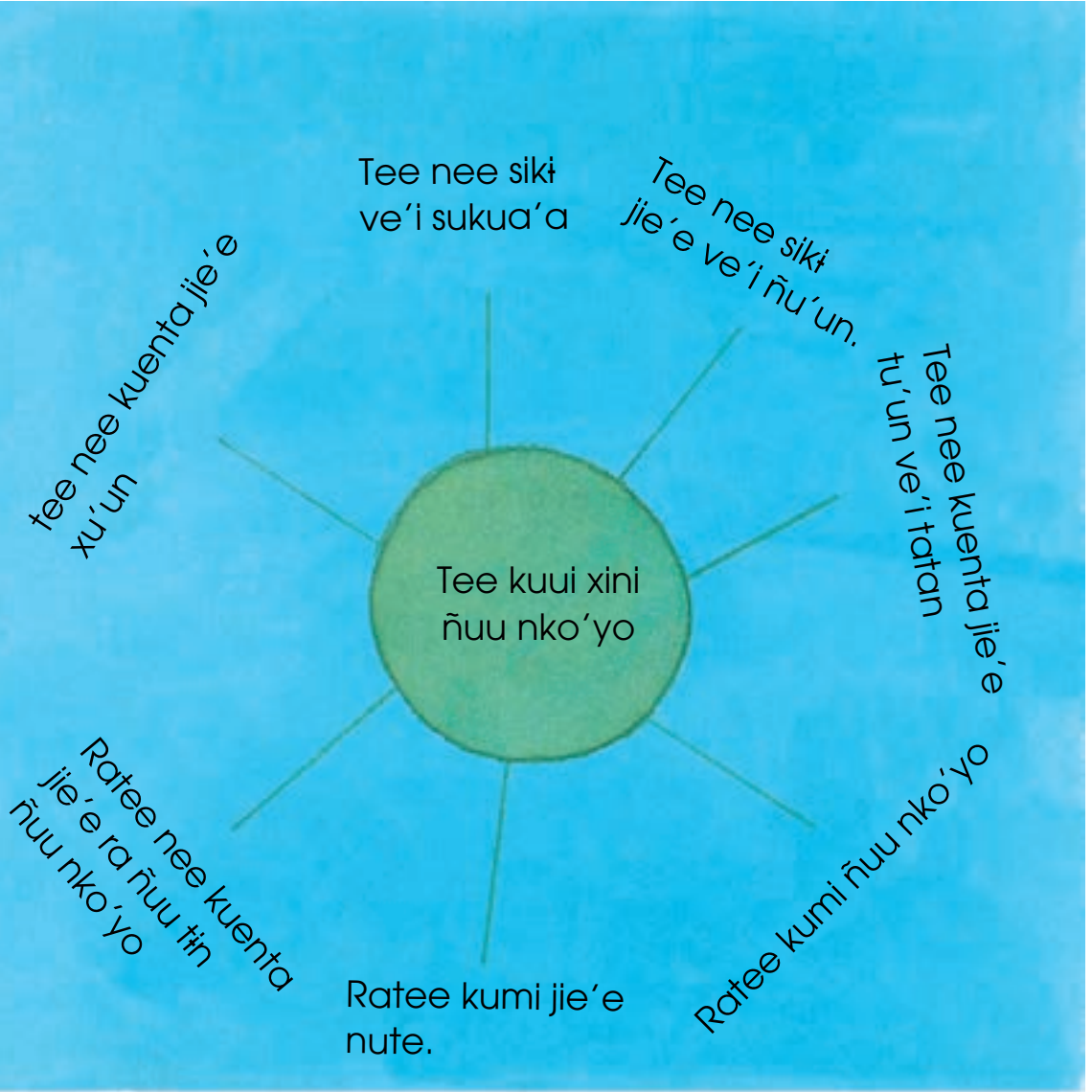
Kua'an; je nanukun rañivi
Kuto-ra je ya kachi-ra,
natu'un jin ntaka maa-ra.

Chinei-ra,
satiñu jin ya kumi-ra;
Kajje jin jini-ra je
ntaka-ran kunee va'a
in nu ni natasava-ran sakua koo
tiñu na'a, sakua ka tu'un-yo nu ñivi ñuu

Kutu xino'o sin rañivi iyo tutu
chi in nun ni kukuentuj jin-ra,
sakua koo nei tu'un ka'an ichi nuu.

Tee kuachi kune'ya-ran chiji ya'a
iyo ratee nee tiñu Ñuu ko'yo.

Raya'a kivi ratee nee kuenta jie'e Ñuu ko'yo-yo.

